

Andrzej Aksamitowski • Marek Cupryjak • Marek Stefański

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA

w teorii i praktyce
Uniwersytetu Szczecińskiego

Edukacja dla bezpieczeństwa w teorii i praktyce
Uniwersytetu Szczecińskiego

UNIwersytet Szczeciński
ROZPRAWY I STUDIA T. (MCCCXXXV) 1261

Andrzej Aksamitowski
Marek Cupryjak
Marek Stefański

**Edukacja dla bezpieczeństwa
w teorii i praktyce
Uniwersytetu Szczecińskiego**

Szczecin 2023

Rada Wydawnicza

Barbara Braid, Anna Cedro, Urszula Chęcińska, Rafał Klóska, Maciej Kowalewski,
Ewa Mazur-Wierzbicka, Jarosław Nadobnik, Grzegorz Wejman,
Renata Ziemińska, Magdalena Zioło,
Andrzej Skrendo – przewodniczący Rady Wydawniczej,
Elżbieta Zarzycka – dyrektor Wydawnictwa Naukowego

Recenzent

dr hab. Michał Trubas, prof. CB

Redakcja językowa

Wojciech Markowski

Korekta

Paulina Kaczyńska-Domagalska

Skład

Karolina Janiak

Projekt okładki

Joanna Dubois-Mosora

Andrzej Aksamitowski ORCID 0000-0002-9207-9005

Marek Cupryjak ORCID 0000-0003-1244-9852

Marek Stefański ORCID 0000-0001-8414-3540

Wersja elektroniczna publikacji dostępna na licencji CC BY-SA 4.0
po 12 miesiącach od daty wprowadzenia do obrotu

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2023

DOI 10.18276/978-83-7972-639-4

ISBN 978-83-7972-639-4 (online)

ISBN 978-83-7972-562-5 (print)

ISSN 0860-2751

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Wydanie I | Ark. wyd. 9,5 | Ark. druk. 9,4 | Format B5

Spis treści

Wstęp.....	7
Rozdział 1	
Kształcenie w zakresie bezpieczeństwa na Uniwersytecie Szczecińskim.....	15
1.1. Geneza studiów i zarys procesu naukowo-dydaktycznego	15
1.2. Działalność dydaktyczna w obszarze bezpieczeństwa.....	19
1.3. Zadania statutowe realizowane na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne.....	21
1.4. Współpraca Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem z ośrodkami zagranicznymi... ..	24
1.5. Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych	24
1.6. Organizacja konferencji naukowych	27
1.7. Uczestnictwo w zjazdach, sympozjach i konferencjach	31
1.8. Publikacje wykładowców kierunku bezpieczeństwo narodowe.....	33
Rozdział 2	
Edukacja na rzecz bezpieczeństwa w ocenie studentów kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne	41
2.1. Przebieg badań.....	41
2.2. Wyniki badań.....	42
2.3. Wnioski.....	49
Rozdział 3	
Analiza porównawcza badań w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej wśród policjantów.....	51
3.1. Wprowadzenie	51
3.2. Przebieg badań.....	52
3.3. Wyniki badań.....	53
3.4. Wnioski.....	70
Rozdział 4	
Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych	73
4.1. Restrukturyzacja Wydziału Humanistycznego.....	73
4.2. Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej (CNI EK)	76
4.3. Planowany rozwój CNI EK	102
Zakończenie	111

Załączniki	115
Bibliografia	121
Spis fotografii, rysunków i tabel	145
Streszczenie	149
Summary	149

Wstęp

Wszystkie cywilizacje w każdej epoce chciały dla siebie bezpieczeństwa, którego poszukiwały na różne sposoby. Niektórym społecznościom wystarczały dary ziemi i zamieszkiwane środowisko. Domy budowały z naturalnych materiałów w dżunglach, stepie, górach lub nad środowiskiem wodnym. Ich największym zagrożeniem była sama natura, a także inne społeczności. Wielka woda lub wielki ogień, jak również silne huragany czy napaść wrogiego plemienia lub ludzi z wyżej rozwiniętej cywilizacji – mogły wywołać wielkie szkody i doprowadzić do zniszczenia narodu i jego kultury. Z tymi niebezpieczeństwami człowiek musiał się uporać przy pomocy świadomego lub nieświadomego przekształcania środowiska. Cywilizacje żyjące w górach lub na niewielkich oceanicznych wyspach były być może bezpieczniejsze, ale także izolowane, a to również nie sprzyjało bezpieczeństwu. Taka społeczność mogła zostać wyniszczona przez pandemie i zarazy lub naturalne katastrofy (m.in. trzęsienia ziemi) bez możliwości uzyskania pomocy.

Już w okresie antycznym największy rozwój cywilizacyjny miał miejsce w dużych skupiskach ludności – miastach. Tam też istniały największe społeczne zagrożenia. Miasta charakteryzowały się zagęszczoną zabudową (trwałą lub nietrwałą) i zróżnicowaną strukturą ludności. Mieszkańcy miast zwykle utrzymywali się z zajęć nierolniczych, tj. handlu, rzemiosła, przemysłu, usług oraz służby administracyjno-państwowej i miejskiej. Teren miejski wyróżnia szeroko rozbudowana sieć infrastrukturalna, obiekty przemysłowe, handlowe i administracyjne, a także kulturalno-rozrywkowe. Te ostatnie mogły skupiać margines społeczny i grupy przestępcze, a tego typu środowiska zawsze negatywnie wpływały na poziom bezpieczeństwa w mieście.

W przeszłości miasta były wspólnotą obywateli jednoczących się w okresach zagrożeń i chroniących się za murami. Tak jak dom ma zapewnić człowiekowi ochronę przed zjawiskami atmosferycznymi, tak jedną z podstawowych funkcji miasta w przeszłości było zapewnienie ochrony przed atakiem wroga¹.

¹ A. Jasiński, *Architektura w czasach terroryzmu. Miasto – przestrzeń publiczna – budynek*, Warszawa 2013, s. 27.

Od wieków miasta były istotnym elementem działań wojennych. Twierdze miejskie dawały mieszkańcom schronienie przed obcymi wojskami i były ważnym punktem obrony państwa. Miasta były także bazami wypadowymi dla własnych sił oraz schroniskami dla pobitych oddziałów. Zdobycie stolicy będącej metropolią było pewnego rodzaju symbolem zwycięstwa lub porażki państwa.

Na przełomie XIX i XX wieku pojawia się w szerokim wymiarze terroryzm. Za cel bierze ważne postacie życia polityczno-administracyjnego, policję oraz wojsko. Ludność początkowo nie stanowiła celu ataku terrorystycznego, ale zmiana tego była tylko kwestią czasu².

Współcześnie musimy wyciągać wnioski z doświadczeń minionych cywilizacji, nawet jeśli pozostały po nich tylko rysunki naskalne lub ruiny i zgliszcza. Jest zrozumiałe, że bezpieczeństwo pojmowane jako sytuacja, w której nie występują żadne zagrożenia, jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Odgrywa ono bardzo ważną rolę w jego życiu osobistym, społecznym i zawodowym. System demokratycznego państwa za najważniejsze zadanie, jakie ma do spełnienia, uznaje zapewnienie swoim obywatelom bezpieczeństwa.

Instytucje i organizacje ponadpaństwowe, takie jak Unia Europejska oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych, dążą do zapewnienia harmonijnego życia społecznego, a także bezpieczeństwa w polityce światowej i międzynarodowej. Nawet jeśli nie zawsze im się to udaje, to jakże trudniej żyłoby się w świecie bez tych instytucji.

Większość społeczeństwa chce żyć w poczuciu bezpieczeństwa, by rozwijać się w sferze osobistej i zawodowej. Pozytywna ocena stanu poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli jest równocześnie pozytywną oceną podmiotów współdziałających ze sobą i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa w ujęciu lokalnym, krajowym, a także międzynarodowym. Wobec powyższego należy tym podmiotom przedstawić oczekiwania społeczeństwa w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

Podstawowe zasady prawne, chroniące życie i zdrowie ludzkie, wolność człowieka i jego godność, a także niektóre dobra materialne, obowiązują zawsze, nawet w czasie rozruchów i wojen³. Chociaż w tym czasie wzrasta wzajemna nienawiść i chęć

² *Miasta trwogi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016.

³ Konwencja o ochronie osób cywilnych podczas wojny obradowała w Genewie od 21 kwietnia do 12 sierpnia 1949 roku na podstawie czterech projektów Konwencji, zbadanych i przyjętych przez XVII Konferencję Międzynarodową Czerwonego Krzyża, która odbyła się w Sztokholmie. Konferencja ustaliła teksty następujących Konwencji: I. Konwencji Genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych, II. Konwencji Genewskiej o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu, III. Konwencji Genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych, IV. Konwencji Genewskiej o ochronie osób cywilnych podczas wojny.

zniszczenia przeciwnika za wszelką cenę, a konflikty skłaniają do lekceważenia norm prawa i fundamentalnych zasad humanitaryzmu.

Edukacja kadr odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Polsce ma istotne znaczenie ze względu na geopolityczne położenie, zaangażowanie militarne w konflikty w wymiarze międzynarodowym oraz przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego (NATO). Groźby ze strony organizacji terrorystycznych pod adresem państw NATO w ostatnim czasie narastają. Ponadto sytuacja na granicy polsko-białoruskiej jest napięta, a atak wojsk Federacji Rosyjskiej na Ukrainę zwiększa zagrożenie naszego kraju. Pojawiło się również zjawisko migracji Ukraińców do Polski, co skłania do zwiększenia poziomu zachowania bezpieczeństwa przez odpowiedzialne służby i instytucje państwowe. Z tego powodu problematyka edukacji na rzecz bezpieczeństwa powinna być permanentnie badana i analizowana pod kątem ochrony obywateli i państwa⁴. Prewencyjne działania mogą zwiększyć bezpieczeństwo Polski w obszarze zagrożeń terrorystycznych zarówno w wymiarze militarnym, jak i niemilitarnym (m.in. propagandowym). Badania naukowe odnoszące się do edukacji na rzecz bezpieczeństwa i profilaktyki antyterrorystycznej powinny przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Właściwe reagowanie odpowiednich służb dyspozycyjnych na zagrożenia terrorystyczne gwarantuje wcześniejsze wykrycie takich działań. Wyzwanie takie podjął Uniwersytet Szczeciński, gdzie kształcenie studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne rozpoczęło się w pierwszych latach XXI wieku. Zapotrzebowanie na tego rodzaju specjalność było ogromne. Oferta studiów była początkowo kierowana do absolwentów wyższych szkół wojskowych, żołnierzy i pracowników Wojska Polskiego, funkcjonariuszy Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Policji oraz do absolwentów studiów licencjackich (różnych kierunków) zainteresowanych problematyką bezpieczeństwa.

Powstanie komórki kształcącej w zakresie bezpieczeństwa wiązało się z przygotowaniem i przeprowadzeniem przedsięwzięć organizacyjnych, planistycznych, a przede wszystkim o charakterze kadrowym. Miało to na celu zatrudnienie specjalistycznej kadry z fachowym przygotowaniem merytorycznym i naukowo-dydaktycznym. Utrzymanie wysokiego poziomu studiów wymagało od wykładowców zarówno dużej znajomości teorii, jak i doświadczenia praktycznego w wielu dziedzinach życia społecznego związanego z aspektami bezpieczeństwa.

⁴ Szerzej zob. I. Szkurlat, *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa Państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*, Słupsk 2008; *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.

Żeby zidentyfikować oczekiwania studentów, autorzy zorganizowali badania naukowe dotyczące oceny programów kształcenia na kierunkach bezpieczeństwo wewnętrzne i bezpieczeństwo narodowe Uniwersytetu Szczecińskiego.

Wykonano także badania wśród policjantów, aby uzyskać wiedzę dotyczącą ewentualnych braków w obszarze teoretycznego przygotowania funkcjonariuszy. To badanie miało na celu poznanie zagadnień, które należało wprowadzić do wykładów i realizować w toku zajęć.

Podobnie proces kształcenia kadr odpowiedzialnych za rozwiązywanie sytuacji kryzysowych będzie tylko wtedy efektywny, gdy zostanie poddany kontroli. Podstawowym wskaźnikiem umożliwiającym regulację tego procesu jest dobór kompetentnych osób. Polski model zarządzania sytuacją kryzysową jest coraz skuteczniejszy dzięki organizowaniu szkoleń centralnych oraz na poziomie województwa, powiatu i gminy. Uczestnikami są ministrowie, prezydenci miast, burmistrzowie i wójtowie oraz członkowie zespołów reagowania kryzysowego.

Wzrost jakości zarządzania kryzysowego wynika ze zdobycia wiedzy specjalistycznej podczas studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne, a także studiów podyplomowych, w których programach ujęto tematykę zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa. Ma to miejsce na Uniwersytecie Szczecińskim, w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie oraz podczas kursów zarządzania kryzysowego w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni i Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. W większości studentami są osoby odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe. Istotny wkład w tym zakresie mają także inne uczelnie na terenie kraju, w których programach nauczania znalazły się przedmioty z zakresu bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego.

Główną motywacją autorów monografii jest nieustanny rozwój nauki w obszarze nauk społecznych i w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Można założyć a priori, że rozwój nauki wymaga stałych badań epistemologicznych oraz empirycznych. Bezpieczeństwo zarówno w wymiarze narodowym, jak i wewnętrznym jest obszarem zainteresowań instytucji państwowych, organizacji pozarządowych, instytucji międzynarodowych, jak również środowiska naukowego. Do zainteresowanych bezpieczeństwem skierowana jest oferta naukowa, w tym dydaktyczna, na poziomie szkolnictwa wyższego.

Obecny stan naukowo-dydaktyczny na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i wewnętrzne w zakresie procesu kształcenia dla bezpieczeństwa jest ciągle udoskonalany i dlatego wymaga szczegółowych analiz naukowych. Należy ustawicznie analizować konstrukcję programu studiów, w tym koncepcję studiów, cele kształcenia oraz

efekty uczenia się. Realizacja programu studiów wymaga zarówno ciągłej analizy treści, odpowiedniego harmonogramu i organizacji studiów, jak i praktyk zawodowych dla studentów. Osiągnięcia studentów powinny być odpowiednio weryfikowane. Nie bez znaczenia jest infrastruktura i zasoby dydaktyczne wykorzystywane w realizacji procesu kształcenia. Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne wymagają ciągłego udoskonalania. Kadra dydaktyczna powinna być systemowo weryfikowana pod kątem wiedzy oraz doświadczeń zawodowych w obszarze nauczanego przedmiotu. Ta sytuacja spowodowała, że autorzy monografii podjęli się niełatwego zadania analizy przedmiotowego zagadnienia procesu kształcenia. Programy kształcenia wymagają aktualizacji obejmującej zmiany polityczne, ekonomiczne, społeczne i migracyjne. Powinny one uwzględniać wyzwania współczesnego świata, które wynikają z rozhermetyzowania się granic państw, niekontrolowanych migracji czy wielokulturowych społeczeństw. Aksjologiczne wartości bezpieczeństwa są jak nigdy przedmiotem zainteresowania szkolnictwa wyższego.

Stan wiedzy policjantów na temat profilaktyki antyterrorystycznej w ujęciu teoretycznym i prakseologicznym wymaga ustawicznych badań. Brak wystarczających badań zainspirował autorów do analizy naukowej przedmiotowego zagadnienia. W obecnej sytuacji zagrożeń terrorystycznych związanych nie tylko z wojną Rosji z Ukrainą konieczne jest zintensyfikowanie działań prewencyjnych. Wyniki badań oraz stopień zagrożenia terrorystycznego mogą przyczynić się do podjęcia decyzji o nasileniu prewencyjnych działań antyterrorystycznych. Bezpieczeństwo nie jest wartością daną, ale musi być ciągle monitorowane, w tym badane naukowo.

Praktyczna edukacja na wyższym poziomie wymaga nieustannych modyfikacji i udoskonażeń, w tym badań społecznych, edukacji kryzysowej, negocjacji w sytuacjach zagrożenia, badań eksperymentalnych, ekspertyz dokumentów elektronicznych, bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Zagadnienia te we współczesnym świecie zmieniają się i wymagają nowej taktyki i technik działania. Zarządzanie kryzysowe staje się jednym z istotnych elementów kształtowania bezpieczeństwa. Zagadnienia te są przedmiotem zainteresowania w obszarze szkolnictwa wyższego.

Monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów oraz zakończenia. Ponadto została uzupełniona materiałami ikonograficznymi, wykresami i tabelami oraz bibliografią. W części końcowej zamieszczono załączniki, które zawierają kwestionariusze (narzędzia badawcze) wykorzystane przy prowadzeniu badań.

Rozdział pierwszy „Kształcenie w zakresie bezpieczeństwa na Uniwersytecie Szczecińskim” ukazuje proces organizacji, powstawania i kształtowania studiów z zakresu bezpieczeństwa w Instytucie Politologii i Europeistyki Wydziału Humanistycznego

US. Sformułowano w nim zakres podjętej pracy, główne kierunki kształcenia i cele badań, a także wykaz kadry naukowo-dydaktycznej oraz osiągnięcia wydawnicze pracowników i studentów.

W rozdziale drugim „Edukacja na rzecz bezpieczeństwa w ocenie studentów kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne” autorzy dążyli do określenia, jakie działania trzeba podjąć w aspekcie praktycznym, żeby wpłynąć na zmiany w programach kształcenia studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne. Celem badania było zwiększenie profesjonalnego przygotowania studentów w zakresie reagowania na sytuacje zagrożień.

Rozdział trzeci „Analiza porównawcza badań w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej wśród policjantów” prezentuje badania przeprowadzone w dwóch grupach wiekowych (policjantów starszych i młodszych stażem pracy). Celem było określenie stanu wiedzy oraz świadomości policjantów z zakresu prewencji. Badający chcieli poznać, czy policjanci posiadają wystarczającą wiedzę na temat reagowania na sytuację zagrożenia terrorystycznego. Jednocześnie zmierzali do ustalenia, czy badani w 2008 roku policjanci (starsi) posiadają większą wiedzę z zakresu prewencji antyterrorystycznej niż policjanci badani w 2021 roku (młodszy). Ponadto dążono do ustalenia, jak sami policjanci oceniają swoje przygotowanie do działań w sytuacjach zagrożenia terrorystycznego.

Wszelkie informacje uzyskane z tego rodzaju badań mają ogromne znaczenie w procesie edukacji studentów bezpieczeństwa. Współpraca uczelni kształcących studentów bezpieczeństwa z policją jest wręcz konieczna dla zachowania bezpieczeństwa państwa i jest najlepszym orężem walki z przestępczością, w tym z terroryzmem. Zaprezentowane wyniki badań naukowych w zakresie funkcjonowania w sytuacjach stresogennych przygotowują potencjalne ofiary na sytuację ataku terrorystycznego.

W rozdziale czwartym „Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych” ukazano utworzenie, w ramach rozszerzenia studiów nad bezpieczeństwem, autonomicznej jednostki pod nazwą Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych. W ramach ICKiBS planowano utworzyć pracownie symulacyjne i eksperymentalno-badawcze.

Powstanie ICKiBS wpisuje się w strategię rozwoju Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Przyjęta w 2008 roku strategia zakłada m.in. kontynuowanie rozpoczętych i inicjowanie nowych kierunków interdyscyplinarnych badań naukowych. Zwraca uwagę na zwiększanie potencjału kadrowego, rozwój i dostosowanie do nowych potrzeb infrastruktury badawczej Wydziału. Pozwala to na współpracę

z instytucjami państwowymi, społecznymi i gospodarczymi w kraju i za granicą w zakresie wykorzystywania w praktyce wyników badań.

Dla badań nad bezpieczeństwem najważniejsza jest pracownia o nazwie Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej (CNI EK), będąca odpowiedzią na zapotrzebowanie stosownych służb, wynikające z Ustawy z 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym⁵, na badania i symulacje dowolnej liczby możliwych scenariuszy, od pojedynczego epizodu po kompleksowe działania ratownicze w przypadku wielkich katastrof naturalnych.

Analiza stanów kryzysowych, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej oraz zmiany, jakie następują w ramach tych zjawisk, od czasów najdawniejszych po czasy współczesne, to interesujący obszar wiedzy. Pozwala on na wielopłaszczyznowe kształcenie studentów i przygotowanie struktur bezpieczeństwa państwa, a także wypracowanie nowych metod walki z tymi zagrożeniami.

Monografia przedstawia nowatorskie rozwiązania w obszarze jakości kształcenia na wyższych uczelniach na kierunkach bezpieczeństwa narodowego i wewnętrznego. Wpisuje się w dyscyplinę nauki o bezpieczeństwie, a tym samym skierowana jest do pracowników naukowo-dydaktycznych, a ponadto ośrodków naukowych oraz wszystkich, którzy zajmują się kształtowaniem bezpieczeństwa państwa. Również jest inspiracją do dalszych badań naukowych z zakresu bezpieczeństwa.

Książka przeznaczona jest dla studentów kierunku bezpieczeństwo i wszystkich zainteresowanych sprawami bezpieczeństwa i zagrożeń. Osoby, które chciałyby pogłębić swoją wiedzę w tym obszarze, mogą skorzystać z wykazu bibliograficznego umieszczonego na końcu książki.

⁵ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26.04.2007 r. (Dz. U. Nr 89, poz. 590).

Rozdział 1

Kształcenie w zakresie bezpieczeństwa na Uniwersytecie Szczecińskim

1.1. Geneza studiów i zarys procesu naukowo-dydaktycznego

Kształcenie studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne na Uniwersytecie Szczecińskim rozpoczęło się w pierwszych latach XXI wieku.

Po utworzeniu komórki naukowo-dydaktycznej o nazwie Zakład Badań nad Konfliktami i Pokojem przystąpiono do procesu kształcenia. Początkowo zajęcia prowadzono na studiach niestacjonarnych, gdzie zapotrzebowanie na tego rodzaju specjalność było ogromne, a następnie także na studiach stacjonarnych na Wydziale Humanistycznym US. Oferta studiów była więc początkowo skierowana do absolwentów wyższych szkół wojskowych, żołnierzy i pracowników Wojska Polskiego, funkcjonariuszy Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Policji oraz do absolwentów studiów licencjackich (różnych kierunków) zainteresowanych problematyką bezpieczeństwa.

Powstanie tej komórki wiązało się jednak z przygotowaniem i przeprowadzeniem szeregu przedsięwzięć organizacyjnych, planistycznych, a przede wszystkim o charakterze kadrowym. Miało to na celu zatrudnienie specjalistycznej grupy z fachowym przygotowaniem merytorycznym i naukowo-dydaktycznym. Kształcenie na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne i utrzymanie wysokiego poziomu tego rodzaju studiów wymaga kadry zarówno zaznajomionej z teorią, jak i posiadającej doświadczenie praktyczne w wielu dziedzinach życia społecznego.

Początki działalności komórek naukowo-dydaktycznych prowadzących zajęcia z bezpieczeństwa sięgają 2002 roku. W tym czasie w Instytucie Politologii i Europeistyki WH US w ramach uzupełniających studiów magisterskich z politologii utworzono specjalizację bezpieczeństwo narodowe.

Jednostką organizacyjną i merytorycznie odpowiedzialną za kształcenie studentów na tej specjalizacji w latach 2003–2007 był Zakład Badań nad Konfliktami i Pokojem, znajdujący się w strukturze Instytutu Politologii i Europeistyki WH US. Komórką kierował

prof. zw. dr hab. Wiesław Wróblewski¹. Profesor był także pomysłodawcą utworzenia takiej specjalizacji na studiach politologicznych.

Nazwę komórki dydaktyczno-naukowej zapożyczono od Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem, założonego w 1966 roku przez szwedzki parlament dla uczczenia 150. rocznicy nieprzerwanego pokoju w Szwecji (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI). Celem SIPRI są badania naukowe nad problemami konfliktu i współpracy w celu zrozumienia warunków potrzebnych do pokojowego rozwiązywania konfliktów na świecie². Szefem SIPRI (w latach 1991–2002) był polski dyplomata prof. Adam Daniel Rotfeld³.

Kierownik i kadra naukowa Zakładu podtrzymali inicjatywę wprowadzenia specjalizacji bezpieczeństwo narodowe i rozwinięcia jej zakresu tematycznego na uzupełniających studiach magisterskich z politologii. Równocześnie działalność dydaktyczna, naukowa oraz kadrowa Zakładu skupiła się na rozwijaniu tego kierunku studiów.

Po konsultacjach z pracownikami naukowo-dydaktycznymi innych uczelni⁴, którzy prowadzą studia z zakresu bezpieczeństwa, w Zakładzie opracowano nowy program specjalizacji. Przystąpiono również do doboru kadry z doświadczeniem praktycznym i przygotowaniem teoretycznym, która stanowiłaby gwarancję zrealizowania tego kierunku studiów – w tym czasie nowego przedsięwzięcia dydaktycznego.

W 2004 roku obok zajęć z politologii wprowadzona została specjalizacja o nazwie wywiad konkurencyjny. Przez dziesięć kolejnych lat specjalizacja ta była realizowana w ramach uzupełniających studiów magisterskich. W latach 2003–2007 tytuł magistra politologii ze specjalizacją bezpieczeństwo narodowe uzyskało około 150 absolwentów Uniwersytetu Szczecińskiego.

W roku akademickim 2007/2008 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wprowadziło nowy kierunek studiów o nazwie bezpieczeństwo narodowe. Była to

¹ Wiesław Wróblewski (ur. 2.04.1942 roku w Puławach), w 1969 roku ukończył Uniwersytet Warszawski. Od 2001 roku profesor nauk humanistycznych, specjalizuje się w najnowszej historii Polski i historii sztuki wojennej, pracownik naukowy szeregu wyższych uczelni i instytutów badawczych w tym m.in. Akademii Obrony Narodowej, Uniwersytetu Szczecińskiego, Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych.

² SIPRI udostępnia informacje o rozwoju uzbrojenia, wydatkach na zbrojenia w poszczególnych krajach, produkcji i sprzedaży broni przez różne kraje, o jej kontroli i rozbrojeniach, a także o konfliktach, zapobieganiu im i bezpieczeństwie regionalnym. Wyniki badań SIPRI publikowane są głównie w książkach, w raportach oraz innych publikacjach, a także na stronie internetowej. W 1982 roku Instytut otrzymał Nagrodę UNESCO za Wychowanie dla Pokoju.

³ Adam Daniel Rotfeld (ur. 4 marca 1938 roku w Przemyślanach), polski polityk i dyplomata, badacz stosunków międzynarodowych, profesor nauk humanistycznych; latach 2001–2005 wiceminister spraw zagranicznych, w 2005 roku minister spraw zagranicznych.

⁴ Głównie z Akademii Obrony Narodowej z Rembertowa, gdzie studia z zakresu bezpieczeństwa powstały jako główny kierunek, który był prowadzony przez świetnie przygotowaną kadrę dydaktyczno-naukową.

niezwykle trafna decyzja i atrakcyjna oferta. Natychmiast wzrosło zainteresowanie kandydatów na studia i studentów (także innych kierunków) takim kierunkiem kształcenia. Zdecydowano więc o otwarciu studiów w zakresie bezpieczeństwa.

W związku z zaistniałymi zmianami wprowadzonymi przez ministerstwo dziekan WH dr hab. Barbara Kromolicka⁵, prof. US zaakceptowała propozycję wysuniętą przez prof. W. Wróblewskiego o utworzeniu nowej komórki naukowo-dydaktycznej. Nastąpiła reorganizacja struktur w Wydziale Humanistycznym i ze składu Instytutu Politologii i Europeistyki wyłączono Zakład Badań nad Konfliktami i Pokojem. Po reorganizacji od roku akademickiego 2007/2008 Zakład stał się samodzielną komórką o nazwie Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem, prowadzącą kierunek studiów bezpieczeństwo narodowe.

Fot. 1.1. Prof. W. Wróblewski ze studentami bezpieczeństwa w 2012 roku

Źródło: fot. A. Aksamitowski (2.07.2012).

Profesor W. Wróblewski został pierwszym kierownikiem nowej Katedry, którą prowadził w latach 2008–2012. W tym czasie podległy mu zespół, obok prowadzenia zajęć dydaktycznych, przygotował programy i plany studiów tej specjalności, a także opracował podstawy organizacyjne do tworzenia nowych specjalizacji wchodzących w obszar praktycznych umiejętności studentów.

⁵ Barbara Kromolicka (ur. w 1960 roku w Kietrze), prof. dr hab., pedagog społeczny, wiceprzewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, przewodnicząca Sekcji ds. polityki szkolnictwa wyższego i parametryzacji jednostek naukowych PAN, członek Prezydium Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej w Polsce, w latach 2008–2016 dziekan WH US.

Równolegle po przeprowadzonych uzgodnieniach pomiędzy prof. W. Wróblewskim a dyrektorem Instytutu Politologii i Europeistyki prof. dr. hab. Januszem Ruszkowskim⁶ przystąpiono do tworzenia nowego kierunku kształcenia – bezpieczeństwa wewnętrznego. Organizacji tego kierunku w IPIE podjęli się dr hab. Renata Podgórska⁷ oraz dr hab. Jarosław Piątek⁸. Ponieważ strukturę IPIE tworzyły zakłady, kształcenie odbywało się na szczeblu zakładu, chociaż chętnych do studiowania było wielu, a coroczny nabór kandydatów na kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne był ogromny.

Po odejściu prof. W. Wróblewskiego z Uniwersytetu Szczecińskiego od września 2012 do września 2016 roku Katedrą kierował dr hab. Andrzej Aksamitowski, prof. US.

Kadrę Katedry w 2016 roku, tj. w końcowym okresie jej istnienia, tworzyli⁹:

- dr hab. Andrzej Aksamitowski, prof. US, kierownik,
- dr hab. Michał Trubas, prof. US,
- dr hab. Grzegorz Ciechanowski,
- dr Marek Cupryjak – adiunkt,
- dr Zygmunt Kozak – adiunkt,
- dr Jan Pilżys – adiunkt,
- dr Ewelina Kochanek – adiunkt,
- dr Michał Romańczuk – asystent z doktoratem,
- dr Piotr Maliński – adiunkt,
- mgr Andrzej Buchalski – wykładowca,
- mgr Justyna Jabłońska – sekretariat Katedry.

⁶ Janusz Ruszkowski (ur. 1962), profesor nauk o polityce i administracji; pracownik naukowy Uniwersytetu Szczecińskiego; w 2001 roku wicedyrektor Ośrodka Integracji Europejskiej w Szczecinie; w latach 2002–2003 dyrektor Centrum Europejskiego US; w latach 2005–2020 dyrektor Instytutu Politologii i Europeistyki (przemianowanego w 2020 roku na Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie); od 2007 roku kierownik Jean Monnet Chair of the European Union, a następnie kierownik Jean Monnet Chair ad Personam; od 2019 roku kierownik Katedry Studiów Międzynarodowych i Europejskich. Od 2016 roku członek Komitetu Nauk Politycznych PAN.

Uzgodnienia pomiędzy kierownikiem KBnKiP prof. W. Wróblewskim a kierownikiem IPIE prof. J. Ruszkowskim wynikały z faktu, że prof. W. Wróblewski uważany był za twórcę kierunku bezpieczeństwa na Uniwersytecie Szczecińskim.

⁷ Renata Podgórska (ur. 1970), politolożka, doktor habilitowana nauk społecznych; specjalność: międzynarodowe stosunki polityczne, systemy polityczne, polityka zagraniczna, systemy partyjne. Proraktor ds. kształcenia w Uniwersytecie Szczecińskim.

⁸ Jarosław J. Piątek (ur. 1961 roku w Kościanie), historyk, badacz problemów wojskowości polskiej i powszechnej oraz wojny i walki lądowej; doktor habilitowany, od 2004 roku profesor Uniwersytetu Szczecińskiego i kierownik Zakładu Strategii i Bezpieczeństwa Europejskiego w Instytucie Politologii i Europeistyki US.

⁹ Z Katedry ubyło w tym okresie pięciu pracowników: dr hab. Cezariusz Skuza, prof. US (zmarł po ciężkiej chorobie); dr Danuta Gibas-Krzak (odeszła do Akademii Jana Długosza w Częstochowie; obecnie – doktor habilitowany); dr Andrzej Krzak (odszedł do Akademii Jana Długosza w Częstochowie; doktor habilitowany); dr Olga Iwaszkiewicz oraz mgr Patrycja Zajac.

Od października 2013 roku po uzyskaniu zgody Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego pracownicy Katedry realizowali także dwuletnie (czterosemestralne) studia drugiego stopnia (magisterskie). W roku akademickim 2013/2014 studia na kierunku bezpieczeństwo narodowe na poziomie magisterskim podjęło 91 studentów, z czego 54 na studiach stacjonarnych, a 37 – na studiach niestacjonarnych. Również na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne liczebność studiujących kształtowała się podobnie.

Ogółem w latach 2007–2017 na kierunek bezpieczeństwo narodowe (na poziomie licencjackim) zdecydowało się ponad 1600 kandydatów i studentów z innych kierunków kształcenia. Studia do 2016 roku ukończyło około 770 osób. Podobnie liczby kształtowały się na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Ogółem studia podjęło ponad 3300 studentów, a około 1700 ukończyło kształcenie z dyplomem.

W roku akademickim 2016/2017, tj. po rozwiązaniu Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem¹⁰, studia na kierunku bezpieczeństwo narodowe nadal kontynuowało około 400 studentów stacjonarnych i niestacjonarnych studiów licencjackich oraz 91 studentów stacjonarnych i 55 niestacjonarnych studiów magisterskich, co łącznie stanowi liczbę 146 studentów studiów drugiego stopnia.

1.2. Działalność dydaktyczna w obszarze bezpieczeństwa

Na Uniwersytecie Szczecińskim studia licencjackie (I stopnia) na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne zgodnie z obowiązującymi standardami trwają trzy lata (sześć semestrów) i są realizowane w trybie stacjonarnym (dziennym), a także niestacjonarnym (zjazdy piątkowo-niedzielne).

Na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne studenci otrzymują teoretyczną wiedzę w ramach takich przedmiotów, jak: wiedza o państwie i prawie, współczesne systemy polityczne, międzynarodowe stosunki wojskowe, międzynarodowe stosunki polityczne, historia bezpieczeństwa i polityka bezpieczeństwa. Ponadto zdobywają także praktyczne umiejętności na zajęciach z logistyki w sytuacjach kryzysowych czy zarządzania kryzysowego, a także z przedmiotów związanych z działaniami antyterrorystycznymi i kontrterrorystycznymi, walką z przestępczością zorganizowaną, w czym pomaga wiedza z obszaru kryminalistyki i kryminologii, przestępczości międzynarodowej, terroryzmu itp. Ponadto studenci mają także możliwość przekładania zdobytej wiedzy teoretycznej na działanie dzięki uczestnictwu w praktykach studenckich. Ułatwia to współpraca z Komendą

¹⁰ Katedra została rozwiązana po wyborach na dziekana Wydziału Humanistycznego w 2016 roku i jako Zakład Badań nad Konfliktami i Pokojem włączona ponownie do Instytutu Politologii i Europeistyki.

Wojewódzką Policji w Szczecinie, a także Komendą Główną Policji w Warszawie, co pozwala na szersze kontakty naukowe (pracowników Katedry i studentów) oraz praktyczne (studentów w toku studiów). Studenci kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne otrzymywali podczas praktyk wsparcie od innych instytucji o charakterze militarnym, paramilitarnym czy porządkowo-administracyjnym.

W roku akademickim 2015/2016 wprowadzono nową specjalność kształcenia o nazwie detektywistyka. Atutem studiów był fakt, że prowadzącymi zajęcia z przedmiotów specjalistycznych, obok nauczycieli akademickich (teoretyków), byli wykładowcy wyższych uczelni wojskowych i policyjnych z dużym doświadczeniem praktycznym. Wśród nich byli oficerowie Wojska Polskiego, Straży Granicznej i Policji oraz innych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa.

Po ukończeniu pierwszego roku osoby studiujące na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne mają możliwość ubiegania się o wyjazd na studia w partnerskich katedrach europejskich, a także w ramach europejskich programów studenckich do zaprzyjaźnionych wyższych uczelni.

Studenci mogą rozwijać swoje zainteresowania, podejmując działania w kołach naukowych, m.in. „Human Security” czy „Gryf”. W ramach działalności w organizacjach akademickich studiujący brali aktywny udział w międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach naukowych, a także w różnego rodzaju zawodach sprawnościowo-obronnych w Polsce, a także poza granicami kraju. Studenci byli aktywizowani przez pracowników naukowo-dydaktycznych do przygotowywania naukowych publikacji, a te z nich, które prezentowały wysoki poziom merytoryczny, były publikowane w wydawnictwach katedralnych oraz w czasopismach naukowych zajmujących się tematyką bezpieczeństwa i obronności.

Celem realizowanych studiów było przygotowanie studentów do podjęcia pracy w urzędach państwowych i samorządowych, w wojsku i policji, a także w specjalistycznych przedsiębiorstwach i instytucjach prywatnych, zajmujących się sprawami bezpieczeństwa i ochrony.

Absolwent, który ukończył kierunek bezpieczeństwo narodowe lub bezpieczeństwo wewnętrzne, posiada wiedzę z zakresu nauk społecznych oraz umiejętności wykorzystania jej w pracy zawodowej i życiu z zachowaniem zasad etycznych. Ponadto ma umiejętność analizowania i stosowania zasad prawnych oraz procedur bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w skali narodowej, regionalnej i lokalnej, a także poznał istotę bezpieczeństwa narodowego i wewnętrznego oraz ich współczesne uwarunkowania.

Fot. 1.2. Prof. G. Ciechanowski z grupą studentów bezpieczeństwa po spotkaniu z przedstawicielem Żandarmerii Wojskowej

Źródło: fot. A. Aksamitowski (12.11.2014).

Ponadto poznał zasady funkcjonowania podmiotów bezpieczeństwa, nabył umiejętności rozwiązywania problemów zawodowych, poznał zasady zachowania tajemnicy, gromadzenia, przetwarzania oraz udostępniania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, a także potrafi uczestniczyć w pracy zespołowej. Nabycie umiejętności posługiwania się językiem specjalistycznym niezbędnym do wykonywania zawodu oraz przygotowanie do pracy w strukturach administracji publicznej, organizacjach zajmujących się bezpieczeństwem obywateli i podmiotów gospodarczych, a także w zespołach reagowania kryzysowego – stanowiło zwieńczenie procesu dydaktycznego.

Od 2007 roku z inicjatywy Uniwersytetu Szczecińskiego i Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego zostało podpisane w Krakowie porozumienie pomiędzy uczelniami polskimi i uczelniami na Słowacji, Węgrzech i Ukrainie, które realizowały (lub zamierzały w tym czasie uruchomić) kierunek studiów bezpieczeństwo. W ramach tych uczelni istniała możliwość wymiany studentów i kontynuowania nauki w tej dziedzinie.

1.3. Zadania statutowe realizowane na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne

Obszarem badawczym, w którym aktywnie uczestniczyli pracownicy naukowcy Zakładu Badań nad Konfliktami i Pokojem, była „zimna wojna”. W 2004 roku przystąpiono

do projektu badawczego mającego na celu przeprowadzenie dogłębnej analizy naukowej możliwie wielu problemów związanych z tym okresem. Grant, jaki został przyznany prof. W. Wróblewskiemu i zespołowi na przeprowadzenie badań, pozwolił także na opublikowanie w 2006 roku wyników w formie opracowań i dokumentów, które ukazują szerokie tło międzynarodowe okresu dwubiegunowego podziału świata i istniejące wówczas zagrożenia w stosunkach międzynarodowych, a także politykę i miejsce Polski w tej złożonej rzeczywistości. Całość zebrano w czterech tomach:

- *Międzynarodowe uwarunkowania zimnej wojny*, tom I, red. J. Piątek¹¹, W. Wróblewski, Szczecin 2006,
- *Polityka obronna Polski i jej Siły Zbrojne w latach 1945–1980*, tom II, red. C. Skuza, W. Wróblewski, Szczecin 2006,
- *Polityka obronna Polski i jej Sił Zbrojnych w latach 1981–1989*, tom III, red. W. Wróblewski, A. Żebrowski¹², Szczecin 2006,
- *Polityka obronna i Siły Zbrojne Polski w latach „zimnej wojny” 1945–1989. Dokumenty*, tom IV, red. Z. Kozak, W. Wróblewski, Szczecin 2006.

Było to jedno w ważniejszych osiągnięć naukowych pracowników Zakładu. Stało się także ważnym etapem w wypracowaniu koncepcji stworzenia serii wydawniczej publikacji naukowych członków zespołu zajmującego się badaniami obszaru bezpieczeństwa.

Zadania badawcze Katedry realizowane w okresie jej działalności w latach 2007–2016 obejmowały następującą problematykę:

- *bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej, Europy i świata w XX i XXI wieku*,
- *służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*,
- *bezpieczeństwo państw Półwyspu Bałkańskiego i basenu Morza Śródziemnego w XX i XXI wieku*.

Mając na względzie rozwój dyscypliny naukowej, będącej przedmiotem działalności statutowej jednostki, pracownicy naukowo-dydaktyczni Katedry prowadzili badania i analizy zjawisk historycznych i współczesnych w obszarach: politycznym, społecznym (terroryzm i przestępczość zorganizowana), militarnym (konflikty lokalne i misje pokojowe), ekonomicznym (w tym surowcowym i energetycznym), religijnym i obyczajowym w Polsce i zapalnych punktach świata. Badania te miały bezpośredni

¹¹ Jarosław J. Piątek, dr hab., prof. US, odszedł z Zakładu Badań nad Konfliktami i Pokojem w czasie reorganizacji tej komórki w samodzielną Katedrę, przechodząc do Instytutu Politologii i Europeistyki na stanowisko kierownika Zakładu Strategii i Bezpieczeństwa Europejskiego.

¹² Andrzej Żebrowski, prof. dr hab., obecnie pełni funkcję Kierownika Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Instytucie Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, do czerwca 2007 roku był adiunktem w Zakładzie Badań nad Konfliktami i Pokojem Instytutu Politologii i Europeistyki Wydziału Humanistycznego US.

wpływ na wymianę informacji oraz aktualizację stanu wiedzy z przedstawicielami takich dyscyplin naukowych jak historia, politologia, socjologia oraz ekonomia itp., z którymi podjęto współpracę.

Prowadzone badania wynikały z potrzeb społecznych, mających na celu zapewnienie warunków bezpieczeństwa i stabilizacji rozwoju Polski. W związku z tym wśród pracowników zajmujących się zawodowo bądź interesujących się wyżej wymienionymi problemami bezpieczeństwa istniała potrzeba gromadzenia, analizowania danych i wyciągania wniosków dotyczących stabilności wybranych regionów Polski oraz Europy i świata.

Projekty badawcze realizowane przez Katedrę prowadzącą kierunek bezpieczeństwo narodowe, ukazujące istotę prowadzonych poszukiwań naukowych, powodowały znaczny napływ kandydatów na studia drugiego stopnia, zgłaszających się rokrocznie podczas rekrutacji na kierunek bezpieczeństwo narodowe. Katedra znajdowała się w czołówce kierunków zasilanych przez kandydatów na studia. Ich aktywność w kołach naukowych i innych przedsięwzięciach dowodziła istnienia wyraźnej potrzeby edukacyjnej w tej tematyce.

Podobnie sytuacja kształtowała się w Zakładzie prowadzącym badania naukowe na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Atrakcyjność tego kierunku również była szczególnie widoczna w corocznej rekrutacji na uczelni, a także aktywności studentów na płaszczyźnie naukowej i działalności w kołach naukowych.

Problemy bezpieczeństwa światowego były jednym z kluczowych tematów realizowanych w latach 2010–2019 przez kierunki bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne na US i w innych ośrodkach naukowych w kraju i za granicą. Działalność badawcza pracowników naukowych stanowiła podstawę wielu interesujących wydawnictw naukowych opublikowanych w ramach badań statutowych¹³.

W sprawach wydawniczych (publikacja artykułów naukowych) pracownicy Katedry współpracowali z krakowskim kwartalnikiem „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka”¹⁴. Przewodniczącym Rady Programowej kwartalnika był w omawianym okresie kierownik Zakładu i Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem prof. W. Wróblewski¹⁵, który podejmował współpracę z ośrodkami naukowymi w Polsce w ramach wymiany doświadczeń w dziedzinie bezpieczeństwa.

¹³ Wykaz publikacji pracowników przedstawiono w końcowej części publikacji.

¹⁴ Początkowo czasopismo ukazywało się pod nazwą „Problemy Bezpieczeństwa”. Nazwa musiała jednak ulec zmianie, ponieważ istniało już (choć nie ukazywało się na rynku wydawniczym) czasopismo o takiej nazwie.

¹⁵ Po odejściu z Uniwersytetu Szczecińskiego w 2012 roku prof. W. Wróblewski nadal pozostawał przewodniczącym, a następnie członkiem Rady Programowej kwartalnika.

1.4. Współpraca Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem z ośrodkami zagranicznymi

25 listopada 2013 roku Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem podpisała z Chorwackim Instytutem Historii Najnowszej z Zagrzebia umowę w sprawie międzynarodowego projektu badawczego *Asymetryczne Bałkany*. Celem projektu była próba systematyzacji form i pojęć z zakresu asymetrii konfliktów w odniesieniu do dziejów Bałkanów w XX i XXI wieku oraz ukazanie form zagrożeń asymetrycznych, charakterystycznych dla Półwyspu Bałkańskiego. Prowadzenie badań miało na celu określenie, w jakim stopniu konflikty asymetryczne (m.in. terroryzm, zorganizowana przestępczość czy konflikty o charakterze religijnym) mogą wpływać na bezpieczeństwo w obszarze regionalnym, a nawet europejskim. Przyjęto założenie, że końcowym efektem projektu będzie wydanie naukowej monografii z artykułami opracowanymi przez pracowników ośrodków badawczych z Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Polski i Serbii.

W wyniku podpisanej umowy zorganizowano międzynarodową konferencję naukową, która miała na celu ukazanie wyników podjętego projektu badawczego. W efekcie prowadzonych przez rok prac analitycznych i badań naukowych wydano monografię *I wojna światowa na Bałkanach. Działania militarne i polityczne w latach 1914–1918. Studia i materiały*, red. A. Krzak (Szczecin 2014). Prace nad projektem *Asymetryczne Bałkany* trwały przez rok i zostały zakończone 24 listopada 2014 roku.

Należy w tym miejscu wspomnieć, że z inicjatywy pracowników Katedry – dr Danuty Gibas-Krzak i dr. Andrzeja Krzaka doszło także do podpisania umowy o współpracy naukowej pomiędzy Wydziałem Humanistycznym US a Chorwackim Instytutem Historii Najnowszej. Umowę podpisała dr hab. B. Kromolicka reprezentująca Wydział Humanistyczny jako dziekan oraz dyrektor Instytutu z Chorwacji – dr Jasna Turkalj. Umowa podpisana w 2014 roku na okres 5 lat obejmowała wymianę studentów i pracowników naukowych prowadzących badania dotyczące dziejów Bałkanów i Polski oraz współpracy politycznej Polski i Chorwacji.

1.5. Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych

W celu podniesienia poziomu kształcenia studentów i przybliżenia udziału w działaniach o charakterze praktycznym dr Marek Cupryjak opracował koncepcję wybudowania i wyposażenia Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej na potrzeby kształcenia studentów na kierunku bezpieczeństwo narodowe. Formuła tej koncepcji została rozwinięta i podjęto decyzję o utworzeniu szerszego projektu o nazwie Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych. Dało to możliwość rozszerzenia

działalności edukacyjnej Centrum także na inne kierunki studiów, m.in. socjologię czy studia nad wojną i wojskowością.

Przy poparciu dziekan Wydziału Humanistycznego prof. B. Kromolickiej i dużym zaangażowaniu prodziekana dr. hab. H. Walczaka, prof. US¹⁶ w latach 2011–2013 w nieczynnych garażach budynku Wydziału Humanistycznego (przy ul. Krakowskiej 71-79) wyposażono szereg pokoi i sal dydaktycznych, które tworzyły centrum edukacyjne mające wspierać i rozwijać proces edukacyjny studentów bezpieczeństwa.

Fot. 1.3. Prof. B. Kromolicka (Dziekan Wydziału Humanistycznego), prof. H. Walczak, prof. G. Ciechanowski

Źródło: fot. M. Cupryjak (20.11.2015).

Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej zwiększało możliwości prowadzenia praktycznych zajęć, na co pozwalała zorganizowana w nim elektroniczna strzelnica (wsparcie do prowadzenia zajęć z przedmiotu typologia broni), siłownia

¹⁶ Prof. dr hab. Henryk Walczak (ur. 1963) zajmuje się problematyką dotyczącą dziejów Polski w latach 1918–1939; swoje zainteresowania koncentruje na relacjach Polski i Rumunii, myśli politycznej, biografistyce i edycji źródeł. Autor 3 monografii, ponad 120 artykułów w czasopiśmie naukowych bądź opracowaniach zbiorowych; współedytor 10 wielotomowych wydawnictw źródłowych; współredaktor 20 prac zbiorowych. W latach 2008–2016 prodziekan ds. studenckich i organizacyjnych WH US. W latach 2010–2013 kierownik zespołu koncepcyjnego, a potem wykonawczego projektu Interaktywnego Centrum Komunikacji i Badań Społecznych; w 2012 roku projekt ten otrzymał dotację celową z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (decyzja nr 9066/02/E-341/R/2012) w wysokości 5 447 033 zł. Należy dodać, że wysiłek i zaangażowanie prof. H. Walczaka i dr. M. Cupryjaka w organizację tego tak ważnego dla kształcenia studentów przedsięwzięcia były ogromne.

(wspomagająca przedmiot taktyka i technika interwencji z elementami samoobrony), a także sale do ćwiczeń fitness na potrzeby wszystkich pracowników i studentów Uniwersytetu.

W Centrum przygotowano pomieszczenia operacyjne dla członków Sztabu Kryzysowego (na poziomie wojewódzkim i krajowym) do prowadzenia zajęć w ramach zarządzania kryzysowego. Wyposażono również pomieszczenia do kierowania działaniami antykryzysowymi (na poziomie powiatu i gminy). Ważnym elementem kształcenia studentów z tego zakresu czynności był pokój rzecznika prasowego i pomieszczenia do nauki z udzielania pomocy medycznej poszkodowanym.

W Centrum została zaprojektowana sala symulacji napadowej (np. napadów na banki, urzędy pocztowe, stacje benzynowe, kantory itp.) oraz pomieszczenie monitoringu dla służb ochronnych tych placówek.

W latach 2014–2016 w pomieszczeniach Centrum odbywały się kursy i szkolenia specjalistyczne dla funkcjonariuszy Służby Celnej¹⁷, pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, Radia „Szczecin”, Państwowej Dyrekcji Dróg i Autostrad oraz Świętokrzyskiego Sejmiku Samorządowego¹⁸. Ponadto w salach Centrum prowadzono zajęcia ze studentami Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Młodych (SHUM) oraz Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Seniora (SHUS). Zajęcia przygotowane i prowadzone były przez pracowników Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem – dr. hab. G. Ciechanowskiego, dr. M. Cupryjaka, mgr. A. Buchalskiego.

W ramach organizowanych przez Katedrę konferencji naukowych, w dniach promocji Wydziału, a także podczas dużych wydarzeń naukowych m.in. XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, który w 2014 roku odbył się w Uniwersytecie Szczecińskim, dr M. Cupryjak prezentował przedstawicielom nauki z ośrodków całej Polski, jakie są możliwości wykorzystania Centrum na rzecz edukacji dla bezpieczeństwa.

Centrum stanowiło novum w skali kraju i cieszyło się dużym zainteresowaniem. Było także inspiracją dla przedstawicieli świata nauki¹⁹, ponieważ żaden inny ośrodek naukowy prowadzący studia z zakresu bezpieczeństwa nie dysponował takim zapleczem dydaktycznym dla rozwijającego się coraz szerzej kierunku.

¹⁷ W Centrum przeprowadzono szkolenia dla około 550 funkcjonariuszy służby celnej z województwa mazowieckiego i zachodniopomorskiego.

¹⁸ Szkolenia miały charakter komercyjny (wzmacniając finansowo Wydział Humanistyczny) i stanowiły rodzaj współpracy naukowej i praktycznej uczelni z instytucjami państwowymi.

¹⁹ Wielu przedstawicieli kierunku bezpieczeństwo narodowe i wewnętrzne z kraju było zainteresowanych wdrożeniem podobnych rozwiązań na swoim terenie, zwracając się do pracowników Katedry z prośbą o konsultacje rozwiązań technicznych i organizacyjnych.

1.6. Organizacja konferencji naukowych

Obok zajęć dydaktycznych niezwykle ważną formą podnoszenia i upowszechniania wiedzy w zakresie bezpieczeństwa były konferencje naukowe organizowane przez pracowników Zakładu i Katedry bezpieczeństwa przy aktywnej pomocy studentów kół naukowych.

W dniach 1–2 czerwca 2005 roku zorganizowano ogólnopolską konferencję naukową nt. *Terroryzm i konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI w.*, a dwa lata później, w dniach 30–31 maja 2007 roku, na kolejnej konferencji podjęto problematykę *Bezpieczeństwo państwa a bezpieczeństwo międzynarodowe*. Pokłosiem tych konferencji były publikacje naukowe ukazujące problemy, wokół których toczyły się obrady. Po pierwszym z wymienionych spotkań naukowych (konferencji) powołano radę serii²⁰, która opracowała i przygotowała do wydania trzypięciotomowe opracowanie zaprezentowane w serii „Terroryzm – Antyterroryzm – Konflikty”. Tematyka poszczególnych tomów była następująca:

- *Terroryzm – globalne wyzwanie*, tom I, red. K. Kowalczyk²¹, W. Wróblewski, Toruń 2006,
- *Oblicza współczesnego terroryzmu*, tom II, red. K. Kowalczyk, W. Wróblewski, Toruń 2006,
- *Konflikty współczesnego świata*, tom III, red. G. Ciechanowski, J. Sielski²², Toruń 2006²³.

Druga z wymienionych konferencji zaowocowała dwutomowym wydawnictwem naukowym opracowanym przez wykładowców kierunków bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne. Poszczególne tomy zatytułowano:

- *Bezpieczeństwo międzynarodowe a bezpieczeństwo państwa*, tom I, red. C. Skuza, W. Wróblewski, Szczecin 2007,
- *Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, tom II, red. J. Piątek, R. Podgórska²⁴, Szczecin 2007.

Opracowanie miało m.in. na celu zwrócenie uwagi na fakt, że na Pomorzu Zachodnim w US znajdują się komórki zajmujące się kwestiami bezpieczeństwa w szerokim zakresie. Ponadto pracownicy naukowcy uczelni przejawiają aktywną działalność w sprawach związanych z bezpieczeństwem narodowym i wewnętrznym.

²⁰ W skład rady serii weszli: Czesław Mojsiewicz (przewodniczący), Andrzej Antoszewski, Grzegorz Ciechanowski, Krzysztof Kowalczyk, Teresa Sasińska-Klas, Joanna Marszałek-Kawa, Jerzy Sielski, Wiesław Wróblewski i Ryszard Zięba.

²¹ Krzysztof Kowalczyk w opisywanym okresie był adiunktem politologii w Instytucie Politologii i Europeistyki; obecnie dr hab. – dyrektor Archiwum Państwowego w Szczecinie.

²² Jerzy Sielski – dr hab., politolog w Instytucie Politologii i Europeistyki.

²³ Całość ukazała się nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek.

²⁴ Renata Podgórska – w opisywanym okresie dr politologii w Instytucie Politologii i Europeistyki, obecnie dr hab., prof. US; prorektor w Uniwersytecie Szczecińskim oraz kierownik Katedry Badań nad Migracjami i Ruchami Społecznymi w Instytucie Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie.

Grupa pracowników naukowych WH US potrafiła sprawnie upowszechnić wśród młodych ludzi wielowymiarowość aspektów bezpieczeństwa, a to zaowocowało naborem znacznej liczby kandydatów na studia z zakresu bezpieczeństwa, a także zwróciło uwagę innych ośrodków naukowych oraz Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego²⁵. Warto podkreślić w tym miejscu, że stałym elementem, który przyciąga kandydatów na studia z zakresu bezpieczeństwa, jest aktywność pracowników naukowych, którzy na kilka miesięcy przed maturami udają się do szkół średnich Szczecina i w czasie spotkań z młodzieżą starają się zapoznać ją z zaletami studiów na tym kierunku.

Ważnym i niezwykle interesującym uczestników konferencji (w tym także zaproszanej na konferencji młodzieży szkolnej) przedsięwzięciem z praktycznego punktu widzenia okazało się, obok części teoretycznej, zorganizowanie w trakcie konferencji praktycznych pokazów policyjnych grup antyterrorystycznych.

W latach 2007–2016 członkowie zespołu naukowego obszaru bezpieczeństwa uczestniczyli w blisko 350 konferencjach i spotkaniach naukowych, a od 2009 do 2016 roku sami zorganizowali i współorganizowali około 20 konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych.

Tematyka konferencji obejmowała sprawy dotyczące bezpieczeństwa w różnych aspektach i wymiarach. Między innymi 25 i 26 maja 2009 roku zorganizowana została konferencja pt. *Wywiad i kontrwywiad w świecie*. W dniu 7 czerwca 2011 roku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa zorganizowana przez Katedrę wraz z Komendą Wojewódzką Policji w Szczecinie pt. *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością kryminalną*. W kwietniu 2012 roku konferencja obradowała nad zagadnieniami *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*. W roku kolejnym konferencja naukowa zorganizowana przez wykładowców kierunku bezpieczeństwo narodowe zajęła się obszarem logistyki, podejmując temat *Logistyka w sytuacjach kryzysowych. Historia – przeszłość – teraźniejszość*, a w roku następnym – *Służby państwowe i organizacje rządowe oraz samorządowe wobec współczesnych zagrożeń*.

²⁵ Już w maju 2008 roku do Uniwersytetu Szczecińskiego skierowano Polską Komisję Akredytacyjną w celu skontrolowania utworzonej 1 października 2007 roku Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem i kierunku bezpieczeństwo narodowe, czego spodziewano się po 3–4 latach, tj. po wypromowaniu pierwszego rocznika absolwentów. Komisja jednak wysoko oceniła aspekty programowe, dorobek zespołu, pracę i poziom prowadzonych zajęć, a także kwestie instytucjonalne.

Fot. 1.4. Gen. Rajmund Andrzejczak (obecnie Szef Sztabu Generalnego WP) z prof. Andrzejem Aksamitowskim (kierownikiem KBnKiP) podczas uzgadniania współpracy z 12. Dywizją Zmechanizowaną

Źródło: fot. G. Ciechanowski (7.04.2016).

Szereg konferencji prowadzono we współpracy naukowej z instytucjami państwowymi oraz naukowymi placówkami zagranicznymi. W 2014 roku zorganizowano konferencję wspólnie z Ministerstwem Obrony Narodowej i Zarządem Głównym Stowarzyszenia Kombatantów Misji Pokojowych ONZ pt. *Polacy w misjach poza granicami państwa. Historia – doświadczenia – perspektywy*. Konferencja odbyła się 28 maja 2014 roku na Uniwersytecie Szczecińskim z okazji Dnia Weterana – Międzynarodowego dnia uczestników Misji Pokojowych ONZ.

Pod koniec czerwca 2014 roku w Szczecinie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa zorganizowana przez Katedrę Badań nad Konfliktami i Pokojem WH US wraz z Chorwackim Instytutem Historii Najnowszej z Zagrzebia nt. *I wojna światowa na Bałkanach 1914–1918*. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele świata nauki z Bułgarii, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Serbii, Węgier, Bułgarii oraz polskich ośrodków naukowych z Poznania, Wrocławia i Warszawy zajmujących się historią Bałkanów.

W maju 2015 roku pracownicy zajmujący się kwestiami bezpieczeństwa wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji w Szczecinie, Wydziałową Radą Samorządu Studentckiego WH US, Studenckim Kołem Naukowym „Human Security” oraz Kołem Nauk Penalnych uczestniczyli w konferencji *Prawne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną*.

W lutym kolejnego roku zorganizowano debatę naukową *Konsultacje społeczne dotyczące mapy zagrożeń bezpieczeństwa w Polsce*, której wymiar miał charakter społeczno-praktyczny. Aktywnym współorganizatorem debaty była Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie. Deбата odbyła się w auli Uniwersytetu Szczecińskiego i była skierowana do przedstawicieli:

- starostw powiatowych,
- gmin województwa zachodniopomorskiego,
- instytucji kulturalno-naukowych regionu,
- organizacji pozarządowych,
- sądów i prokuratury,
- placówek oświatowych województwa zachodniopomorskiego,
- służby zdrowia województwa zachodniopomorskiego,
- związków wyznaniowych działających w regionie,
- klubów sportowych województwa zachodniopomorskiego.

Spotkanie i debata cieszyły się dużym zainteresowaniem osób pracujących w wymienionych instytucjach.

Pracownicy zajmujący się aspektami bezpieczeństwa zawsze byli otwarci na współpracę naukową z innymi instytucjami wchodzącymi w skład US. Zawsze aktywnie współdziałali przy organizacji i w obradach ogólnopolskiej konferencji naukowej organizowanej wspólnie z komórkami Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych i Instytutu Politologii i Europeistyki US. Obrady pt. *Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki* stały się tradycją, a konferencje o tej tematyce powtarzano czterokrotnie w latach 2016–2019.

Członkowie zespołu bezpieczeństwa w 2016 roku byli również współorganizatorami i uczestnikami konferencji naukowej zorganizowanej przez Wydział Humanistyczny US i Szczecińskie Towarzystwo „Pogranicze” pn. *70 lat Pomorza Militarne*. Ogromny wkład i zaangażowanie w organizację tej konferencji wniósł prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski (z Instytutu Politologii i Europeistyki) oraz prezes Zarządu Szczecińskiego Towarzystwa „Pogranicze” Zdzisław Pacała.

Pracownicy naukowci kierunków bezpieczeństwa obok rodzimej nauki o bezpieczeństwie reprezentują różne dziedziny naukowe (m.in. politologię, historię, geografę, ekonomię, etnografię i inne). Skłania ich to do prowadzenia badań w swojej dziedzinie i analizowania występujących w nich zjawisk w aspekcie bezpieczeństwa. Pozwala to na interdyscyplinarne spojrzenie na bezpieczeństwo.

1.7. Uczestnictwo w zjazdach, sympozjach i konferencjach

Pracownicy Katedry uczestniczyli w minionym okresie w wielu naukowych spotkaniach o charakterze ogólnopolskim. Należy tu wymienić udział w XIX Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich, zorganizowanym przez Polskie Towarzystwo Historyczne i Uniwersytet Szczeciński (Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych WH US). Zjazd obradował w Szczecinie w dniach 17–21 września 2014 roku pod hasłem *Polska – Bałtyk – Europa*.

W dniach 19–20 września 2014 roku dr hab. A. Aksamitowski²⁶, prof. US współprzewodniczył sympozjum *Wojny na morzach* (w ramach sesji „Konflikty”), prowadząc obrady wraz dr. hab. Maciejem Franzem prof. Uniwersytetu A. Mickiewicza z Poznania.

Prof. W. Wróblewski i dr hab. A. Aksamitowski cyklicznie (co dwa lata) brali udział w Ogólnopolskim Forum Historyków Wojskowości. Dziesiąte już obrady Forum zorganizował w dniach 17–18 września 2010 roku Zakład Historii Wojskowej Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pt. *Metodologia i metodyka badań historyczno-wojskowych*²⁷.

Przedstawiciele kierunku bezpieczeństwo uczestniczyli w XII Ogólnopolskim Forum Historyków Wojskowości zorganizowanym przez Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, nt. *Granice, pogranicza i kresy w historii wojskowej*, które odbyło się w Rzeszowie, w dniach 24–27 czerwca 2014 roku. W trakcie tego Forum dr hab. A. Aksamitowski przedstawił referat *Ośłona granicy II Rzeczypospolitej na kierunku północno-wschodnim*.

Podczas kolejnego XIII Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości w dniach 21–24 września 2016 roku również uczestniczyli przedstawiciele kierunku bezpieczeństwo z Uniwersytetu Szczecińskiego. Forum zorganizowane przez Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni obradowało nad tematem: *O powinnościach żołnierskich*. Ponownie głos zabrał dr hab. A. Aksamitowski, który przygotował referat *Wielcy ludzie antyku a powinności żołnierskie*.

Doktor hab. Grzegorz Ciechanowski uczestniczył 7–8 października 2014 roku w *CIMIC seminar* zorganizowanym przez Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni w Szczecinie, a 4 grudnia tego roku w seminarium naukowym zorganizowanym przez Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych Oddział Szczecin w ramach cyklu naukowych

²⁶ Podczas obrad dr hab. A. Aksamitowski wygłosił referat *Fortyfikacje wybrzeży Morza Bałtyckiego w pierwszej połowie XX wieku*.

²⁷ Prof. W. Wróblewski i dr hab. A. Aksamitowski podczas obrad zabierali głos, przedstawiając referat *Metodologiczne uwarunkowania w pracach nad atlasem historyczno-wojskowym*.

spotkań „Obserwatorium Polityki”²⁸. Podczas obrad wygłosił referat *Aspekty bezpieczeństwa w programach wyborczych głównych uczestników wyborów samorządowych 2014 roku na Pomorzu Zachodnim*.

Fot. 1.5. Spotkanie studentów bezpieczeństwa z kadrą Wielonarodowego Korpusu Północny Wschód
Źródło: fot. G. Ciechanowski (6.06.2016).

Doktor Michał Romańczuk w dniach 21–22 października 2014 roku wziął udział w III Międzynarodowej Konferencji Wschodoznawczej *Solidarność a demokracja. 25 lat transformacji postkomunistycznej*, odbywającej się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podczas obrad wygłosił referat *Wpływ obecności militarnej Federacji Rosyjskiej na politykę zagraniczną i wewnętrzną Armenii*.

W ramach współpracy naukowej do katedry bezpieczeństwa zapraszano gościnnie przedstawicieli służb i zawodów obszarów bezpieczeństwa na wykłady i dyskusje naukowe, m.in.:

- prof. Claus Mathiaesen z Royal Danish Defence College dla studentów bezpieczeństwa narodowego oraz studentów z Turcji (w ramach programu Erasmus) wygłosił referat *Wojna hybrydowa na Ukrainie*,
- w ramach wykładów o *Siłach specjalnych w świecie* do Katedry zaproszono płk. Krzysztofa Przepiórkę (byłego oficera GROM i prezesa Fundacji Byłych Żołnierzy GROM),

²⁸ Dr hab. Grzegorz Ciechanowski prowadził także wykłady okolicznościowe, m.in. dla Seniorów (SHUS) nt. *Wojsko Polskie w operacjach pokojowych* oraz dla członków Koła Nr 19 Stowarzyszenia Kombatantów Misji Pokojowych ONZ w Szczecinie wykład *Polskie zaangażowanie dla budowania bezpieczeństwa międzynarodowego*.

- zaproszono również przedstawiciela sił specjalnych armii USA – płk. Adama Młota (oficera łącznikowego NATO w Polsce),
- studenci kierunku bezpieczeństwo narodowe w czerwcu 2014 roku wzięli udział w debacie naukowej *Balkany w XX wieku* z pracownikami Chorwackiego Instytutu Historii Najnowszej z Zagrzebia – dr Jasną Turkalję (dyrektor Instytutu), dr Nikicą Barićem i dr Ivicą Lučićem²⁹.

1.8. Publikacje wykładowców kierunku bezpieczeństwo narodowe

W 2010 roku pracownicy Katedry przystąpili do prac mających na celu stworzenie „własnej” serii wydawniczej „Świat – Konflikty – Pokój”. W ramach serii wydawane były publikacje o charakterze monograficznym stanowiące dorobek pracowników bezpieczeństwa, absolwentów (doktorów), a także wysoko ocenione i wartościowe merytorycznie prace magisterskie studentów o tematyce związanej z bezpieczeństwem narodowym i międzynarodowym. Od 2010 do 2020 roku w ramach wspomnianej serii ukazało się 30 publikacji naukowych (w tym jedna dwutomowa) oraz 5 naukowych opracowań pod szyldem Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem (poza wydawaną serią)³⁰.

Ponadto publikacje pracowników i redagowane przez nich opracowania ukazywały się także w renomowanych wydawnictwach ogólnopolskich. Należy do nich m.in. wspomniany już trzytomowy cykl z serii „Terroryzm – Antyterroryzm – Konflikty” czy też praca Grzegorza Ciechanowskiego *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953–1989* (Toruń 2007). Można tu również wymienić monografię *Z dziejów wojen morskich. Studia i szkice*, red. A. Aksamitowski, M. Franz (Oświęcim 2015).

Znaczący dorobek naukowy wykładowców kierunku bezpieczeństwo narodowe to publikacje, które ukazały się również w serii „Świat – Konflikty – Pokój” i zostały wydane w latach 2010–2016. Należą do nich monografie i opracowania³¹.

W latach 2017–2020 w trakcie reorganizacji Uczelni nadal publikowano opracowania naukowe wykładowców kierunku bezpieczeństwo narodowe i we wspomnianym okresie ukazało się kolejnych 12 publikacji.

²⁹ Debatę w języku angielskim prowadziła dr Danuta Gibas-Krzak – w tym czasie pracownik naukowy Katedry.

³⁰ Przedstawiony poniżej wykaz publikacji jest z konieczności selektywny.

³¹ Publikacje przedstawiono w układzie chronologicznym, biorąc za podstawę lata ich ukazywania się.

2010 (2 publikacje)

Cupryjak M., *Prewencja antyterrorystyczna w świetle współczesnych zagrożeń*, Szczecin 2010.

Gibas-Krzak D., Krzak A., *Południowosłowiańska mozaika. Charakterystyka geograficzno-polityczna państw postjugosłowiańskich*, Szczecin 2010.

2011 (2 publikacje)

Wątróbski L., *Polskie osadnictwo w Nowej Zelandii 1873–1983*, Szczecin 2011³².

Zajac P., *Attachat Paryski 1821–1926*, Szczecin 2011.

2012 (6 publikacji)

Awadziun A., Kochanowicz S., *Cichy front*, Szczecin 2012³³.

Piłżys J., *Leksykon bezpieczeństwa ekonomicznego*, Szczecin 2012.

Piłżys J., *Planowanie w zarządzaniu kryzysowym*, Szczecin 2012.

Skuza C., *Pojałtańskie bezpieczeństwo militarne państw Europy Wschodniej*, Szczecin 2012.

Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa, tom I i II, red. A. Krzak, D. Gibas-Krzak, Szczecin 2012.

Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością, red. A. Aksa-mitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.

2013 (3 publikacje)

Konflikty militarne i niemilitarne na Bałkanach w XX i XXI wieku w perspektywie polemologicznej, red. D. Gibas-Krzak, A. Krzak, Szczecin–Warszawa 2013.

Zarządzanie logistyczne w sytuacjach kryzysowych, red. M. Cupryjak, J. Piłżys, Szczecin 2013.

Żołnierze z Pomorza Zachodniego w komisjach rozjemczych i operacjach pokojowych ONZ, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2013.

2014 (5 publikacji)

I wojna światowa na Bałkanach. Działania militarne i polityczne w latach 1914–1918. Studia i materiały, red. A. Krzak, Szczecin 2014.

Państwo wobec współczesnych zagrożeń, red. M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2014.

³² Książka to doktorat Leszka Wątróbskiego (oparty na wieloletnich badaniach archiwalnych prowadzonych w Nowej Zelandii), a jego tematyka żywo interesowała przedstawicieli organizacji polonijnych i Polaków poza granicami Rzeczypospolitej. Praca odnosiła się również do spraw bezpieczeństwa narodowego i społecznego Polaków za granicą w XX wieku.

³³ Książka *Cichy front* została opracowana przez studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe pod opieką naukową dr. Andrzeja Krzaka. Ukazała się pod szyldem Katedry poza serią wydawniczą „Świat – Konflikty – Pokój”.

Skuza C., *Walka o odzyskanie majątku polskiego utraconego w wyniku II wojny światowej*, Szczecin 2014.

Służby państwowe, organizacje rządowe i samorządowe wobec zagrożeń współczesności, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014.

Żołnierze z Pomorza Zachodniego w rejonie Zatoki Perskiej, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2014.

2015 (7 publikacji)

Ciechanowski G., *Wojsko Polskie w Iraku 2003–2011*, Szczecin 2015.

Polacy w misjach poza granicami kraju, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2015.

Romańczuk M., *Implikacje doktryny militarnej Federacji Rosyjskiej na obszarze postradzieckim*, Szczecin 2015.

Wielowymiarowy charakter współczesnego bezpieczeństwa, red. M. Cupryjak, Z. Kozak, J. Pilżys, Szczecin 2015.

Wybrane zagadnienia współczesnego bezpieczeństwa społecznego, red. M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.

Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.

Zwalczanie zagrożeń współczesnego świata, red. G. Ciechanowski, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.

2016 (6 publikacji)

Miasta trwogi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016.

Prawne i historyczne ujęcie wojny i terroryzmu, red. M. Cupryjak, P. Nowak, P. Ostrowski, Szczecin 2016.

Wielowymiarowe ujęcie bezpieczeństwa społecznego. Prawo – przestępczość – terroryzm, red. S. Bylina, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2016.

Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki, red. A. Aksamitowski, D. Gałaj-Dempniak, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2016.

Służby specjalne i inne podmioty w systemie bezpieczeństwa państwa, red. M. Cupryjak, T. Grzywański, P. Nowak, Szczecin 2016.

Żołnierze z Pomorza Zachodniego w Afganistanie, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2016.

Po reorganizacji struktur i podziale organizacyjnym Wydziału Humanistycznego z części jego instytutów utworzono w 2019 roku Wydział Nauk Społecznych. Był to proces trwający około 3 lata. Częścią tych zmian była likwidacja Katedry Bezpieczeństwa w 2016 roku i utworzenie Zakładu Badań nad Konfliktami i Pokojem w ramach Instytutu Politologii i Europeistyki. Pracownicy Zakładu nadal prowadzili badania nad

bezpieczeństwem, jednocześnie kształcąc studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne.

Nadal prowadzono działalność naukowo-wydawniczą, publikując szereg nowych monografii i artykułów naukowych o tej tematyce.

2017 (2 publikacje)

Pomorze Militarne. Wokół zagadnień polityki i obronności Pomorza Zachodniego w polskim 70-leciu, red. A. Aksamitowski, D. Faszczka, Szczecin 2017.

Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały, tom II, red. A. Aksamitowski, P. Chrobak, D. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczaka, A. Wojtaszak, Szczecin 2017.

2018 (6 publikacji)

Aksamitowski A., Buchalski A., Cupryjak M., *Negocjacje w sytuacjach kryzysowych*, Szczecin 2018.

Lasocki Z., *Wspomnienia szefa administracji Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Komisji Rządzącej* [wstęp, opracowanie naukowe tekstu i załączników źródłowych oraz indeksów – A. Aksamitowski, H. Walczak], Szczecin 2018.

Współczesny terroryzm. Wymiary działania i skutki, red. A. Aksamitowski, S. Bylina, M. Cupryjak, Szczecin 2018.

Policja i inne podmioty państwowe w zagrożeniu terrorystycznym, przestępczym, sił natury i uwarunkowaniach społecznych, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, P. Ostrowski, Szczecin 2018.

Z historii morskich wojn. Studii i narysów, red. A. Aksamitowski, M. Franc, Kiib 2018 [wydano w opracowaniu tematycznym przez ukraińskie Wyd. „Nika-Centr” w Kijowie].

Wojna – Wojsko – Bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały, tom III, red. A. Aksamitowski, D. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2018.

2019 (3 publikacje)

Cupryjak M., *Prewencja antyterrorystyczna państwa demokratycznego*, Szczecin 2019.

Lasocki Z., *Polacy w austriackich obozach barakowych dla uchodźców i internowanych* [wstęp, opracowanie naukowe tekstu i załączników źródłowych oraz indeksów – A. Aksamitowski, H. Walczak], Szczecin 2019.

Wojna – wojsko – bezpieczeństwo. Studia i materiały, tom IV, red. autorów, Oświęcim 2019.

2020 (2 publikacje)

Lasocki Z., *Wspomnienia i dokumenty z działalności dyplomatycznej w latach 1919–1927* [wstęp, opracowanie naukowe tekstu i załączników źródłowych oraz indeksów – A. Aksamitowski, H. Walczak], Szczecin 2020.

Pozycja Mława [współaut. W. Zalewski], seria: Wielki Leksykon Uzbrojenia – Wrzesień 1939, tom 192, Warszawa 2020.

Wypada nadmienić, że w 2019 roku monografia Zygmunta Lasockiego *Wspomnienia szefa administracji Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Komisji Rządzącej*, do której wstęp, opracowanie naukowe tekstu i załączników źródłowych oraz indeksów przygotowali dr hab. Andrzej Aksamitowski, prof. US (z Instytutu Politologii i Europeistyki) i dr hab. Henryk Walczak, prof. US (z Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych), została wyróżniona w ogólnopolskim konkursie „Książka Historyczna Roku” za najlepsze wspomnienia dotyczące historii Polski w XX wieku. Organizatorami konkursu są: Narodowe Centrum Kultury, Instytut Pamięci Narodowej, Polskie Radio i Telewizja Polska.

Ponadto pracownicy Katedry byli autorami i współautorami monografii i innych opracowań, w tym także artykułów publikowanych w czasopismach naukowych oraz rozdziałów w monografiach³⁴, które ukazały się poza serią wydawniczą Katedry. Były to m.in. publikacje zwarte:

- Kochanek E., *Podstawy bezpieczeństwa energetycznego państwa*, Szczecin 2014,
- Pilżys J., *Wojska obrony przeciwlotniczej 1918–2013. Zasady działań taktycznych*, Szczecin 2014,
- Kozak Z., *Oficerska Szkoła Aeronautyczna (1919–1924)*, [współaut. Z. Moszumański, J. Szczepański], Pruszków–Legionowo 2014,
- *Leksykon edukacji dla bezpieczeństwa*, red. E. Radecki, Szczecin 2015, w którym autorami haseł byli m.in.: M. Trubas, M. Cupryjak.

Spośród artykułów można wskazać m.in.:

- Aksamitowski A., *Fortyfikacyjna osłona granic II Rzeczypospolitej na kierunku Białoruskiego Obszaru Operacyjnego*, [w:] *Kresy, granice i pogranicza w historii wojskowej*, red. A. Olejko, J. Ślipiec, P. Korzeniowski, K. Mroczkowski, Oświęcim 2014,
- Aksamitowski A., *Zmagania włosko-austriackie podczas I wojny światowej. Wojna w górach*, [w:] *I wojna światowa na Bałkanach. Działania militarne i polityczne w latach 1914–1918. Studia i materiały*, red. Andrzej Krzak, Szczecin 2014,

³⁴ W omawianym okresie ukazało się blisko 150 artykułów naukowych i rozdziałów w monografiach, których autorami byli pracownicy Katedry.

- Ciechanowski G., *W mundurze na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Wybrane problemy badawcze historii wojskowej*, red. K. Kościelniak, Z. Pilarczyk, Toruń 2014,
- *Okręty Marynarki Wojennej w operacji „Pustynna Burza”*, [w:] *Żołnierze z Pomorza Zachodniego w rejonie Zatoki Perskiej. Wspomnienia – relacje – refleksje*, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2014,
- Pilżys J., *Dowodzenie jednostkami ratownictwa w sytuacjach kryzysowych – zasady, uwarunkowania i funkcjonowanie*, [w:] *Służby państwowe, organizacje rządowe i samorządowe wobec współczesnych zagrożeń*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014,
- Pilżys J., *Miejsce i rola edukacji dla bezpieczeństwa w wychowaniu i kształceniu młodzieży*, [w:] *Edukacja warunkiem bezpieczeństwa w XXI wieku*, Koszalin 2014,
- Pilżys J., *Piechota polska w dwudziestoleciu międzywojennym 1918–1939. Wybrane problemy organizacji, uzbrojenia i szkolenia*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2014, nr 1, s. 115–127,
- Pilżys J., *Postrzeganie bezpieczeństwa we współczesnym świecie*, [w:] *Współczesne wymiary polskiej polityki bezpieczeństwa*, Warszawa 2014,
- Romańczuk M., *Pozycja Federacji Rosyjskiej na świecie po 1991 roku*, [w:] *Rosja w XXI wieku. Zagrożenia, wyzwania, perspektywy*, red. M. Studenna-Skrucka, A. Strykowski, Poznań 2014,
- Romańczuk M., *Rywalizacja o wpływy na obszarze Azji Centralnej – współczesna „Nowa Wielka Gra”*, [w:] *Prawo i polityka na wschód od Europy*, red. J. Marszałek-Kawa, P. Wawrzyński, Toruń 2014³⁵.

Wykładowcy uważali, że w dyscyplinie bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne potencjalne metody działań praktycznych i techniki badawcze stosowane w nauce zmierzają do wykształcenia przyszłych pracowników służb cywilnych i mundurowych. Na studiach z bezpieczeństwa będzie można przygotować pracowników stojących na straży obronności państwa, co pozwoli na tworzenie i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa i stawianie czoła wyzwaniom rodzącym się na gruncie współczesnych zagrożeń.

W efekcie przeprowadzonej na uczelni reorganizacji dokonano również zmian w kształceniu na obu kierunkach. Po utworzeniu Wydziału Nauk Społecznych i reorganizacji instytutów utworzono z IPIE nową strukturę o nazwie Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie o strukturze katedralnej.

³⁵ Publikacja ukazała się również w angielskiej wersji językowej.

Po wyborach przeprowadzonych na przełomie 2020/2021 roku na czele Instytutu stanął dr hab. Tomasz Czapiewski, a jego zastępcą została dr Dorota Rdzanek. W ramach Instytutu stworzono trzy, a następnie cztery Katedry.

Fot. 1.6. Kadra Katedry ze studentami podczas absolutorium

Źródło: fot. A. Aksamitowski (30.06.2016).

Katedra Studiów nad Bezpieczeństwem:

1. Dr hab. Jarosław Piątek, prof. US (kierownik).
2. Dr hab. Andrzej Aksamitowski, prof. US.
3. Dr hab. Grzegorz Ciechanowski, prof. US.
4. Dr hab. Marek Cupryjak.
5. Dr Cezary Guźniczak.
6. Dr Ewelina Kochanek.
7. Dr Zygmunt Kozak.
8. Dr Jan Pilżys.
9. Dr Michał Romańczuk.
10. Dr Mariusz Sikora.
11. Dr Szczepan Stempiński.
12. Mgr Sylwia Serwońska.

Katedra Badań nad Migracjami i Ruchami Społecznymi:

13. Dr hab. Renata Podgórzeńska, prof. US (kierownik)
14. Dr hab. Andrzej Wojtaszak, prof. US.
15. Dr hab. Dariusz Wybranowski, prof. US.
16. Dr hab. Marzenna Giedroń, prof. US.
17. Dr hab. Fuad Jomma.
18. Dr Dorota Kowalewska.
19. Dr Małgorzata Mieczkowska.
20. Dr Katarzyna Zawadzka.
21. Dr Janusz Jartyś.
22. Dr Maria Ochwat.

Katedra Systemów Politycznych i Polityk Publicznych:

23. Dr hab. Tomasz Czapiewski, prof. US (kierownik).
24. Prof. dr hab. Benon Szałek.
25. Dr hab. Maciej Drzonek, prof. US.
26. Dr hab. Łukasz Tomczak, prof. US
27. Dr hab. Krzysztof Kowalczyk, prof. US.
28. Dr hab. Małgorzata Kamola-Cieślak, prof. US.
29. Dr hab. Bartłomiej Toszek, prof. US.
30. Dr hab. Piotr Chrobak.
31. Dr hab. Agnieszka Lipska-Sondecka.
32. Dr Marta Szulc.
33. Dr Dorota Rdzanek.
34. Dr Liana Hurska-Kowalczyk.

Katedra Studiów Międzynarodowych i Europejskich:

35. Prof. dr hab. Janusz Ruszkowski (kierownik).
36. Prof. dr hab. Andrzej Furier.
37. Dr hab. Janusz Mieczkowski, prof. US.
38. Dr hab. Marek Żurek, prof. US.
39. Dr hab. Luiza Wojnicz.
40. Dr hab. Marcin Orzechowski.
41. Dr Jędrzej Wijas.
42. Dr Artur Staszczuk.
43. Dr Mateusz Smolaga.
44. Dr Monika Potkańska.

Rozdział 2

Edukacja na rzecz bezpieczeństwa w ocenie studentów kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne

2.1. Przebieg badań

Cele badań

Badania nad bezpieczeństwem narodowym i wewnętrznym w minimalnym stopniu poruszają problematykę edukacji na rzecz bezpieczeństwa. Etyka badań społecznych zmierza do podejmowania działań „naprawczych”, a więc powinny mieć one wartość diagnostyczną oraz walor praktyczności.

Celem naszych badań było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Jakie należy podjąć działania w praktycznym aspekcie, by wpłynęły one na zmiany w programach kształcenia studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne oraz zwiększenie ich profesjonalnego przygotowania w zakresie reagowania na sytuacje zagrożeń kryzysowych?

Problemy badawcze i narzędzie pomiaru

W badaniach naukowych przeprowadzonych w 2019 roku na terenie Uniwersytetu Szczecińskiego wykorzystano narzędzie badawcze w postaci kwestionariusza ankiety. W ankiecie zamieszczono 10 pytań zamkniętych oraz metryczkę.

Wybrane problemy szczegółowe dotyczyły:

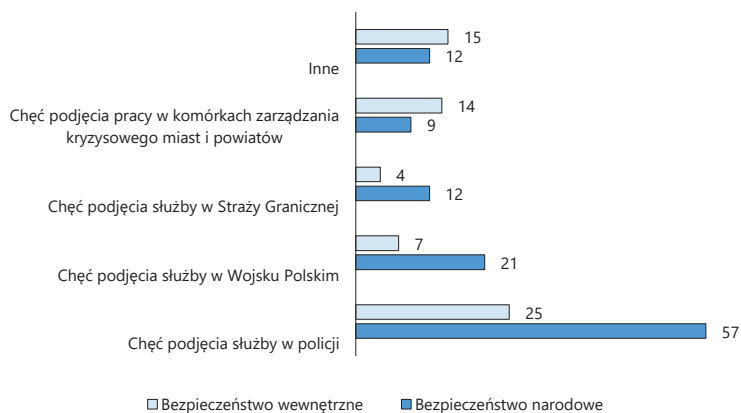
- motywów podjęcia studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne,
- realizacji zajęć praktycznych w Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej i ich przydatności w pracy zawodowej,
- poziomu przygotowania wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne,
- okresu studiów, w którym powinny być realizowane zajęcia z przedmiotów specjalistycznych,
- organizacji podróży naukowo-dydaktycznych do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo,
- rozbudowy infrastruktury Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej.

Dobór respondentów do badań

Badania zostały przeprowadzone na grupie 176 respondentów (94 kobiety i 82 mężczyzn), wśród których było 111 studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe i 66 studentów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne na Uniwersytecie Szczecińskim. Po przeprowadzonym szkoleniu i szczegółowym omówieniu poprawnego sposobu wypełnienia kwestionariusza ankietę przekazano respondentom. Badania prowadzone były wśród studentów studiów stacjonarnych i zaocznych.

2.2. Wyniki badań

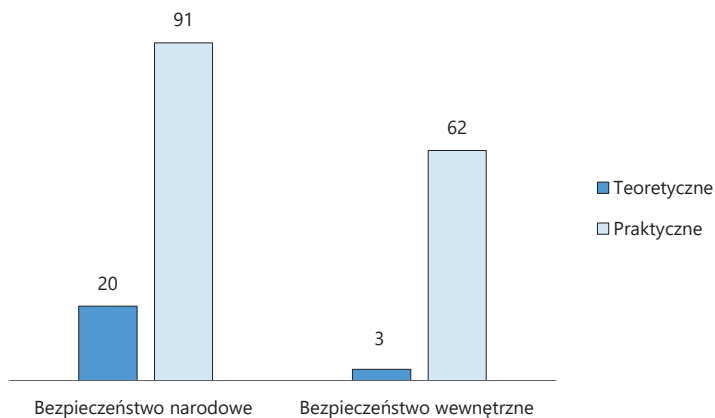
Motywy podjęcia studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne

Rys. 2.1. Motywy podjęcia studiów

Na pytanie dotyczące motywów podjęcia studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne 82 respondentów (46,6%) wskazało chęć podjęcia służby w policji. Następną grupą w liczbie 28 osób (15,9%) wybrała chęć podjęcia służby w Wojsku Polskim, nieznacznie mniej odpowiedzi, bo 23 (13,1%), uzyskał motyw podjęcia pracy w komórkach zarządzania kryzysowego miast i powiatów. Za podjęciem służby w szeregach Straży Granicznej opowiedziało się 16 respondentów (9,1%). Grupa 27 badanych wskazała na inne pobudki, jednocześnie ich nie identyfikując (rys. 2.1).

Realizacja zajęć – formy

Rys. 2.2. Preferowane formy realizacji zajęć

Na zadane pytanie o preferowaną formę realizacji przedmiotów (zajęć) specjalistycznych na kierunku bezpieczeństwo 153 respondentów stanowiących aż 86,9% badanych wskazało na zajęcia praktyczne. Tylko 23 osoby (13,1%) wybrały opcję zajęć teoretycznych (rys. 2.2).

Wybór przedmiotów specjalistycznych pod względem atrakcyjności

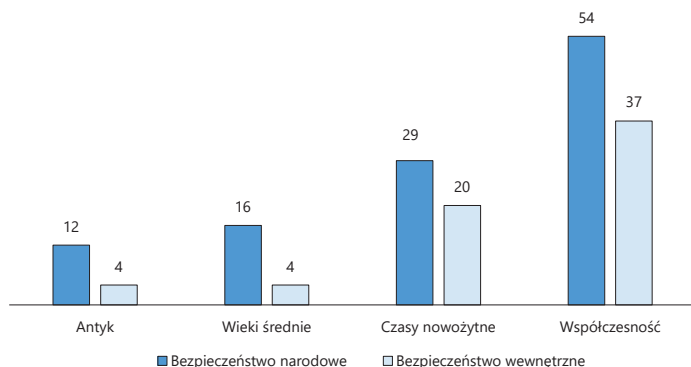
Rys. 2.3. Atrakcyjność przedmiotów specjalistycznych realizowanych w procesie dydaktycznym

Ocena atrakcyjności przedmiotów specjalistycznych realizowanych w procesie dydaktycznym przedstawia się następująco:

- pierwsze miejsce zajęła taktyka i technika interwencji – 58 wskazań,
- na drugiej pozycji uplasowało się zarządzanie kryzysowe – 50 wskazań,

- w następnej kolejności typologia broni / wyszkolenie strzeleckie – 38 wskazań,
- ostatnie miejsce zajęła prewencja – 30 wskazań (rys. 2.3).

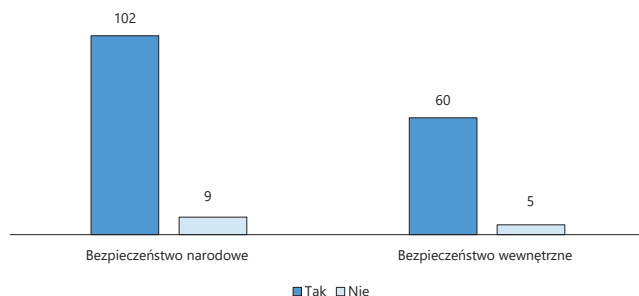
Wybór epoki historycznej, od której powinny być przekazywane treści w przedmiotach teoretycznych związanych z bezpieczeństwem

Rys. 2.4. Wybór epoki historycznej, od której powinny być przekazywane treści w przedmiotach teoretycznych związanych z bezpieczeństwem

Na prośbę o określenie epoki historycznej, od której powinny być przekazywane treści w przedmiotach teoretycznych związanych z bezpieczeństwem, większość respondentów – 91 (51,7%) wskazała na współczesność. Prawie o połowę mniej wskazań dotyczyło czasów nowożytnych – 49 osób (27,8%). Zdecydowanie mniej respondentów opowiedziało się za wiekami średnimi – 20 i antykiem – 16 (rys. 2.4).

Realizacja zajęć praktycznych w Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej i ich przydatność w pracy zawodowej

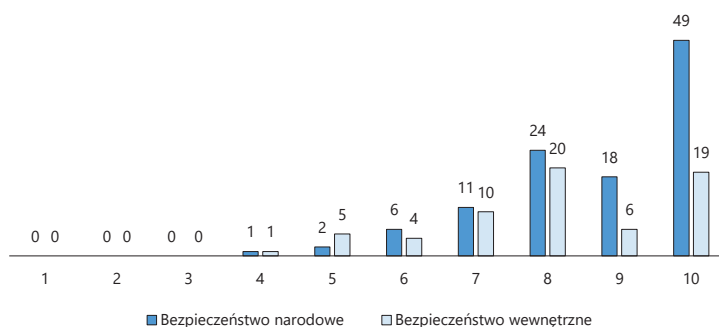

Rys. 2.5. Realizacja zajęć praktycznych w Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej i ich przydatność w pracy zawodowej

Prawie wszyscy respondenci, bo aż 162 osoby (92%), wskazali, że realizacja zajęć praktycznych z wykorzystaniem infrastruktury Centrum Negocjacji i Edukacji

Kryzysowej jest istotnie przydatna w pracy zawodowej. Tylko 14 osób (8%) uważało, że nie ma to przełożenia na pracę zawodową (rys. 2.5).

Poziom przygotowania wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne

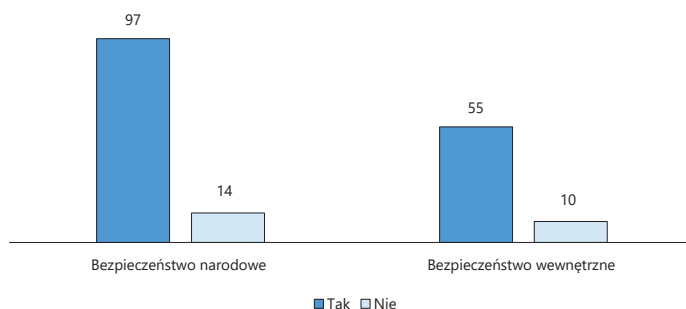
Rys. 2.6. Ocena poziomu przygotowania merytorycznego wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne

Na pytanie dotyczące oceny (w skali 1–10) poziomu przygotowania merytorycznego wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne, respondenci udzielili następujących odpowiedzi:

- na 10 pkt wskazało 68 osób (38,6%),
- 8 pkt – 44 badanych (25%),
- 9 pkt – 24 wskazania (13,6%),
- 7 pkt – 21 wskazań.

Znacząco mniej pozytywnych odpowiedzi dotyczyło wartości na poziomie 6 pkt – 10 osób, 5 pkt – 7 i 4 pkt – 2 respondentów (rys. 2.6).

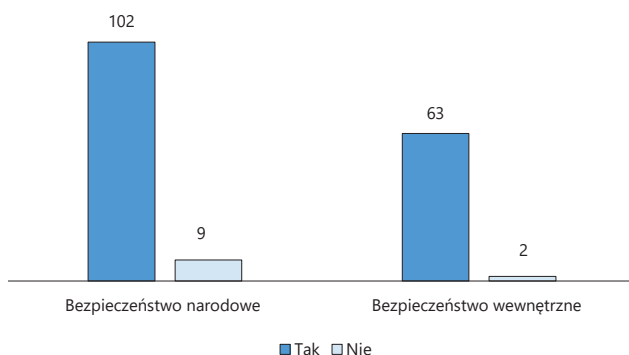
Czy realizacja zajęć z przedmiotów specjalistycznych powinna następować we wcześniejszym okresie studiów?

Rys. 2.7. Czy realizacja zajęć z przedmiotów specjalistycznych powinna następować we wcześniejszym okresie studiów?

Na pytanie o to, czy realizacja zajęć z przedmiotów specjalistycznych powinna następować we wcześniejszym okresie studiów, spośród 176 respondentów 152 (86,4%) wskazało na wcześniejsze wprowadzenie przedmiotów specjalistycznych, natomiast pozostała grupa w liczbie 24 osób (13,6%) opowiedziała się za utrzymaniem stanu obecnego (rys. 2.7).

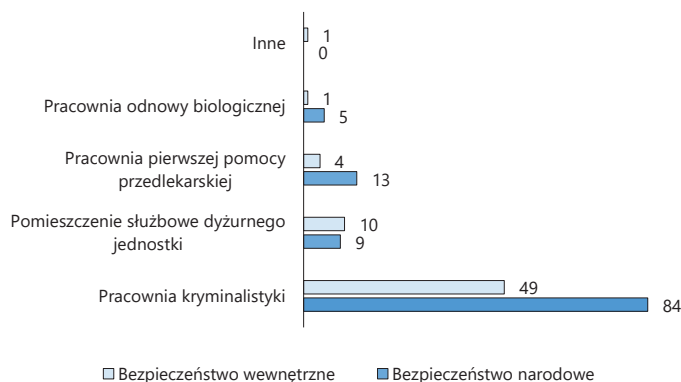
Organizacja podróży naukowo-dydaktycznych

Rys. 2.8. Organizacja podróży naukowo-dydaktycznych do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo jako ważny element edukacji dla bezpieczeństwa

Na pytanie, czy organizacja podróży naukowo-dydaktycznych do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo stanowi ważny element edukacji dla bezpieczeństwa, aż 165 (93,7%) respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, a tylko nieliczna grupa 11 osób (6,3%) wskazała, że nie ma to istotnego wpływu (rys. 2.8).

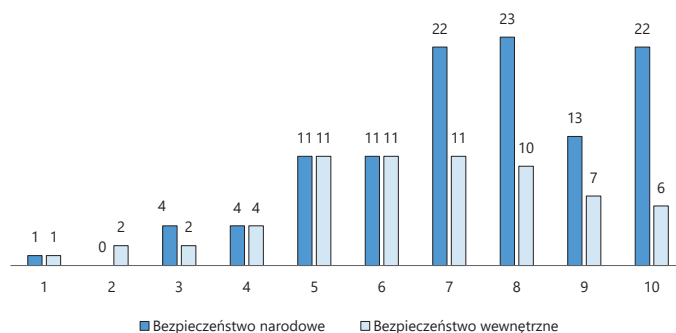
Rozbudowa infrastruktury Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej

Rys. 2.9. O jakie pracownie (elementy) powinno być rozbudowane Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej?

Na pytanie, o jakie pracownie (elementy) powinno być rozbudowane Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej, spośród 176 respondentów 133 (75,6%) wskazało potrzebę stworzenia Pracowni Kryminalistyki, a grupa 19 osób (10,8%) opowiedziała się za utworzeniem pomieszczenia służbowego dyżurnego jednostki (policji, wojska lub innych służb). Na trzeciej pozycji z liczbą 17 wskazań uplasowała się Pracownia Pierwszej Pomocy Przedlekarskiej, a jednostkowe odpowiedzi dotyczyły pracowni Odnowy Biologicznej – 6; innej nieokreślonej pracowni – 1 (rys. 2.9).

Ocena spełnienia oczekiwań studentów

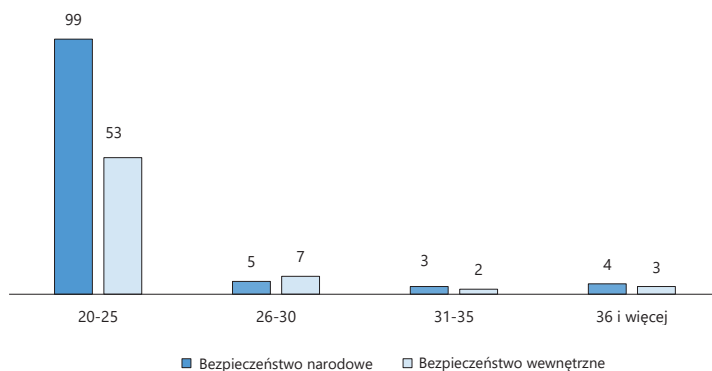
Rys. 2.10. Ocena spełnienia oczekiwań w związku z podjęciem studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne

Na pytanie dotyczące oceny (w skali 1–10) spełnienia oczekiwań w związku z podjęciem studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne respondenci udzielili następujących odpowiedzi:

- na 8 pkt wskazało 39 osób (22,1%),
- 7 pkt – 33 badanych (18,7%),
- 10 pkt – 28 wskazań (15,9%),
- 6 i 5 pkt – uzyskało po 22 wskazania.

Znacząco mniej pozytywnych odpowiedzi dotyczyło wartości na poziomie 4 pkt – 8 osób, 3 pkt – 6 oraz 1 i 2 pkt – 2 respondentów (rys. 2.10).

Metryczka – struktura badanych respondentów ze względu na wiek

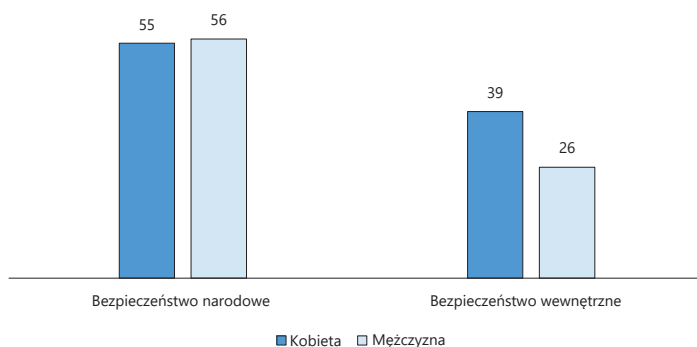
Rys. 2.11. Struktura badanych respondentów ze względu na wiek

Najliczniejszą grupą wśród ankietowanych okazali się ludzie w wieku od 21 do 25 lat – liczyli oni 152 osoby (86,4%). Znacząco mniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 26–30 lat. Była to grupa 12 osób, czyli 6,8% ogółu badanych.

Następnym przedziałem wiekowym było 36 i więcej lat, w którym znalazło się 7 ankietowanych, czyli 4,0%. 5 badanych było w wieku 31–35 lat, stanowili oni 2,8% badanych.

Największy odsetek, jak można zauważyć, stanowili ludzie młodzi (rys. 2.11).

Metryczka – struktura badanych respondentów ze względu na płeć

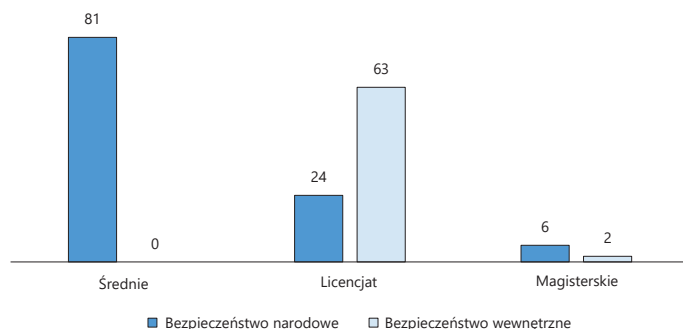

Rys. 2.12. Struktura badanych respondentów ze względu na płeć

Spośród 176 respondentów analiza pod względem płci przedstawiała się następująco:

- 94 kobiety (53,4%),
- 82 mężczyzn (46,6%) (rys. 2.12).

Metryczka – struktura badanych respondentów ze względu na wykształcenie

Rys. 2.13. Struktura badanych respondentów ze względu na posiadane wykształcenie

W grupie 176 badanych osób:

- 87 ankietowanych (49,4%) legitymowało się wykształceniem wyższym na poziomie licencjackim.
- 81 respondentów (46,0%) posiadało wykształcenie średnie,
- 8 osób (4,5%) miało wykształcenie magisterskie (rys. 2.13).

2.3. Wnioski

Dążono do zebrania i przedstawienia takich danych, które umożliwiałyby weryfikację programów nauczania na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne.

Badania dotyczące zagrożenia akcjami terrorystycznymi skierowanymi bezpośrednio przeciwko Polsce, a także prognozy w zakresie zagrożeń terrorystycznych na terenie kraju w ocenie ekspertów potwierdzają potrzebę przygotowania i doskonalenia kadr związanych z zarządzaniem sytuacjami kryzysowymi.

Uzyskane wyniki dotyczące motywów podjęcia studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne wskazują, że prawie wszyscy respondenci zamierzają związać się zawodowo ze służbami i instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo państwa.

Realizacja zajęć praktycznych studentów w oparciu o stworzoną na Uniwersytecie Szczecińskim infrastrukturę Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej i ich przydatność w pracy zawodowej uzyskała bardzo wysokie oceny. Prawie wszyscy respondenci, bo aż 162 osoby stanowiące 92%, wskazali, że realizacja zajęć praktycznych w oparciu o infrastrukturę Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej jest istotnie przydatna w pracy zawodowej. Tylko 14 osób (co stanowi 8%) określiło, że nie ma to

przełożenia na pracę zawodową. Studenci wskazują także na potrzebę rozbudowy infrastruktury o nowe pracownie specjalistyczne.

Ważną część badań stanowi ocena przygotowania merytorycznego wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne.

Rozkład ocen pozytywnych wskazuje, że dobór kadry dydaktycznej realizującej zajęcia z przedmiotów specjalistycznych jest właściwy.

W celu utrzymania wysokiego poziomu wiedzy specjalistycznej wykładowców przedmiotów powiązanych z systemem bezpieczeństwa państwa należy rozważyć możliwość ich udziału w organizowanych ćwiczeniach i szkoleniach struktur reagowania kryzysowego.

Rozdział 3

Analiza porównawcza badań w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej wśród policjantów

3.1. Wprowadzenie

Profilaktyka antyterrorystyczna w Polsce jest niezwykle istotna ze względu na geopolityczne położenie, zaangażowanie militarne w konflikty w wymiarze międzynarodowym oraz przynależność do NATO. W ostatnim czasie nasiliły się groźby ze strony organizacji terrorystycznych kierowane pod adresem Polski. Dlatego problematyka profilaktyki antyterrorystycznej powinna być permanentnie badana i analizowana¹ pod kątem bezpieczeństwa obywateli i państwa. Prewencyjne działania mogą zwiększyć bezpieczeństwo Polski przed zagrożeniami terrorystycznymi, tak więc badania naukowe odnoszące się do profilaktyki antyterrorystycznej powinny przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Badania te mogą być też wykorzystane w procesie kształcenia studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne.

Właściwe reagowanie odpowiednich służb dyspozycyjnych na zagrożenia terrorystyczne daje gwarancję wcześniejszego wykrycia takich działań. Szczególnie policjanci powinni być najbardziej wyczuleni na zagrożenia terrorystyczne. Edukacja w ramach prewencji kryminalnej powinna być realizowana powszechnie. Policja ustawowo jest odpowiedzialna za bezpieczeństwo i porządek publiczny, dotyczy to również zagrożeń terrorystycznych. Dlatego policjanci powinni być w większym stopniu świadomi zagrożeń wynikających z przygotowań do ataków terrorystycznych. Również służby specjalne muszą być przewidujące w odniesieniu do zagrożeń terrorystycznych². Nie

¹ *Miasta trwogi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016, s. 7–13; I. Szkurłat, *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa Państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*, Słupsk 2008, s. 7–10; G. Ciechanowski, *Terrorysta numer jeden minionej dekady*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012, s. 150.

² M. Cupryjak, *Prewencja antyterrorystyczna w świetle współczesnych zagrożeń*, Szczecin 2010, s. 7–15; W. Zubrzycki, *Atlas zjednoczona Europa wobec zamachów terrorystycznych*, Warszawa 2009, s. 9–15; W. Zubrzycki, *Pododdziały antyterrorystyczne Policji*, Warszawa 2010, s. 5–6.

do przecenienia w monitorowaniu zagrożeń terrorystycznych są także społeczności lokalne, ponieważ najczęściej terroryści przygotowują zamach terrorystyczny w konkretnym miejscu zamieszkania³. Obserwując najbliższych sąsiadów, można zauważyć podejrzanе zachowania, które mogą sugerować przygotowania terrorystyczne lub przestępcze. Współpraca społeczności lokalnych z policją jest wręcz koniecznością w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa. Jest najlepszym orężem do walki z przestępczością i terroryzmem.

3.2. Przebieg badań

Metodologiczne założenia badawcze

Przedmiotem badań jest świadomość policjantów na temat zagrożeń atakiem terrorystycznym. Jako cel badawczy wyznaczono określenie stanu wiedzy respondentów w odniesieniu do prewencji antyterrorystycznej.

Głównym problemem badawczym jest pytanie: Jaką wiedzę posiadają policjanci w zakresie prewencji antyterrorystycznej? Natomiast pytania szczegółowe sformułowano następująco:

1. Czy policjanci posiadają wystarczającą wiedzę w reagowaniu na sytuację zagrożenia terrorystycznego?
2. Czy policjanci badani w 2008 roku posiadają większą wiedzę z zakresu prewencji antyterrorystycznej niż badani w 2021 roku?
3. Jak policjanci oceniają swoje przygotowanie do działań w sytuacjach zagrożenia terrorystycznego?

Jako główną hipotezę przyjęto przypuszczenie, że policjanci nie posiadają zadowalającej wiedzy ani umiejętności z zakresu zapobiegania zagrożeniom terrorystycznym. Natomiast hipotezami szczegółowymi jest przypuszczenie, że:

1. Policjanci nie do końca dysponują wystarczającą wiedzą z zakresu zagrożeń terrorystycznych.
2. Respondenci pierwszej grupy (badani z 2008 roku) mają większe doświadczenie zawodowe z zakresu zagrożeń terrorystycznych niż badani z drugiej grupy. Policjanci zauważają potrzebę szkoleń w specjalistycznych działaniach w sytuacjach zagrożenia terrorystycznego.

³ J. Górniak, *Rola organizacji pozarządowych w systemie obronnym państwa*, [w:] *Policja i inne podmioty państwowe w zagrożeniu terrorystycznym, przestępczym, sił natury i uwarunkowaniach społecznych*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, P. Ostrowski, Szczecin 2018, s. 53–66; M. Stefański, *Prewencyjno-edukacyjne działania Policji w systemie bezpieczeństwa publicznego*, Słupsk 2012, s. 6–7.

Charakterystyka badań

Badaniami objęto dwie grupy policjantów Szkoły Policji w Słupsku. Pierwszą grupą byli respondenci odbywający kursy podstawowe oraz kursy doskonalenia zawodowego w Szkole Policji w Słupsku. Badania zostały przeprowadzone w 2008 roku przez dr. hab. Marka Cupryjaka, prof. US. Należy zaznaczyć, że policjanci kursów podstawowych zostali poddani badaniu dopiero z chwilą zakończenia szkolenia. Łącznie badaniami objęto 250 respondentów pochodzących z terenu wszystkich komend wojewódzkich policji w kraju. Zdecydowaną większością respondentów byli policjanci kursu podstawowego.

Drugą grupę badawczą tworzyli policjanci kursu podstawowego z terenu całego kraju. W okresie pandemii w Szkole Policji w Słupsku są realizowane kursy podstawowe. Badania zrealizowano w lipcu 2021 roku. Zostały przeprowadzone on-line za zgodą Komendy Głównej Policji. Badaniami objęto 275 respondentów.

Fot. 3.1. Współpraca Policji i Żandarmerii Wojskowej

Źródło: materiały Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, w zbiorach M. Cupryjaka.

3.3. Wyniki badań

Charakterystyka demograficzno-społeczna respondentów

Wiek respondentów jest istotnym elementem badań. Istotna różnica statystyczna występuje w przedziale wiekowym 21–25 lat (tabela 3.1). W pierwszej grupie badawczej

było 22,4% policjantów, natomiast w drugiej grupie – 55,9%. Różnica ta bierze się z tego, że w drugiej grupie byli policjanci tylko kursu podstawowego, czyli relatywnie młodszy respondenci.

Tabela 3.1. Wiek (%)

Wiek	2008 rok	2021 rok
21–25 lat	22,4	55,9
26–30 lat	46,4	22,4
31–35 lat	22,0	14,0
36–40 lat	6,8	4,4
41–45 lat	2,4	3,3
46–50 lat	0,0	0,0
51 i więcej lat	0,0	0,0

Źródło: badania własne.

Badani z pierwszej grupy mieli większy staż służby w policji oraz ukończone kursy doskonalenia zawodowego. Odwrotna proporcja występuje w przedziale wiekowym 26–30 lat, gdzie 46,4% respondentów reprezentuje pierwszą grupę, a drugą – 22,4%.

Należy zwrócić uwagę, że mimo wszystko badani stanowili młodą grupę do 30 lat; w pierwszej grupie to 68,8%, a w drugiej – 78,3%. Druga grupa badanych policjantów była statystycznie młodsza.

Fot. 3.2. Prewencyjne działania policjantów w czasie przygotowania do Misji Unii Europejskiej w Kosowie

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Płeć respondentów była istotną różnicą statystyczną pomiędzy dwoma badanymi grupami. W pierwszej grupie badawczej 88% respondentów to mężczyźni, a 12% kobiety, natomiast w drugiej grupie 60,8% stanowią mężczyźni, a 39,2% kobiety (tabela 3.2). Różnica procentowa płci pomiędzy grupami wynika z tego, że w 2021 roku w policji pracowało więcej kobiet niż w 2008 roku.

Tabela 3.2. Płeć (%)

Płeć	2008 rok	2021 rok
Mężczyźni	88,0	60,8
Kobiety	12,0	39,2

Źródło: badania własne.

Staż pracy mógł mieć wpływ na lepsze oszacowanie przez badanych zagrożeń związanych z terroryzmem, chociażby ze względu na doświadczenie zawodowe.

Tabela 3.3. Staż służby (%)

Staż	2008 rok	2021 rok
Poniżej roku	57,2	98,5
Powyżej 1 roku do 3 lat	2,4	1,5
Powyżej 3 lat do 7 lat	10,0	–
Powyżej 7 lat do 15 lat	24,8	–
Powyżej 15 lat do 20 lat	4,8	–
Powyżej 20 lat	0,8	–

Źródło: badania własne.

W pierwszej grupie badawczej respondentów o stażu służby poniżej jednego roku było 57,2%, w przedziale 7–15 lat – 24,8%, w przedziale 3–7 lat – 10%, natomiast w drugiej grupie było 98,5% badanych o stażu poniżej jednego roku (tabela 3.3). Różnica wynika z tego, że w drugiej grupie badanych byli policjanci kursu podstawowego.

Służba respondentów w poszczególnych jednostkach policji

Służba w różnych jednostkach policji w pierwszej i drugiej grupie badanych daje przekrój różnych opinii dotyczących struktury organizacyjnej. W komendzie powiatowej/miejskiej policji w pierwszej grupie służy 53,6%, a w drugiej 51,3% respondentów. W komisariacie policji w pierwszej grupie służy 10%, a w drugiej grupie 32,6% badanych (tabela 3.4).

Tabela 3.4. Służba w jednostkach policji (%)

Miejsce służby	2008 rok	2021 rok
Komisariat policji	10,0	32,6
Komenda powiatowa policji/ komenda miejska policji	53,6	51,3
Komenda wojewódzka policji	16,4	3,7
Oddziały prewencji policji	20,0	12,5

Źródło: badania własne.

Różnica ta może wynikać z faktu, że w komisariatach policji jest dużo większy niedobór etatowy policjantów.

Badani z pierwszej grupy służą w 16,4% w komendzie wojewódzkiej policji, z drugiej grupy – 3,7%. Jest to zrozumiałe ze względu na to, że badani z pierwszej grupy posiadali większy staż służby w policji.

Fot. 3.3. Stanowiska pracy dowódcy i jego sztabu

Źródło: materiały Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, w zbiorach M. Cupryjaka.

Przewidywanie zagrożeń związanych z podejmowaniem działań

Przewidywanie zagrożeń związanych z podejmowaniem działań terrorystycznych jest nie do przecenienia. Bezpieczeństwo jest priorytetowe w kształtowaniu jakości życia społecznego. Wyniki danych przedstawionych w tabeli 3.5 są zaskakujące ze względu na dużą dysproporcję w przeciwnych opiniach.

Tabela 3.5. Ocena stopnia zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu (np. napad rabunkowy, zamach bombowy itp.) (%)

Stopień zagrożenia	2008 rok	2021 rok
Wysoce prawdopodobny	9,0	1,8
Prawdopodobny	54,0	30,8
Nie mam zdania	36,0	2,2
Mało prawdopodobny	0,0	64,5
Niemożliwy	1,0	0,7

Źródło: badania własne.

Aż 54% badanych z pierwszej grupy wskazało, że zagrożenie bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu jest „prawdopodobne”, natomiast w przypadku drugiej grupy odpowiedzi takiej udzieliło tylko 30,8% badanych. Na odpowiedź „mało prawdopodobny” w drugiej grupie zdecydowało się aż 64,5% respondentów. W pierwszej grupie nikt nie zaznaczył tej możliwości. Jest to bardzo charakterystyczne, że młodsza generacja policjantów jest sceptyczna co do prawdopodobieństwa zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu. Obecnie podstawowy program policyjny poświęca temu zagadnieniu niewystarczającą uwagę.

Następna istotna różnica statystyczna występuje przy odpowiedzi „nie mam zdania”. W pierwszej grupie aż 36% respondentów miało trudność z oszacowaniem prawdopodobieństwa zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu, a w drugiej grupie tylko 2,2% badanych. Tym bardziej więc w podstawowej edukacji policyjnej powinna być uwzględniona profilaktyka antyterrorystyczna.

Analizując rozkład odpowiedzi, jakich udzielili ankietowani, można wyciągnąć wnioski, że badani z pierwszej grupy raczej odpowiedzieli, że zagrożenie bezpieczeństwa terroryzmem jest prawdopodobne (54%), a w drugiej grupie raczej uznali, że niebezpieczeństwo jest mało prawdopodobne (64,5%).

Znajomość metod i taktyk ataków terrorystycznych

Znajomość metod i taktyk ataków terrorystycznych jest istotnym elementem profilaktyki antyterrorystycznej. Wyniki przedstawione w tabeli 3.6 wskazują, że 57% respondentów z pierwszej grupy zna metody i taktykę działań terrorystycznych, natomiast w drugiej grupie wiedzę taką posiada 44,5% respondentów.

Tabela 3.6. Znajomość metod i taktyk ataków terrorystycznych (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	57,0	44,5
Nie	43,0	55,5

Źródło: badania własne.

Policjanci pierwszej grupy mają większy staż służby, co może mieć wpływ na ich wiedzę dotyczącą metod i taktyki działań terrorystów.

Fot. 3.4. Doskonalenie taktyki antyterrorystycznej

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Przewidywanie zagrożeń

Profesjonalizm działań policjantów ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo i porządek publiczny. Również na przewidywanie zagrożeń, jakie mogą występować w określonych okolicznościach społecznych.

W pierwszej grupie respondentów 56% wie, jak postępować w przypadku zagrożenia zamachem bombowym, natomiast w drugiej grupie – 57,4% (tabela 3.7).

Tabela 3.7. Znajomość zasady postępowania na wypadek zagrożenia zamachem bombowym (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	56,0	57,4
Nie	44,0	42,6

Źródło: badania własne.

Niepokojące jest, że 44% badanych w pierwszej grupie i 42,6% w drugiej grupie nie posiada dostatecznej wiedzy dotyczącej zagrożenia zamachem bombowym. Jest to dodatkowy argument za zwróceniem większej uwagi na edukację policjantów w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej.

Fot. 3.5. Kontrterrorystyczne zabezpieczenie akwenu

Źródło: materiały Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, w zbiorach M. Cupryjaka.

Organizacja szkolenia z zakresu zagrożeń bombowych

Ważnym elementem jest szkolenie badanych z zakresu zagrożenia bombowego. Edukacja antyterrorystyczna jest nie do przeceniania w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa.

Badani z pierwszej grupy uznali w 76%, że szkoła lub macierzysta jednostka policji powinny szkolić z zakresu zagrożeń bombowych, natomiast w grupie drugiej opinię taką wyraziło 75% badanych (tabela 3.8).

Tabela 3.8. Instytucja organizująca szkolenia z zakresu zagrożenia bombowego (%)

Instytucja	2008 rok	2021 rok
Obecna jednostka policji	49,0	14,0
Szkoła policji	27,0	61,0
Inna instytucja	24,0	25,0

Źródło: badania własne.

W grupie pierwszej 24%, a w grupie drugiej 25% respondentów uważało, że szkolenia powinny realizować inne organizacje, m.in. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.

Podkreślano również, że należy inspirować przełożonych i zainteresowanych do prowadzenia tego typu szkoleń na poziomie międzynarodowym, krajowym i wojewódzkim, angażując ekspertów z policji i wojska.

Fot. 3.6. Podejmowanie ładunku przez robota pirotechnicznego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Procedura zachowania podczas ataku terrorystycznego

Wiedza o tym, jak właściwie zachować się w czasie ataku terrorystycznego powinna być znana każdemu policjantowi niezależnie od szereblu służbowego.

Dla 56% badanych z pierwszej grupy znane są zasady zachowania w czasie ataku terrorystycznego, w przypadku drugiej grupy ta znajomość jest nieco większa i osiąga 57,4% (tabela 3.9). Jest to niewystarczający odsetek respondentów, którzy powinni

znać procedury dotyczące zachowania się w czasie ataku terrorystycznego. Należy bowiem pamiętać, że w takiej sytuacji dochodzi do dużego stresu i brak znajomości odpowiednich procedur może mieć fatalne skutki.

Tabela 3.9. Znajomość zasad zachowania się w czasie ataku terrorystycznego (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	56,0	57,4
Nie	44,0	42,6

Źródło: badania własne.

Badani z pierwszej grupy w 44% nie wiedzą, jak powinni zachować się w czasie ataku terrorystycznego. W drugiej grupie respondentów ten procent jest niewiele mniejszy i wynosi 42,6%.

Niewłaściwe zachowanie respondentów w czasie ataku terrorystycznego może skutkować następnymi groźnymi sytuacjami lub nawet dodatkowymi ofiarami. Należy to postrzegać jako kolejny argument na rzecz rozważenia wprowadzenia szkolenia z profilaktyki antyterrorystycznej.

Zasady postępowania w sytuacji wzięcia zakładnika

Traumatyczną sytuację w atakach terrorystycznych mają zakładnicy. Jest to niezwykle trudne wydarzenie i zjawisko z punktu widzenia społeczno-psychologicznego, a sytuacja taka wymaga profesjonalnego przygotowania (np. negocjatorów).

Mniej niż połowa, bo tylko 48% badanych w pierwszej grupie, zna zasady postępowania w sytuacji wzięcia zakładnika (tabela 3.10). Natomiast w drugiej grupie badanych ten stan jest jeszcze mniejszy i wynosi 44,4%.

Tabela 3.10. Znajomość zasady postępowania w sytuacji zakładnika (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	48,0	44,4
Nie	52,0	55,6

Źródło: badania własne.

Respondenci pierwszej grupy w 52% zgłaszają, że nie znają zasad postępowania w sytuacji wzięcia zakładnika. Natomiast w drugiej grupie fakt taki zgłasza 55,6% badanych.

Trudna sytuacja stresowa zakładnika wymaga profesjonalnego działania policjantów w celu zminimalizowania zagrożenia i ofiar.

Niezmiernie istotną sprawą jest znajomość współczesnych systemów elektronicznych (monitoringu, kamer przemysłowych, aplikacji telefonów komórkowych itp.). Często napad rabunkowy przeradza się w trudną sytuację dla zakładnika, dlatego znajomość postępowania w takich zdarzeniach powinna być znana respondentom w większym stopniu.

Również szybkie działania agentów ochrony, ekspertów ds. terroryzmu, służb specjalnych i policji są bardzo istotne w rozwiązywaniu trudnych sytuacji z udziałem zakładników.

Brak dostatecznej wiedzy z zakresu zagrożeń terrorystycznych może skutkować agresją ze strony sprawców i niepotrzebnymi ofiarami.

„Syndrom sztokholmski”

Podstawowa wiedza z zakresu zagrożeń terrorystycznych jest bardzo ważna dla przewidywania zachowania terrorystów czy samych zakładników. Znajomość pojęcia „syndrom sztokholmski” przedstawia tabela 3.11.

Tabela 3.11. Znajomość pojęcia „syndrom sztokholmski” (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	39,0	86,3
Nie	61,0	13,7

Źródło: badania własne.

W pierwszej grupie tylko 39% respondentów potrafi określić, co oznacza pojęcie „syndromu sztokholmskiego”, a w grupie drugiej aż 86,3% (tabela 3.11). Ta istotna różnica statystyczna może być związana z wiekiem badanych.

Respondenci z pierwszej grupy są statystycznie starsi niż druga grupa. Pojęcie „syndrom sztokholmski” pojawiło się w 1973 roku i dotyczyło sytuacji kryzysowej związanej z zakładnikami podczas napadu na bank w Sztokholmie. Pojęcie oznacza powstanie więzi emocjonalnych i uczuciowych pomiędzy ofiarą a sprawcą. Znajomość tego pojęcia może być pomocna w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej. Pierwsza grupa badanych nie zna pojęcia „syndrom sztokholmski” w 61%, a druga grupa tylko w 13,7%.

Fot. 3.7. Poligon WP w Wędrzynie – miejsce ćwiczeń antyterrorystycznych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Umiejętność zabezpieczenia miejsca zdarzenia

Respondenci powinni posiadać wiedzę dotyczącą zabezpieczenia miejsca ataku terrorystycznego do czasu przybycia ekspertów i zabezpieczenia śladów kryminalistycznych.

Badanie wskazuje, że 68% badanych pierwszej grupy wie, jak zabezpieczyć miejsce zdarzenia, natomiast w drugiej grupie jest to 48,5% (tabela 3.12). Istotna różnica statystyczna może być związana z tym, że respondenci z pierwszej grupy mają większą staż służby w policji. Ponadto jednostki policyjne opracowały algorytmy postępowania w takich sytuacjach.

Tabela 3.12. Znajomość zasad zabezpieczenia miejsca zdarzenia po zaistniałym ataku terrorystycznym do czasu przybycia organów ścigania w celu uniknięcia zatarcia śladów kryminalistycznych (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	68,0	48,5
Nie	32,0	51,5

Źródło: badania własne.

Badani mogli uczestniczyć również w specjalistycznych szkoleniach realizowanych przez Policję, Służbę Więzienną, Państwową Straż Pożarną, Siły Zbrojne RP oraz inne specjalistyczne podmioty. W pierwszej grupie badani w 32% nie wiedzą, jak zabezpieczyć miejsce zdarzenia po zaistnieniu przestępstwa kryminalistycznego, w drugiej grupie takiej wiedzy nie ma 51,5% respondentów.

Fot. 3.8. Sala symulacji Szkoły Policji w Słupsku

Źródło: fot. M. Stefański.

Znajomość metod rozwiązywania sytuacji z zakładnikami

Metody rozwiązywania sytuacji z zakładnikami są bardzo ważne ze względu na bezpośrednie zagrożenie życia.

Wyniki przedstawione w tabeli 3.13 wskazują, że pierwsza grupa badanych w 70% zna metody rozwiązywania sytuacji z udziałem zakładników, w drugiej grupie tylko 9,2%. Ta istotna różnica statystyczna zapewne ma związek z dłuższym stażem w policji respondentów z pierwszej grupy. Pierwsza grupa nie zna metod rozwiązywania sytuacji z udziałem zakładników w 30%, a druga grupa w 91,2%. Należy przyjrzeć się tej sytuacji, biorąc pod uwagę szkolenie z profilaktyki antyterrorystycznej.

Tabela 3.13. Znajomość metod rozwiązywania sytuacji z zakładnikami (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	70,0	9,2
Nie	30,0	91,8

Źródło: badania własne.

Respondenci z pierwszej grupy jako metodę rozwiązania sytuacji kryzysowej wymienili:

- prowadzenie negocjacji celem pokojowego rozwiązania sytuacji kryzysowej,
- opcję siłową poprzez szturm sił porządkowych,
- zgodę na ucieczkę sprawców,
- użycie strzelca wyborowego celem neutralizacji sprawcy,
- prowadzenie negocjacji jako element zyskania na czasie,
- spełnienie żądań sprawców w zamian za bezpieczeństwo zakładników,
- opanowanie własnych emocji i niedenerwowanie sprawcy.

Druga grupa respondentów jako metodę rozwiązania sytuacji kryzysowej wskazała:

- negocjacje, mediacje,
- zachowanie zasad bezpieczeństwa, niedotykanie podejrzanych przedmiotów,
- zabezpieczenie miejsca od osób postronnych,
- odbicie siłowe zakładników, pozorny odwrót, zasadzkę, podejście ciche, przewagę psychologiczną i inne,
- pamiętanie o bezpieczeństwie własnym oraz innych funkcjonariuszy,
- akcję polegającą na ewakuacji i udzieleniu pomocy osobom rannym i będącym w szoku,
- niedotykanie i nieprzemieszczanie przedmiotów, które wzbudziły niepokój,
- po przybyciu służb ratowniczych stosowanie się do ich zaleceń,
- dbanie o to, żeby przetrwać.

Dzięki prowadzeniu gry na zwłokę, uspokojeniu i opanowaniu emocji sprawcy bądź sprawców zbiera się informacje na temat motywów i zamiarów sprawcy lub sprawców. Pozwoli to ocalić życie zakładników i podjąć odpowiednie działania w celu ich uwolnienia.

Fot. 3.9. Ćwiczenia antyterrorystyczne z ochrony VIP-a

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Procedury bezpiecznej służby patrolowej

Znajomość zasad bezpiecznej służby patrolowej w sytuacji zagrożenia zamachami terrorystycznymi jest bardzo istotna, ponieważ od profesjonalnej służby patrolowej zależy zdrowie i życie zarówno osób postronnych, jak i samych funkcjonariuszy policji. Również reagowanie na niepożądane zachowania potencjalnych sprawców może zapobiec atakowi terrorystycznemu.

W pierwszej grupie badanych 48% respondentów posiada wiedzę dotyczącą zasad bezpiecznej służby patrolowej w sytuacji zagrożenia zamachami terrorystycznymi, natomiast w drugiej grupie takie umiejętności zgłasza tylko 24,7% badanych (tabela 3.14).

Tabela 3.14. Znajomość procedury bezpiecznego wykonywania służby patrolowej w sytuacji podwyższonego zagrożenia zamachami terrorystycznymi (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	48	24,7
Nie	52	75,3

Źródło: badania własne.

Ta istotna różnica wynika z tego, że badani z drugiej grupy dopiero realizują podstawowe policyjne szkolenie zawodowe.

Pierwsza grupa respondentów w 52% nie posiada wystarczającej wiedzy odnoszącej się do procedury bezpiecznej służby patrolowej w sytuacji zagrożenia zamachami terrorystycznymi, druga aż w 75,3%.

Fot. 3.10. Prewencyjne zabezpieczenie imprezy masowej – policyjny patrol na koniach służbowych

Źródło: materiały Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, w zbiorach M. Cupryjaka.

Szkolenia według nowego programu specjalistycznego

Nie ulega wątpliwości, że czymś niezbędnym jest potrzeba opracowania specjalistycznego programu szkolenia z zakresu profilaktyki prewencyjnej – przeciwdziałania atakom terrorystycznym.

W pierwszej grupie 48% badanych widzi potrzebę opracowania specjalistycznego programu szkolenia z zakresu profilaktyki prewencyjnej w celu przeciwdziałania atakom terrorystycznym, natomiast w drugiej grupie uważa tak 24,7% ankietowanych (tabela 3.15). Pierwsza grupa w 52% nie widzi potrzeby opracowania programu

szkolenia z zakresu prewencji antyterrorystycznej, druga grupa w 75,3%. Świadczy to o tym, że respondenci nie są przekonani do tworzenia specjalistycznego programu szkolenia z zakresu profilaktyki prewencyjnej w celu przeciwdziałania atakom terrorystycznym. Doświadczenia własne oraz zawodowych ekspertów ds. terroryzmu jednoznacznie wskazują, że powyższe szkolenia są wręcz konieczne w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa.

Tabela 3.15. Potrzeba opracowania specjalistycznego programu szkolenia z zakresu profilaktyki prewencyjnej przeciwdziałania atakom terrorystycznym (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Tak	48	24,7
Nie	52	75,3

Źródło: badania własne.

Fot. 3.11. Inspekcja kierownictwa KWP w Szczecinie i dowódców zabezpieczenia Złotu żaglowców w Porcie Szczecin – lipiec 2018

Źródło: materiały Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, w zbiorach M. Cupryjaka.

Przygotowanie do ratowania życia podczas ataku

Specjalistyczne przygotowanie z zakresu postępowania w przypadku zagrożenia zamachem terrorystycznym ma istotne znaczenie w zachowaniu, które może zdecydowanie zmniejszyć eskalację zdarzenia czy nawet uratować życie.

Na pytanie, czy posiadanie specjalistycznego przygotowania z zakresu postępowania w przypadku zaistnienia zamachu terrorystycznego zwiększa szansę przeżycia, odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „tak” w pierwszej grupie udzieliło 87% respondentów, a w drugiej 85,6% (tabela 3.16). Czyli badani są świadomi tego, że specjalistyczne szkolenia są nieodzowne dla prawidłowych zachowań w sytuacji zamachu terrorystycznego.

Tabela 3.16. Posiadanie specjalistycznego przygotowania z zakresu postępowania w przypadku zagrożenia zamachem terrorystycznym a kwestia podniesienia szansy przeżycia (%)

Odpowiedź	2008 rok	2021 rok
Zdecydowanie tak	48	55,4
Tak	39	30,2
Trudno powiedzieć	9	11,4
Nie	4	3
Zdecydowanie nie	0	0

Źródło: badania własne.

Szczegółowa analiza badań respondentów pierwszej i drugiej grupy wskazuje, że zagrożenia zamachami terrorystycznym są realne, dlatego należy z jednej strony uświadamiać na temat możliwości ataku, a z drugiej strony uczyć, jak reagować, gdy już dojdzie do zamachu terrorystycznego. Szkolenia specjalistyczne i edukacja profilaktyczna są wręcz konieczne w kształtowaniu bezpieczeństwa funkcjonariuszy policji, obywateli oraz państwa.

Fot. 3.12. Edukacja dzieci na rzecz bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Źródło: fot. M. Stefański.

3.4. Wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań jednoznacznie wskazują, że wiedza dotycząca profilaktyki antyterrorystycznej musi być uwzględniona zarówno w podstawowych szkoleniach zawodowych policjantów, jak i w ramach ich doskonalenia zawodowego. Lepiej zapobiegać, niż być zaskoczonym atakiem terrorystycznym, który niesie ze sobą śmierć, zniszczenie, traumę i tragedię dla wszystkich nim dotkniętych. Dlatego już teraz każdy funkcjonariusz policji powinien posiadać podstawową wiedzę z zagadnień profilaktyki antyterrorystycznej. Zaległości w tej dziedzinie należy możliwie jak najszybciej nadrobić.

W sytuacji, kiedy Polska otrzymuje informacje o możliwym ataku terrorystycznym związanym z zaangażowaniem wojskowym w ramach Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), należy zwrócić większą uwagę na specjalistyczne przeszkolenie w zakresie taktyki przeciwdziałania zamachom terrorystycznym, co w konsekwencji może zwiększyć bezpieczeństwo funkcjonariuszy policji, obywateli i państwa.

Charakterystyczne jest, że respondenci pierwszej grupy aż w 54% uznali, że prawdopodobieństwo ataku terrorystycznego istnieje, a w drugiej opinię taką wyraziło tylko w 30,8%. Wskazywałoby to, że policjanci młodsi wiekiem i stażem (grupa druga) nie widzą takiego zagrożenia tak, jak starsi wiekiem i mający większe doświadczenie policjanci pierwszej grupy.

Należy zauważyć, że 44% respondentów pierwszej grupy oraz 42,6% drugiej grupy nie ma dostatecznej wiedzy odnoszącej się do zagrożeń atakami terrorystycznymi. Jest to wystarczająca motywacja do zwrócenia większej uwagi na edukację policjantów w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej.

Znaczące jest, że druga (młodsza) grupa uznała w 64,5% za mało prawdopodobne wystąpienie zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu, a w pierwszej grupie nikt nie zaznaczył takiej odpowiedzi. Wynika z tego, że młodsi wiekiem policjanci są dość sceptyczni co do możliwości wystąpienia zagrożeń terrorystycznych.

Respondenci pierwszej grupy uznali w 76%, w drugiej w 75%, że szkoła policji lub macierzysta jednostka policji powinny szkolić z zakresu zagrożeń bombowych. Czyli badani uznali potrzebę odbycia szkoleń wskazanych w badaniu.

Fot. 3.13. Edukacja na rzecz bezpieczeństwa dzieci

Źródło: fot. M. Stefański.

Należy zwrócić uwagę, że respondenci drugiej grupy aż w 86,3% wiedzą, co oznacza pojęcie „syndrom sztokholmski”. Co ciekawe, w pierwszej grupie wskaźnik wynosi tylko 39%. Edukacja jest więc czymś niezbędnym w uświadamianiu zagrożeń wynikających z założeń terrorystycznych.

Respondenci pierwszej grupy nie znają metod rozwiązywania sytuacji z udziałem zakładników w 30%, gdy tymczasem druga grupa w 91,2%. Jest to następny argument za włączeniem na kursach podstawowych specjalistycznych szkoleń z profilaktyki antyterrorystycznej.

Obecna sytuacja geopolityczna, przynależność Polski do NATO i udział w misjach stabilizacyjnych sprawiają, że zagrożenia płynące ze strony organizacji terrorystycznych wymagają prewencyjnych działań policji. Dlatego szkolenia prewencji antyterrorystycznej powinny być jak najszybciej realizowane w szkołach policyjnych lub w wyznaczonych jednostkach policji.

Wszystkie hipotezy pracy zweryfikowały się pozytywnie.

Rozdział 4

Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych

4.1. Restrukturyzacja Wydziału Humanistycznego

Restrukturyzacja Wydziału Humanistycznego w ramach rozszerzenia studiów nad bezpieczeństwem przewidywała utworzenie autonomicznej jednostki pod nazwą Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych (ICKiBS). Żeby zaspokoić potrzeby nowej jednostki w zakresie bazy lokalowej planowano zaadaptować pomieszczenia garażowe w budynku głównym WH US przy ul. Krakowskiej 71-79 w Szczecinie.

W ramach ICKiBS zaplanowano utworzenie następujących pracowni symulacyjno-eksperymentalno-badawczych:

- Centrum Badań Społecznych (CBS),
- Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej (CNI EK),
- Laboratorium Dokumentu Elektronicznego (LDE),
- Pracownia Badań Eksperymentalnych (PBE).

Powstanie ICKiBS i związana z tym adaptacja pomieszczeń pozostawały w ścisłym związku ze strategią rozwoju WH US przyjętą w 2008 roku. Zakłada ona m.in. kontynuowanie rozpoczętych i inicjowanie nowych kierunków interdyscyplinarnych badań naukowych. Zwraca uwagę na zwiększanie ilościowe i jakościowe potencjału kadrowego, rozwój i dostosowanie do nowych potrzeb infrastruktury badawczej Wydziału, a także współpracę z instytucjami państwowymi, społecznymi i gospodarczymi w kraju i za granicą w zakresie wykorzystywania w praktyce wyników badań.

Nowo powołana jednostka Wydziału Humanistycznego stymuluje innowacyjną aktywność i kreatywność naukowców, co przekłada się na transfer korzyści w sferę społeczną i gospodarczą. U podstaw projektu leżała restrukturyzacja i stworzenie takiego potencjału naukowego i takiej infrastruktury badawczej, które umożliwią włączenie nauk społecznych i humanistycznych w rozwój konkurencyjności polskiej gospodarki oraz jej kadr o istotnym znaczeniu dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

W ramach planu zorganizowania ICKiBS dokonano szczegółowego przeglądu potencjału kadrowego wydziału pod kątem realizacji zadań naukowo-badawczych

przyszłej jednostki. Dokonano także wnikliwej analizy własnych zasobów kubaturowych budynku, ustalając idealną lokalizację dużej infrastruktury badawczej stanowiącej wyposażenie planowanego projektu inwestycyjno-budowlanego. Inicjatywa powołania ICKiBS stanowi komplementarną część wniosku o przyznanie dotacji w 2012 roku na inwestycję w zakresie dużej infrastruktury badawczej (zakup lub wytworzenie aparatury naukowo-badawczej) pn. *Interaktywne Centrum Komunikacji i Badań Społecznych – Inwestycja w dużą infrastrukturę badawczą służącą potrzebom innowacyjnych badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz gospodarki opartej na wiedzy* (wnioskowana kwota: 2 853 623,00 PLN).

Istotnym elementem projektu było stworzenie pięciu nowych miejsc pracy: czterech dla pracowników naukowych oraz jednego dla obsługi inżynieryjno-technicznej.

Wnioskodawca przygotowując zakres projektu restrukturyzacji, kierował się Krajowym Programem Badań Naukowych i Prac Rozwojowych, Narodowym Programem Rozwoju Humanistyki, Długookresową Strategią Rozwoju Kraju „Polska 2030” oraz Narodowym Programem Foresight „Polska 2020”. Przedmiotowy projekt stanowi realne przełożenie priorytetowych kierunków badań naukowych określonych w Krajowym Programie Badań Naukowych i Prac Rozwojowych w obszarach: „społeczeństwo w warunkach bezpiecznego, przyspieszonego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego” oraz „nowoczesne technologie dla gospodarki”. Zakres realizacji projektu, którego efektem było utworzenie Interaktywnego Centrum Komunikacji i Badań Społecznych (ICKiBS) w ramach Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, miał również swoje umocowanie w wytycznych i celach Narodowego Programu Foresight „Polska 2020”. Projekt spełniał także założenia Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, wychodząc naprzeciw 28 zapisom, w których zasygnalizowano zagrożenie powstania luki pokoleniowej lub braku kontynuacji niektórych kierunków badawczych o istotnym znaczeniu dla kultury narodowej i wykształcenia ogólnego.

Zakres rzeczowy inwestycji infrastrukturalno-budowlanej dotyczącej adaptacji pomieszczenia garażowego zakładał wydzielenie czterech pracowni naukowo-badawczych o łącznej powierzchni 1104,7 m².

Centrum Badań Społecznych (CBS) posiadać miało w pełni wyposażoną fokusownię, dysponującą jedynym w kraju urządzeniem do rejestracji i analizy pozawerbalnych zachowań i stanów jednostki towarzyszących przekazowi werbalnemu. Dzięki temu CBS stanowi istotny wkład w infrastrukturę naukową województwa zachodniopomorskiego oraz całego kraju. CBS posiadać miało również unikatową w skali kraju, a także obszaru Meklemburgii-Pomorza Przedniego, pracownię badań eksperymentalnych

oraz wywiadownię pozwalającą na prowadzenie badań metodami CATI, CAWI i IDI jednocześnie na 30 stanowiskach. Projekt koncepcyjny przewidywał wydzielenie 205,34 m² z całości dostępnej powierzchni na potrzeby funkcjonowania CBS.

Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej (CNI EK) jest odpowiedzią na zapotrzebowanie stosownych służb, wynikające z Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590), na badania i symulacje dowolnej liczby możliwych scenariuszy, od pojedynczego epizodu po kompleksowe działania ratownicze w przypadku wielkich katastrof naturalnych. Ma to istotne znaczenie dla bezpieczeństwa całego kraju, gdyż ustawodawca nie przewidział w opracowanym systemie zarządzania kryzysowego jednostki badającej i kształcącej kadry administracji rządowej i samorządowej w komórkach zarządzania kryzysowego. Stąd też zaplanowano powstanie jedyne w Polsce szkoleniowego stanowiska dowodzenia zarządzania kryzysowego, które miało służyć 29 badaniom eksperymentalnym i symulacjom pracy. Projekt koncepcyjny przewidywał wydzielenie 316,64 m² z całości dostępnej powierzchni na potrzeby funkcjonowania CNI EK.

Laboratorium Dokumentu Elektronicznego (LDE) przygotowane miało być do badań naukowych i prac rozwojowych nad innowacyjnym wykorzystaniem potencjału, jaki daje tzw. dokument elektroniczny. Proponowana infrastruktura LDE odpowiadać miała potrzebom i wytycznym zawartym w Rozporządzeniu MSWiA z dnia 30 października 2006 roku w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych, Rozporządzeniu MSWiA z dnia 2 listopada 2006 roku w sprawie wymagań technicznych formatów zapisu i informatycznych nośników danych, na których utrwalono materiały archiwalne przekazywane do archiwistów państwowych, Rozporządzeniu MSWiA z dnia 30 października 2006 roku w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi, Rozporządzeniu MSWiA z dnia 27 listopada 2006 roku w sprawie sporządzania i doręczania pism w formie dokumentów elektronicznych, a także Ustawie z dnia 18 września 2001 roku o podpisie elektronicznym. Dotychczas powyższe standardy spełniały nieliczne jednostki w Polsce łącznie z powstałym w 2008 roku Narodowym Archiwum Cyfrowym oraz w 2006 roku Archiwum Dokumentacji Elektronicznej. LDE miało być jedynym w Polsce tego typu symulatorem obiegu dokumentacji elektronicznej będącym w wykorzystaniu uczelni wyższej. Projekt koncepcyjny przewidywał wydzielenie 92,59 m² z całości dostępnej powierzchni na potrzeby funkcjonowania LDE.

Pracownia Badań Eksperymentalnych (PBE) wyposażona jest w sprzęt do badań w dziedzinie neuroobrazowania i rehabilitacji. Infrastruktura badawcza PBE pozwoli na badania z wykorzystaniem technik stosowanych w neuroterapii, jak: EEG-biofeedback,

neuro-biofeedback, REHA-COM, badania zmienności analizy słuchowej w korze skroniowej z wykorzystaniem metody QEEG, badania analizy reakcji somatosensorycznych na bodźce bólowe, aktywność w przedniej korze zakrętu obręczy, badania nad procesami uwagi, tłumieniem ruchów za pomocą techniki potencjałów wywołanych ERP, badania pamięci słuchowej związanej ze zmianą częstotliwości nadawanych bodźców. Projekt koncepcyjny przewidywał wydzielenie 234,15 m² z całości dostępnej powierzchni na potrzeby funkcjonowania PBE.

4.2. Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej (CNiEK)

Wyzwaniem dla krajowych i zagranicznych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa i obywateli jest posiadanie personelu profesjonalnie przygotowanego na zarządzanie sytuacją kryzysową. Jednym z obszarów jest rozwiązywanie sytuacji kryzysowej na drodze negocjacji i mediacji. Ukończenie studiów podyplomowych z zakresu negocjacji i mediacji oraz zarządzania kryzysowego przez pracowników i potencjalnie przyszłych kandydatów na pracowników tych instytucji przyczyni się do wzrostu skuteczności ich funkcjonowania. Podczas zajęć praktycznych w CNiEK uczestnicy będą mieli okazję zapoznać się z konkretnymi przykładami skutecznych negocjacji, a także z nowoczesnymi technikami rozwiązywania konfliktów i sytuacji kryzysowych. Podczas warsztatów analizowane i ćwiczone są konkretne umiejętności komunikacyjne i negocjacyjne. W CNiEK funkcjonują pomieszczenia odzwierciedlające np. salę operacyjną banku czy urząd państwowy, w których prowadzone będą różne symulacje sytuacji kryzysowych (napad rabunkowy, wzięcie zakładników itp.). Przekazanie uczestnikom szkolenia wiedzy specjalistycznej na temat właściwych zachowań w sytuacjach kryzysowych może się przyczynić do podniesienia szansy przeżycia w autentycznych sytuacjach kryzysowych.

Wzrost nasycenia sprzętem informatycznym oraz wiążąca się z tym automatyzacja procesów decyzyjnych powodują konieczność odpowiedniego przygotowywania osób funkcyjnych na stanowisko zarządzania kryzysowego na wszystkich szczeblach do sprawnej obsługi tych systemów i dzięki temu do pełnej realizacji przydzielonych im zadań, przy zachowaniu określonej odpowiedzialności i uprawnień. Warunkiem koniecznym dopuszczenia osób funkcyjnych do pracy w podsystemie kierowania działaniami ratowniczymi oprócz wiedzy dziedzinowej jest znajomość ogólnych metod i algorytmów zastosowanych w komputerowym wspomaganie wykonywania przydzielonych zadań oraz nabycie umiejętności manualnych niezbędnych do poprawnego użytkowania wyposażenia techniczno-programowego stanowiska pracy.

Ustawodawca nie przewidział jednak w opracowanym systemie zarządzania kryzysowego utworzenia jednostki szkolącej kadry, mające w przyszłości zasilić szeregi pracowników administracji rządowej i samorządowej w komórkach zarządzania kryzysowego. Stąd też pomysł utworzenia szkoleniowego stanowiska dowodzenia i zarządzania kryzysowego.

Możliwość ukazania zależności funkcjonujących w realnie istniejących gminnych, powiatowych czy wojewódzkich centrach zarządzania kryzysowego w formie organizowanych dla studentów ćwiczeń na konkretnych stanowiskach zarządzania reagowaniem kryzysowym przy odpowiednim wsparciu informatycznym podejmowanych decyzji pozwoli na właściwe ukształtowanie nawyków oraz pogłębi i zweryfikuje zdobytą wiedzę teoretyczną adeptów tego kierunku. Ponadto istnienie takiego szkoleniowego stanowiska stwarza możliwość doskonalenia wiedzy pracowników różnych szczebli administracji rządowej i samorządowej w ramach studiów podyplomowych.

Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej stanowi odpowiedź na zapotrzebowania służb odpowiedzialnych za reagowanie kryzysowe, wynikających z Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym, z Zarządzenia nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2004 roku w sprawie wprowadzenia w policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych, z Zarządzenia 4/2002 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2006 roku w sprawie metod i form wykonywania negocjacji policyjnych.

Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej ma istotne znaczenie dla podwyższania bezpieczeństwa w wymiarze mikro- i makroregionu. Aktualna sytuacja prawna nie reguluje w opracowanym systemie zarządzania kryzysowego jednostki badającej i kształcącej kadry administracji rządowej i samorządowej w komórkach zarządzania kryzysowego. Stąd też powstanie jedyne w Polsce szkoleniowego stanowiska dowodzenia i zarządzania kryzysowego służy badaniom eksperymentalnym i symulacjom pracy na tym stanowisku. Powstała infrastruktura badawcza pozwala nawiązywać ścisłą współpracę badawczo-rozwojową oraz eksperymentalno-symulacyjną z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, Urzędem Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego, Komendą Wojewódzką Policji w Szczecinie oraz innymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo państwa.

Efektem tej kooperacji z wyżej wymienionymi podmiotami będą prace rozwojowe nad podnoszeniem szans przeżycia pracowników obiektów publicznych i infrastruktury krytycznej w autentycznych sytuacjach kryzysowych. Poprawa skuteczności i profesjonalizm działania służb w sytuacjach kryzysowych zwiększa efektywność

i doświadczenie pracowników oraz kadry kierowniczej w zakresie rozwiązywania takich sytuacji na drodze negocjacji i działań taktycznych.

Ważne będzie wsparcie odpowiednich służb w realizacji wytycznych wynikających ze Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP, skorelowanej ze strategiami sojusznikowymi, tj. Koncepcją Strategiczną NATO i Europejską Strategią Bezpieczeństwa.

W celu realizacji przedsięwzięć w sytuacjach kryzysowych duże znaczenie ma wpisanie się w realizację dyrektyw strategicznych, a w szczególności:

- Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP,
- strategii poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa narodowego,
- strategicznych planów reagowania obronnego i zarządzania kryzysowego,
- wieloletnich programów transformacji systemów bezpieczeństwa państwa (w tym programów pozamilitarnych, przygotowań obronnych i programów rozwoju sił zbrojnych).

Zadania CNIeK

Kluczowe zadania realizowane przez CNIeK obejmują w szczególności:

1. Umożliwienie ścisłej współpracy w zakresie badawczo-rozwojowym oraz eksperymentalno-symulacyjnym z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, grupami rozpoznania minersko-pirotechnicznego komend miejskich i powiatowych policji, Samodzielnym Pododdziałem Antyterrorystycznym Policji w Szczecinie.
2. Efektem tej kooperacji będą:
 - a) prace rozwojowe nad podnoszeniem szans przeżycia pracowników infrastruktury krytycznej w zaistniałych sytuacjach kryzysowych;
 - b) minimalizacja ofiar śmiertelnych i rannych;
 - c) minimalizacja wypłat odszkodowań oraz ponoszonych przez państwo kosztów leczenia ofiar;
 - d) uniknięcie destabilizacji funkcjonowania instytucji gospodarczych w przypadku śmierci doświadczonego personelu instytucji;
 - e) nabycie umiejętności radzenia sobie ze stresem;
 - f) uniknięcie przypadkowych ofiar;
 - g) uniknięcie skutków użycia broni palnej;
 - h) poprawa skuteczności i profesjonalizmu działania służb w sytuacjach kryzysowych;
3. Zwiększenia efektywności i doświadczenia służb i kadry w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowych na drodze negocjacji i działań taktycznych.
4. Uzupełniające wsparcie odpowiednich służb w realizacji zadań.

Uzasadnienie dla inwestycji – korzyści dla gospodarki

1. Przekazanie pracownikom instytucji finansowych podczas szkoleń napadowych specjalistycznej wiedzy w zakresie właściwych zachowań, co może się przyczynić do:
 - a) uniknięcia ofiar śmiertelnych i rannych, co z kolei przyczyni się do uniknięcia wypłaty odszkodowań rodzinom ofiar oraz ponoszenia przez państwo kosztów leczenia rannych;
 - b) uniknięcie destabilizacji funkcjonowania instytucji gospodarczej w przypadku śmierci lub ciężkich obrażeń ciała doświadczonego personelu instytucji.
2. W toku realizacji porozumienia podpisanego pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Rektorem Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 7 marca 2011 roku w sprawie wprowadzenia minimum programowego dla studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne oraz administracyjno-prawnego należy spodziewać się następujących korzyści dla gospodarki narodowej:
 - a) absolwenci kierunku bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne w przypadku rozpoczęcia służby w policji będą przechodzili skrócony cykl szkolenia podstawowego z 6 miesięcy na 3 miesiące, a to z kolei pozwoli na:
 - obniżenie kosztów zakwaterowania i wyżywienia każdego absolwenta (o trzy miesiące),
 - wykorzystanie zaplecza dydaktycznego szkół policji do wyszkolenia większej liczby policjantów w tym samym okresie;
 - b) uniknięcie ponoszenia dodatkowych kosztów zatrudnienia pracowników dydaktycznych z zewnątrz poprzez realizację treści programowej przez etatową kadrę dydaktyczną US w ramach pensum dydaktycznego.
3. Funkcjonowanie laserowej strzelnicy symulacyjnej wykorzystywanej przez studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe US, funkcjonariuszy Policji Garnizonu Szczecińskiego i Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji w Szczecinie oraz innych podmiotów uprawnionych do używania broni palnej jako środka przymusu bezpośredniego i zapewniającej uzyskanie wysokiego poziomu wyszkolenia strzeleckiego może pozwolić na:
 - a) uniknięcie przypadkowych ofiar śmiertelnych lub rannych w przypadku reakcji służb państwowych na sytuację kryzysową z użyciem broni palnej, a przez to uniknięcie wypłat odszkodowań przez skarb państwa dla rodzin ofiar lub osób rannych;
 - b) uniknięcie przez gospodarkę narodową ponoszenia kosztów leczenia przypadkowych ofiar skutków użycia broni palnej;

- c) uniknięcie kosztów zakupu amunicji bojowej do broni palnej; uczestnicy szkolenia mogą osiągnąć wysoki poziom wyszkolenia strzeleckiego przy zachowaniu parametrów zbliżonych do szkolenia z użyciem amunicji bojowej;
 - d) kształtowanie poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli poprzez wzrost skuteczności i profesjonalizmu działania policji i innych podmiotów w sytuacjach kryzysowych, a poprzez to wzrost wydajności pracy i wzrost dochodu narodowego.
4. Prowadzenie ćwiczeń i warsztatów z udziałem negocjatorów policyjnych Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, a także innych jednostek i podmiotów z terenu kraju oraz z przedstawicielami instytucji policyjnych z innych państw Unii Europejskiej w odniesieniu do Polski może pozwolić na:
- a) osiągnięcie przez uczestników warsztatów i ćwiczeń profesjonalnego poziomu w zakresie taktyki prowadzenia i rozwiązywania sytuacji kryzysowych na drodze negocjacji, osiąganie pokojowego zakończenia kryzysu bez potrzeby użycia siły, uniknięcie użycia przez sprawcę broni palnej, materiału wybuchowego lub innych niebezpiecznych substancji (gazu, broni chemicznej, biologicznej), a zatem uniknięcie ofiar śmiertelnych i rannych oraz strat materialnych i uniknięcie wypłacenia przez skarb państwa odszkodowań i ponoszenia kosztów leczenia rannych;
 - b) kształtowanie poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli poprzez wzrost skuteczności i profesjonalizmu działania policji i innych podmiotów w sytuacjach kryzysowych, a przez to wzrost wydajności pracy i dochodu narodowego.
5. Specjalistyczne szkolenia w zakresie zarządzania kryzysowego ze studentami kierunku bezpieczeństwo narodowe i wewnętrzne US oraz pracownikami Wydziału Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie przyczynić się mogą do następujących korzyści:
- a) poprzez profesjonalne zarządzanie i koordynowanie współpracy z podmiotami i wydzielonymi siłami reagowania kryzysowego na sytuację kryzysową wynikającą z działania sił natury czy też celowego działania człowieka (akt terrorystyczny, przestępczość zorganizowana, zaburzenia psychiczne), minimalizowanie strat ludzkich i mienia, a zatem uniknięcie wypłat odszkodowań;
 - b) profesjonalna ochrona i reagowanie na sytuacje zagrożeń w stosunku do obiektów infrastruktury krytycznej;
 - c) usprawnienie obiegu informacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami reagowania kryzysowego i wzrost jakości interwencji.

Obiekty infrastruktury krytycznej, a także instytucje finansowe jako miejsce składowania, przechowywania i dysponowania środkami płatniczymi oraz dokonywania elektronicznych operacji finansowych poddane są na szczególne zagrożenie ze strony kryminalistów, zorganizowanych grup przestępczych i organizacji terrorystycznych. Osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo tych obiektów i instytucji nie mogą pomijać zagrożeń ze strony dewiantów psychicznych, choć w ogólnej statystyce przestępstw stanowią oni marginalny ułamek procenta. Każdy upływający dzień niesie za sobą doniesienia o dziesiątkach przypadków napadów rabunkowych czy kradzieży z włamaniem do obiektów i instytucji finansowych. Szczególne zagrożenie związane jest z posługiwaniem się przez sprawców napadów rabunkowych bronią palną, urządzeniami wybuchowymi lub innymi niebezpiecznymi przedmiotami, gdy ma to miejsce w sytuacji wzięcia zakładników.

Jeśli się porówna dynamikę przestępczości w państwach Unii Europejskiej czy też USA z przestępczością w sektorze finansowym Polski, to jest ona stosunkowo niska, jednakże z uwagi na niebezpieczeństwo zagrożenia życia ludzkiego stanowi istotny problem. Pomimo stosowania nakazanych przepisami prawa środków ochronnych w postaci: technicznego zabezpieczenia obiektów lub specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, wewnętrznych czy też zewnętrznych, a także formy mieszanej, nie ma możliwości zagwarantowania stuprocentowego bezpieczeństwa.

Kierownictwo obiektów infrastruktury krytycznej i instytucji finansowych może wprowadzić szereg posunięć organizacyjnych zmierzających do zmniejszenia ryzyka użycia przemocy ze strony terrorystów w stosunku do podległego personelu. Doświadczenia państw Unii Europejskiej czy też przodujących w tej dziedzinie Stanów Zjednoczonych pokazują, że państwo może poczynić szereg przedsięwzięć zmierzających do przygotowania personelu instytucji finansowych i szeroko rozumianego społeczeństwa do funkcjonowania w charakterze potencjalnej ofiary. Głównym przesłaniem tzw. prewencji kryminalnej (antyterrorystycznej) jest dostarczenie odbiorcom podstawowej wiedzy. Ma ona wskazać, jak postępować i zachowywać się w traumatycznych sytuacjach związanych z napadem rabunkowym, a także wzięciem w charakterze zakładnika. W Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej można przeprowadzić symulacje „napadowe” według programu szkolenia (kształcenia) dla pracowników instytucji finansowych. Mogą one obejmować szkolenie pracowników z terenu całego kraju. W trakcie szkoleń można stosować broń z amunicją „ślepą”, atrapy (repliki broni), środki pozoracji. Sprawcy (pozoranci) w trakcie takich szkoleń symulacyjnych często wywierają realny wpływ na psychikę i zachowania ofiar (uczestników szkolenia).

Na podstawie doświadczenia wykładowców można przyjąć przydatność takich szkoleń. Podczas autentycznych napadów rabunkowych uczestnicy takich szkoleń specjalistycznych (ofiary) będą w stanie podać wiele informacji na temat cech charakterystycznych sprawców.

W CNIeK ważny jest również dobór kadry dydaktyczno-naukowej. Powinni to być pracownicy, którzy wcześniej byli odpowiedzialni za bezpieczeństwo państwa i infrastruktury krytycznej a także byli zaangażowani w przygotowywanie i ocenę planów ochrony obiektów podlegających obowiązkowej ochronie.

Proces szkolenia w CNIeK ma na celu wskazanie istotnych obszarów i zadań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w obiektach i instytucjach istotnych dla bezpieczeństwa państwa.

Należy zwrócić uwagę, że w ostatnich latach w Polsce odnotowywany jest wzrost liczby przestępstw skierowanych przeciwko instytucjom finansowym i sektorowi biznesowemu. Szczególnie groźne są napady rabunkowe z użyciem przez sprawców broni palnej. W trakcie dokonywania napadu przestępcy nie wahają się strzelać do ofiar, w wyniku czego są ranni i ofiary śmiertelne.

Na podstawie wnikliwych badań przeprowadzonych w państwach Unii Europejskiej oraz USA wyciągnięto wnioski, że właściwe przygotowanie pracowników instytucji finansowych do odpowiedniego postępowania w trakcie napadu może przyczynić się do podniesienia szansy przeżycia. Także badania naukowe przeprowadzone przez dr. Marka Cupryjaka, adiunkta Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem US¹, w grupie 1000 respondentów wykazały identyczne wnioski (patrz monografia Marka Cupryjaka, *Prewencja antyterrorystyczna w świetle współczesnych zagrożeń*, Szczecin 2010).

Dotychczas na terenie kraju brakowało specjalistycznego ośrodka do przeprowadzania symulacji sytuacji kryzysowych. Modelowanie właściwych zachowań w czasie napadu i sytuacji wzięcia zakładników stanowi w ocenie ekspertów istotny czynnik zachowania zdrowia i życia. Ponadto obiekt taki pozwala na doskonalenie współpracy i współdziałania z różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo. W Polsce są to: policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, wydziały zarządzania kryzysowego i inne podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo państwa. Przykładem takiego działania w obszarze bezpieczeństwa jest podpisanie w porozumienia pomiędzy Rektorem Uniwersytetu Szczecińskiego a Komendantem Wojewódzkim Policji w sprawie współpracy i wymiany doświadczeń.

¹ Aktualnie dr hab. Marek Cupryjak jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym, utworzonej w 2021 r. po reorganizacjach uczelni Katedry Studiów nad Bezpieczeństwem w Instytucie Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Wydziału Nauk Społecznych US.

Ważnym elementem wymiany doświadczeń pomiędzy studentami US a policją w Szczecinie było utworzone na terenie Uniwersytetu Szczecińskiego Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej. Obiekt ten pozwala na profesjonalne realizowanie zajęć ze studentami kierunków bezpieczeństwa narodowego i wewnętrznego. Działania te pozwoliły na realizowanie nowych treści programowych wynikających z kolejnego porozumienia podpisanego w dniu 7 marca 2011 roku pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Rektorem Uniwersytetu Szczecińskiego. To kolejne porozumienie pozwoliło na realizację ważnych dla stron kierunków szkolenia oraz na wprowadzenie minimum programowego dla studentów kierunków bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, a także kierunku administracyjno-prawnego.

Prowadzenie ćwiczeń i warsztatów z udziałem negocjatorów policyjnych Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie i studentami kierunków bezpieczeństwa US, a także innych jednostek i podmiotów z terenu kraju stanowi realizację Zarządzenia nr 4/2002 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2002 r. w sprawie metod i form wykonywania negocjacji policyjnych.

Na podstawie opracowanego specjalistycznego programu dotyczącego negocjacji i zarządzania sytuacjami kryzysowymi centrum można przeprowadzać warsztaty z udziałem przedstawicieli instytucji bezpieczeństwa z innych państw.

Ważnym wyzwaniem w systemie reagowania na przypadki zagrożenia życia i zdrowia w sytuacji kryzysowej jest utrzymywanie wysokiego poziomu wyszkolenia strzeleckiego wśród funkcjonariuszy policji i innych podmiotów uprawnionych do używania broni palnej. Garnizon zachodniopomorskiej policji nie posiada własnej strzelnicy, a wyszkolenie strzeleckie odbywa się na strzelnicach jednostek wojskowych. Obecnie istnieje tendencja do wyprowadzania jednostek z terenu miast, co skutkuje likwidacją strzelnic. Generuje to sytuację braku możliwości realizacji szkolenia strzeleckiego w jednostkach organizacyjnych policji. Sytuacja ta dotyczy także elitarniej jednostki antyterrorystycznej policji w Szczecinie, która na podstawie Zarządzenia nr 6/2003 Komendanta Głównego Policji z 6 lutego 2003 r. w sprawie metod i form działania pododdziałów antyterrorystycznych oraz komórek minersko-pirotechnicznych policji² jest zobowiązana do utrzymywania profesjonalnego poziomu wyszkolenia strzeleckiego.

Zła sytuacja materialna jednostek policyjnych nie pozwala na dzierżawienie strzelnic prywatnych.

² Aktualnie obowiązuje: Zarządzenie nr 19 Komendanta Głównego Policji z dnia 14.07.2015 r. w sprawie metod i form działania pododdziałów antyterrorystycznych policji oraz komórek minersko-pirotechnicznych policji.

Z obniżenia poziomu wykształcenia strzeleckiego funkcjonariuszy policji i innych służb wyniknąć mogą poważne następstwa. Przykładem może być sytuacja, jaka miała miejsce 22 lipca 2011 roku w Norwegii. W tym dniu dokonano dwóch ataków terrorystycznych. Zamachu bombowego (samochód pułapka) na kompleks rządowy siedziba premiera, gdzie zginęło 8 osób w Oslo, oraz ataku uzbrojonego napastnika na wyspie Utoya, który zastrzelił 69 osób – uczestników obozu młodzieżowego Partii Pracy³.

Podobne w skutkach tragiczne wydarzenie miało miejsce na terytorium Federacji Rosyjskiej w miejscowości Biesłan (Osetia Północna). 1 września 2004 roku o godz. 9.30 podczas oficjalnych uroczystości związanych z rozpoczęciem roku szkolnego w szkole podstawowej doszło do jednego z najokrutniejszych zamachów terrorystycznych. W wyniku przeprowadzonego przez bojówkę czeczeńską ataku, który trwał 3 dni, zginęły 334 osoby (w tym połowa to dzieci), a rannych zostało 785 osób. Ofiary były efektem chaotycznego działania służb.

Wychodząc naprzeciw złym wizjom i jednocześnie potrzebom szkolenia strzeleckiego, w projekcie Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej uwzględniono strzelecki trenażer laserowy do prowadzenia zajęć.

Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, inicjator stworzenia CNIeK, posiadała kadre dydaktyczną dysponującą bogatym doświadczeniem w zakresie zarządzania kryzysowego, rozwiązywania sytuacji kryzysowej na drodze negocjacji i działań taktycznych. Trzon katedry tworzyli oficerowie wojska i policji, którzy gwarantowali rzetelną realizację przyjętej treści programowej.

Tabela 4.1. Planowany zakres inwestycji oraz wykaz kosztów aparatury naukowo-badawczej

Nazwa aparatury naukowo-badawczej	Powierzchnia w m ² lub liczba	Planowane koszty w PLN
Serwerownia		
Komputer serwer bazy danych i poczty elektronicznej	1	od 11319 do 14700

³ Napastnikiem okazał się skrajny prawicowy terrorysta Anders Breivik.

Cd. tab. 4.1

Oprogramowanie systemowe Microsoft Windows SBS Standard SP 2 + licencja użytkownika	1	1825/2370
Oprogramowanie narzędziowe MS Office Professional + 15 licencji	18	$18 \times 881,65 = 15869,7/20610$
Oprogramowanie system komp. Windows XP Professional + 15 licencji	18	$18 \times 577,5 = 10395/13500$
Razem	pomieszczenie o powierzchni $3 \times 3 = 9 \text{ m}^2$	39408,7/51180
Pokój operacyjny – stanowiska do pracy członków zespołu zarządzania kryzysowego		
Stół operacyjny z przyłęczami	1	4000/4920
Stanowisko szefa centrum / biurko komp.	1	1500/1845
Stanowisko szefa centrum / Komputer PC	1	3600/4428
Stanowisko operatora wizualizacji / biurko komputerowe/	1	1500/1845
Komputer PC serwer zobrazowania	1	3600/4428
Telewizory LCD jako Monitory 46" HD	2	$2 \times 3500 = 7000/8610$
Komputer PC serwer zobrazowania dla Monitorów HD	1	6000/7380
Rzutnik wizyjny HD	1	3600/4428
Komputer PC / serwer zobrazowania/ dla rzutnika	1	5500/6765
Drukarka sieciowa kolorowa	10	$10 \times 150 = 1500/1845$
Krzesło, fotel	2	$2 \times 1000 = 2000/2460$
Razem	pow. $10 \times 8 = 80 \text{ m}^2$ liczba osób: 13	43400/46666

Cd. tab. 4.1

Pokój operatorów podgrywki i symulacji		
Pomieszczenie służby dyżurnej stanowiska		
Biurka modyfikowane pod manipulatory	4	$4 \times 1000 = 4000/4920$
Stanowisko radiooperatora / komp. PC	2	$2 \times 3600 = 7200/8856$
Radiotelefon bazowy UKF / na bazie CB/	2	$2 \times 2000 = 4000/4920$
Odbiornik nasłuchowy KF / na bazie CB/	2	$2 \times 2000 = 4000/4920$
Radiotelefon CB Radio	2	$2 \times 2000 = 4000/4920$
Elektroniczne syreny ostrzegania i alarmowania / na bazie syreny alarmowej włamania/	2	$2 \times 2000 = 4000/4920$
Radiotelefon doręczny	2	$2 \times 1500 = 3000/3690$
Fotele	6	$6 \times 1000 = 6000/7380$
Razem	pow.: $8 \times 6 = 48\text{m}^2$ liczba osób: 6	36200/44526
Pomieszczenie analizy zagrożeń i monitorowania sytuacji		
Rentgenoradiometr stacjonarny / mobilny /np. DP 75/	1	4000/4920
Analizator zagrożeń chemicznych stacjonarny / mobilny	1	4000/4920
Stanowisko szefa służby dyżurnej / biurko	1	2000/2460
Komputer PC	1	3600/4428
Stacja monitorowania warunków atmosferycznych / DSA-50 ZWP/	1	5000/6150
Razem	pow.: $2 \times 3 = 6\text{ m}^2$ liczba osób: 2	18600/22878

Cd. tab. 4.1

Pomieszczenie do pracy z mediami zaimprovizowane studio RTV oraz debriefing		
Pulpit prezentera i stół dla specjalistów	2	$2 \times 2000 = 4000/4920$
Rzutnik wizyjny HD	1	7000/8610
Ekran	1	5200/6396
Kamera TV HD	1	7000/8610
System oświetlenia studia	1	4000/4920
Fotel	4	$4 \times 1000 = 4000/4920$
Razem	pow.: $4 \times 3 = 12 \text{ m}^2$ liczba osób: 4	31200/38376
Laboratorium komputerowe/ podgrywki, sytuacje, symulacja jednostek terenowych		
Stanowiska analityków / komp. PC	10	$10 \times 3600 = 36000/44280$
Biurka komputerowe	10	$10 \times 600 = 6000/7380$
Krzesło	10	$10 \times 150 = 1500/1845$
Razem	pow.: $8 \times 6 = 48 \text{ m}^2$ liczba osób: 10	43500/53505
System kontroli dostępu do pomieszczeń		
Monitoring	1	8000/9840
Sala symulacyjna		
Biurka	5	$5 \times 600 = 3000/3690$
Krzesła	6	$6 \times 150 = 900/1107$
Fotele	5	$5 \times 1000/5000/6150$
Stanowiska kasowe	3	$3 \times 4000 = 12000/14760$
System antynapadowy	1	4000/4920
System monitoringu	1	8000/9840
Elektroniczny rejestrator wizji i dźwięku	1	5000/6150
System nagłośnienia sali	1	4000/4920
Stoliki	2	$2 \times 800 = 1600/1968$
Rzutnik multimedialny HD	1	6000/7380
Ekran	1	5200/6396
Razem	pow.: $12 \times 10 = 120 \text{ m}^2$; liczba osób: 20	54700/67281

Cd. tab. 4.1

Laserowa strzelnica		
Laserowy trenażer strzelecki LE 100 z dodatkowymi egzemplarzami laserowych replik broni palnej z pneumatycznym systemem odrzutu zamka	1 Realizacja zajęć w Centrum	25000/30750
Laptop	1	4500/5535
Ekran	1	5200/6396
Rzutnik multimedialny HD	1	6000/7380
Razem	pow.: $12 \times 10 = 120 \text{ m}^2$; liczba osób: 20	40700/50061
Razem	–	315 708,7/384 313 PLN

Sala Operacyjna Centrum Zarządzania Kryzysowego na szczęblu województwa

Fot. 4.1. Widok sali operacyjnej

Źródło: fot. M. Cupryjak.

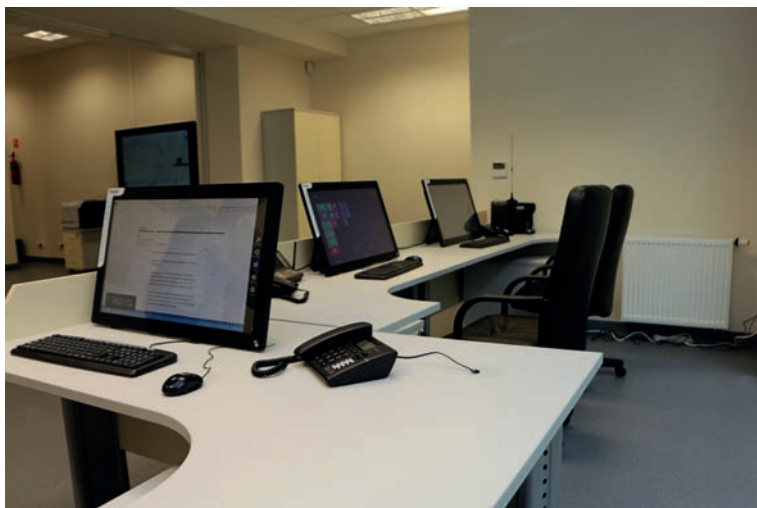
Fot. 4.2. Praca w centrum dowodzenia

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.3. Praca członków sztabu kryzysowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.4. Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.5. Praca na tablicy interaktywnej

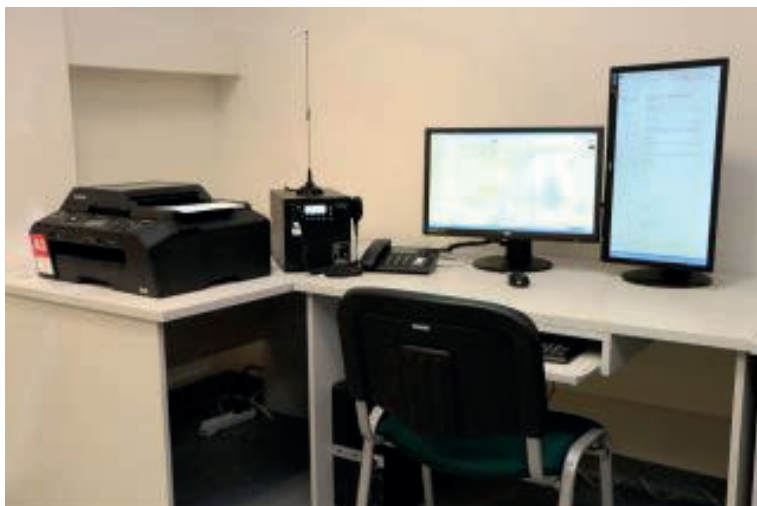
Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.6. Pomieszczenie sztabu kryzysowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Laboratorium komputerowe i centrum zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu i gminy

Fot. 4.7. Pomieszczenie sztabu kryzysowego – poziom powiatu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.8. Praca członków sztabu kryzysowego – poziom powiatu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.9. Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców – poziom powiatu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.10. Praca członków sztabu kryzysowego – poziom powiatu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.11. Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców – poziom powiatu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.12. Sala ćwiczeń siłowych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Pomieszczenie rzecznika prasowego

Fot. 4.13. Stanowiska pracy rzecznika prasowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.14. Stanowiska pracy rzecznika prasowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Pomieszczenie monitoringu i negocjacji

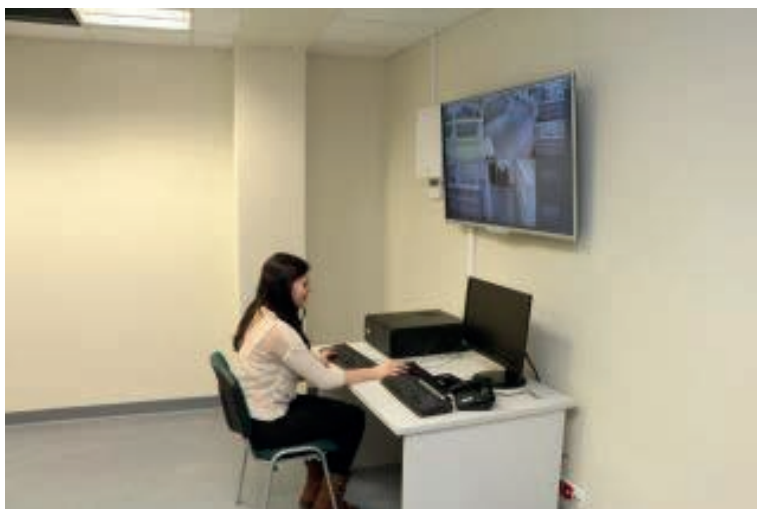
Fot. 4.15. Stanowiska pracy systemu monitoringu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.16. Stanowiska pracy systemu monitoringu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.17. Stanowiska pracy systemu monitoringu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.18. Stanowiska pracy systemu monitoringu

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Trenażer laserowy do strzelania statycznego i dynamicznego

Fot. 4.19. Stanowisko trenażera laserowego do strzelania statycznego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.20. Stanowisko strzeleckie trenażera laserowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.21. Stanowisko strzeleckie trenażera laserowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.22. Stanowisko strzeleckie trenażera laserowego

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Sala Symulacji Napadowej

Fot. 4.23. Stanowiska kasowe na sali symulacji napadowej

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.24. Boksy kasowe – widok z boku

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Siłownia i pomieszczenie gimnastyczne

Fot. 4.25. Stanowiska do ćwiczeń siłowych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

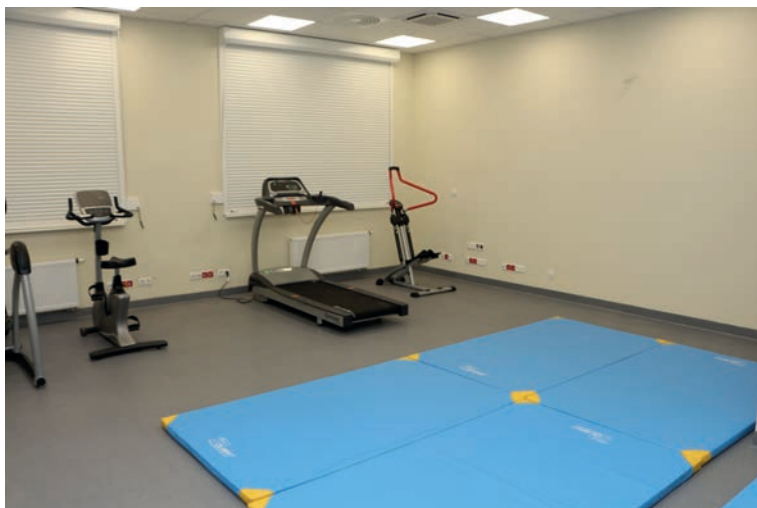
Fot. 4.26. Stanowiska do ćwiczeń siłowych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.27. Stanowiska do ćwiczeń siłowych i obciążeń wysiłkowych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

Fot. 4.28. Stanowiska do ćwiczeń siłowych i obciążeń wysiłkowych

Źródło: fot. M. Cupryjak.

4.3. Planowany rozwój CNI EK

Pracownia Edukacji Ratownictwa Przedmedycznego

Utworzenie Pracowni Edukacji Ratownictwa Przedmedycznego pozwoli na edukowanie studentów kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne w zakresie podstawowej wiedzy dotyczącej ratowania życia ludzkiego i udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej. Szkolenia te będą realizowane w ramach przedmiotu ratownictwo medyczne.

Po spełnieniu stosownych i wymaganych przepisami prawa warunków planowane jest rozpoczęcie specjalistycznych kursów dla przedstawicieli służb mundurowych, dyrektorów i nauczycieli placówek szkolnych i innych zainteresowanych podmiotów na podstawie stworzonej bazy szkoleń.

Obecnie mają miejsce sytuacje, gdy przedstawiciele wymienionych podmiotów i instytucji nie mają podstawowej wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej. Dalsze utrzymywanie tego stanu rzutuje na negatywną opinię społeczeństwa. Dostarczenie fachowej wiedzy z zakresu ratownictwa, a także praktyczne opanowanie zasad jego udzielania istotnie przyczyni się do ratowania życia ludzkiego.

Tabela 4.2. Wyposażenie Pracowni Edukacji Ratownictwa Przedmedycznego

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Pilot zdalnego sterowania do AED T2	2	400
Laerdal LINK Training Pads – elektrody szkoleniowe do AED T2	6	300
Resusci Junior with Skillguide	2	8500
Resusci Baby QCPR – manekin niemowlęcia do nauki resuscytacji	2	5000
Panel Skillguide	2	450
Torba PSP R1 z deską ortopedyczną oraz szynami Kramera	2	9000
Aparat do mierzenia ciśnienia	4	80
Burnaid Dressing 20 × 20 cm	6	40
Burnaid Face Mask 40 × 30 cm – opatrunek na twarz	2	100
Burn Gel Spray 50 ml	2	30
Rzutnik multimedialny	2	3500
Ekran	2	2500
Szkielet – model człowieka	2	1000
Tablice poglądowe budowy anatomicznej człowieka	8	100
Materiały opatrunkowe – zestaw	10	300
Zestaw komputerowy z oprogramowaniem	2	4000
Biurko	2	400
Krzesła	26	200
Szafa biurowa	2	1000
Materace sportowe	12	300
Razem		148 320

Źródło: opracowanie własne.

Pracownia Odnowy Biologicznej

Nowo tworzona Pracownia Odnowy Biologicznej pozwoli na wzrost wydolności fizycznej studentów, nauczycieli akademickich, pracowników uczelni, przedstawicieli służb mundurowych oraz innych osób biorących udział w szkoleniach uwzględniających wykorzystanie tejże pracowni. Specjalistyczne oprzyrządowanie pozwoli na realizację ćwiczeń z przedmiotu taktyka i technika interwencji z elementami samoobrony. Sauna z koloroterapią pozwoli na regenerację sił szczególnie obciążonych fizycznie osób – reprezentantów uczelni w różnych dyscyplinach sportowych.

Z wykorzystaniem sprzętu Pracowni Odnowy Biologicznej prowadzone będą następujące badania naukowe:

- pomiar wydolności organizmu studenta w wyniku uczestniczenia w zajęciach wychowania fizycznego, taktyki i techniki interwencji, a także samoobrony w przedziale 3 lat – licencjat (pomiar I semestr i VI semestr),
- pomiar wydolności organizmu studenta w wyniku uczestniczenia w zajęciach wychowania fizycznego, taktyki i techniki interwencji, a także samoobrony w przedziale 2 lat – studia magisterskie (pomiar I semestr i IV semestr);
- pomiar wydolności organizmu studenta w wyniku uczestniczenia w zajęciach wychowania fizycznego, taktyki i techniki interwencji, a także samoobrony w przedziale 5 lat – licencjat + studia magisterskie (pomiar I semestr licencjatu i IV semestr studiów magisterskich),
- badanie wpływu zmęczenia fizycznego i oddziaływania w warunkach ekstremalnych (sauna) na osiągnięte wyniki strzelania,
- badanie wpływu zmęczenia fizycznego i oddziaływania w warunkach ekstremalnych (sauna) na osiągnięte wyniki testów psychologicznych.

Tabela 4.3. Wyposażenie Pracowni Odnowy Biologicznej

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Kajdanki	15	100
Pałka wielofunkcyjna Tonfa	10	100
Piłka skórzana	4	150
Bieżnia elektryczna	1	26 000
Elipsa	1	22 000
Rower treningowy pionowy	1	11 000
Ławka prosta szeroka ze stojakami do wyciskania	1	2000
Ławka do wyciskania głowa w dół	1	2500
Sztanga olimpijska 220 cm fi 50 mm z zaciskami	1	3000
Obciążenie do sztang olimpijskich o łącznej wadze 350 kg	1	7300
Sztanga łamana fi 50 z zaciskami	1	800
Obciążenie do sztangi łamanej o łącznej wadze 100 kg	1	1900
Ławka uniwersalna z regulacją kąta nachylenia oparcia i siedziska	1	1700
Stojak na obciążenia	2	900

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Zestaw hantli chromowanych tzw. damskie od 1 do 10 kg łącznie 10 par ze stojakiem	1	4000
Hantle 10 par (2–20 kg co 2 kg) wraz ze stojakiem	1	5500
Suwnica ze stosem	1	14 500
Ławka do ćwiczeń mięśni brzucha	1	1600
Manekin skórzany	1	1000
Sauna na podczerwień	1	8000
Kabina natryskowa	2	2 000
Materac gimnastyczny	40	200
Płotki lekkoatletyczne	6	1600
Skrzynia gimnastyczna	1	2000
Słupki	8	400
Razem		147 000

Źródło: opracowanie własne.

Pracownia Sala Zarządzania Kryzysowego i Sala Sztabu Kryzysowego na poziomie powiatu/gminy

Utworzone Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej po dogłębnej analizie dotychczasowej działalności wymaga pewnej rozbudowy mającej na celu zwiększenie funkcjonalności. W istniejących pracowniach Sali Zarządzania Kryzysowego i Sali Sztabu Kryzysowego na poziomie powiatu/gminy planuje się montaż systemu monitoringu celem rejestracji wykonywanych czynności przez poszczególnych członków sztabu kryzysowego. System ten pomoże wskazać słabe strony procedur działania przedstawicieli poszczególnych instytucji i eliminować stwierdzone niedociągnięcia. Oprzyrządowanie komputerowe CNIeK pozwoli na tworzenie baz danych dla potrzeb edukacji kryzysowej. Zakup zegarów ściennych umożliwi wprowadzenie czasu operacyjnego i rzeczywistego w pracowniach.

Tabela 4.4. Doposażenie Sali Zarządzania Kryzysowego

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Zestaw komputerowy PC z oprogramowaniem i 2 monitorami	6	5 000
Laptop z oprogramowaniem	1	3 500
Aparat telefoniczny	10	100
Urządzenie wielofunkcyjne z faksem	1	1 000

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Cyfrowy radiotelefon bazowy	1	5 000
Kamery monitoringu z instalacją	8	2 000
Rejestrator video z oprogramowaniem	1	10 000
Mapa ścienna	6	200
Kamizelka z napisami	40	30
Zegar ścienny	15	100
Fotel	2	500
Krzesło	20	200
Razem		75 400

Źródło: opracowanie własne.

Pracownia Pomieszczenie Dyżurnego Jednostki

Nowo tworzona pracownia Pomieszczenie Dyżurnego Jednostki pozwoli na przygotowanie studentów, kandydatów do pracy w służbach mundurowych w zakresie stosowania standardowych procedur operacyjnych. Zakup radiotelefonu bazowego umożliwi opanowanie praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia korespondencji radiowej. Alkomat stacjonarny i alkotest doręczny są potrzebne do nabycia wprawy w ich używaniu i sporządzaniu stosownej dokumentacji. Biurko specjalistyczne dyżurnego jednostki będzie kreowało atmosferę autentycznej komórki kierowania i dowodzenia policji, wojska czy innej instytucji. Dzięki utworzonej bazie będzie można realizować na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne przedmiot prewencja (co stanowi wypełnienie porozumienia z Komendantem Głównym Policji) oraz prowadzić szkolenia doskonalące dla służb państwowych.

Tabela 4.5. Wyposażenie pracowni Pomieszczenie Dyżurnego Jednostki Policji

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Zestaw komputerowy PC z oprogramowaniem i 2 ekranami	2	5000
Aparat telefoniczny	3	100
Urządzenie wielofunkcyjne z faksem	1	1000
Stolik pod urządzenie wielofunkcyjne	1	300
Cyfrowy radiotelefon bazowy	1	5000
Kamery monitoringu z instalacją	4	2000
Rejestrator video z oprogramowaniem	1	10 000
Alkomat stacjonarny	1	5000
Alkotest doręczny sensorowy	1	3000
Mapa ścienna	6	200
Kamizelka z napisami	40	30

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Zegar ścienny	15	100
Ręczny wykrywacz metalu	2	1500
Kajdanki	5	100
Pałka wielofunkcyjna Tonfa	4	100
Biurko specjalistyczne dyżurnego jednostki	1	3000
Szafa biurowa	1	1000
Szafa metalowa na broń	1	2500
Fotel	2	500
Krzesło	4	200
Telewizor 50 cali	2	3500
Kamizelka kuloodporna	4	600
Hełm kuloodporny	4	300
Kamizelka taktyczna	4	400
Latarka	6	50
Broń alarmowa długa – pneumatyczna lub elektryczna	6	1000
Broń służbowa krótka – hukowa PAK	6	1000
Kabura do broni krótkiej	6	100
Pas główny służbowy	6	50
Razem		84 100

Źródło: opracowanie własne.

Pracownia Laboratorium Kryminalistyczne

Nowa pracownia Laboratorium Kryminalistyczne umożliwi praktyczne nabycie umiejętności dokonywania oględzin na miejscu zdarzenia. Pozwoli także na prowadzenie praktycznych ćwiczeń z przedmiotu kryminalistyka – stanowić to będzie znaczną atrakcję dla studentów. Posługiwanie się specjalistycznym wyposażeniem, znajdującym się na stanie ekspertów i techników kryminalistycznych, przygotuje studentów do służby w ogniwach techniki kryminalistycznej Policji, Żandarmerii Wojskowej, Straży Granicznej i innych.

Tabela 4.6. Wyposażenie pracowni Laboratorium Kryminalistyki

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Zestaw komputerowy PC z oprogramowaniem	4	5000
Laptop z oprogramowaniem	1	3500
Kamera	2	2500
Fartuchy ochronne na odzież	25	100
Rękawiczki lateksowe jednorazowe	20 paczek	30

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Biurko	1	1000
Szafa biurowa na sprzęt	2	1500
Fotel	1	500
Krzesło	20	200
Policyjna walizka oględzinowa	2	6000
Fotograficzny aparat cyfrowy	4	2000
Mikroskop optyczny	4	2500
Lampa UV	4	1500
Zestaw odczynników i materiałów do ćwiczeń z kryminalistyki	5	500
Stół do ćwiczeń z kryminalistyki	3	1500
Manekiny	4	1000
Razem		87 100

Źródło: opracowanie własne.

Pracownia Sala Symulacji Napadowej

Funkcjonująca w ramach CNIĘK pracownia Sala Symulacji Napadowej wymaga doposażenia w sprzęt i urządzenia odzwierciadlające autentyczną scenierię sali operacyjnej banku. Podniesie to standard prowadzonych w niej szkoleń specjalistycznych – mających istotny wpływ na zachowanie życia i zdrowia.

Tabela 4.7. Doposażenie Sali Symulacji Napadowej

Nazwa zakupu	Liczba (szt.)	Cena jednostkowa (zł)
Stojaki na reklamy	2	600
Telewizor 50 cali	4	3500
Ławka dla petentów	12	500
Ława	6	500
Wydzielenie stanowisk kasowych	3 komplety	3000
Zestaw do wyświetlania kursów walut	1	3500
Odtwarzacz DVD	4	200
Razem		37 500

Źródło: opracowanie własne.

Strzelnica

Planuje się przebudowę budowli ochronnej zlokalizowanej na ulicy Krakowskiej 71/79 w Szczecinie na strzelnicę bojową z możliwością używania ostrej amunicji. Z uwagi na konieczność podnoszenia poziomu wyszkolenia strzeleckiego studentów, policjantów i funkcjonariuszy innych służb państwowych związanych z bezpieczeństwem istnieje

potrzeba wybudowania strzelnicy bojowej. Ponadto inwestycja ta ma na celu przygotowanie studentów do psychologicznego obycia się z bronią palną.

Obiekt zostanie wyposażony w następujące urządzenia:

- kulochwyty: warstwa piachu, ściana z podwójnej warstwy kątowników drewnianych oraz z warstwy elastycznych ekranów balistycznych (koszt 400 000 zł);
- obrotowe zmieniacze tarcz (koszt 100 000 zł).

W ramach inwestycji planuje się przeprowadzenie następujących badań:

- analiza przebijalności wybranych materiałów z wykorzystaniem różnych rodzajów broni palnej i amunicji,
- wpływ procesu szkolenia strzeleckiego na osiągnięte wyniki,
- wpływ rywalizacji na uzyskiwane wyniki strzelania/zawody strzeleckie,
- czynniki stresogenne i ich wpływ na osiągnięte wyniki strzelania.

Fot. 4.29. Studenci BN po obronie prac dyplomowych

Źródło: fot. M. Cupryjak (11.07.2017).

Planowane jest jej udostępnienie strzelnicy studentom kierunków bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne oraz studiów nad wojną i wojskowością (1300 osób) w celu praktycznego kształcenia i szkolenia strzeleckiego.

Ponadto przewidziane jest umożliwienie korzystania z obiektu przez funkcjonariuszy i żołnierzy oraz pracowników komórek związanych z bezpieczeństwem państwa, w tym pracowników, funkcjonariuszy i żołnierzy:

- policji (Komenda Miejska Policji Szczecin – około 1500 osób; Oddziału Prewencji Policji Szczecin – około 300 osób; Komendy Wojewódzkiej Policji Szczecin – około 1000 osób),
- Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Centralnego Biura Antykorupcyjnego,
- Centralnego Biura Śledczego Policji,
- Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji w Szczecinie,
- Służby Ochrony Kolei,
- Urzędu Celno-Skarbowego,
- Wielonarodowego Korpusu „Północ-Wschód”,
- Żandarmerii Wojskowej,
- Aresztu Śledczego w Szczecinie.

Planuje się prowadzenie następujących szkoleń w CNIeK:

- przygotowanie pracowników instytucji finansowych (m.in. banki, kantory, poczta, sklepy) na sytuację napadu rabunkowego,
- podstawy negocjacji w sytuacjach kryzysowych,
- specjalistyczne szkolenia dla członków komórek zarządzania kryzysowego na szczeblu województwa, powiatu i gminy dla administracji rządowej i samorządowej,
- udzielanie informacji (rzecznik prasowy),
- strzelanie statyczne i dynamiczne na trenażerze laserowym,
- podstawy samoobrony,
- szkolenia w zakresie public relations (m.in. radzenie sobie ze stresem, wywieranie wpływu na ludzi, programowanie neurolingwistyczne, nabywanie umiejętności technik prezentacyjnych, komunikacja interpersonalna, występowanie przed publicznością i mediami),
- z zakresu pierwszej pomocy przedlekarskiej,
- obsługi programów pakietu Microsoft Office i Internetu.

Zakończenie

Zmiany polityczne i społeczne, jakie zachodzą w naszym kraju, stawiają duże wyzwania przed rządzącymi i społeczeństwem pod względem kształtowania bezpieczeństwa. Wyzwaniu temu powinny sprostać struktury administracji rządowej i samorządowej, a także inne organizacje i stowarzyszenia, które zgodnie ze swoją działalnością statutową mają przyczyniać się do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa.

Ustawowo odpowiedzialna za bezpieczeństwo i porządek publiczny jest policja, która realizując ustawowe zadania, korzysta ze wsparcia społecznego, aby zagwarantować obywatelom życie bez zagrożeń. Ważnym elementem, który stanowi jeden z głównych obszarów przedmiotu badań w monografii, jest zależność, jaka występuje pomiędzy potrzebami i oczekiwaniami społecznymi studentów wyższej uczelni a funkcjonowaniem policji pod względem poczucia bezpieczeństwa publicznego. Przedstawione w pracy wyniki badań obrazują ich rzeczywisty stan, w przeciwieństwie do badań realizowanych przez podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo w Polsce. Badania we własnym zakresie nie dają bowiem gwarancji zachowania obiektywności, a ich autorzy mogą zmierzać, chociażby podświadomie, do przedstawiania swojej instytucji w pozytywnym świetle.

Bezpieczeństwo stanowi istotny przedmiot badawczy w aspekcie socjologicznym. Następstwem takiego kształcenia jest tworzenie standardów życia społecznego poprzez usuwanie zagrożeń w życiu publicznym. Istotną rolę w tym zakresie odgrywają sprawne i skuteczne służby specjalne, a także współpraca z instytucjami edukacyjnymi, również międzynarodowymi.

Ważną rolę w systemie bezpieczeństwa pełni prewencja antyterrorystyczna, której zasadniczym zadaniem jest edukowanie pracowników instytucji szczególnie zagrożonych potencjalnym atakiem terrorystycznym. Edukowanie społeczeństwa w zakresie prawidłowych postaw w sytuacjach wystąpienia zagrożeń przyczynia się do podnoszenia poczucia bezpieczeństwa i pozwala minimalizować potencjalne straty. Systemowa edukacja prewencyjna powinna być prowadzona od najwcześniejszych lat życia i planowo oraz profesjonalnie rozwijana w toku studiów nad bezpieczeństwem. W czasie ich trwania należy dokonywać ciągłych uzupełnień i unowocześnień w stałym kontakcie i przy współpracy z policją.

Członkostwo Polski w NATO i Unii Europejskiej oraz udział w misjach pokojowych polskiego kontyngentu wojskowego (m.in. w działaniach wojennych w Afganistanie i w Iraku) oraz pełnienie misji stabilizacyjnej w Afganistanie skutkuje wzrostem zagrożenia atakami ze strony organizacji terrorystycznych.

Niebezpieczną przesłanką dla bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej państwa, istotnej dla obronności, gospodarki narodowej i ciągłości władzy, stanowi skierowanie przez przywódców Al-Kaidy gróźb dokonywania ataków terrorystycznych na terytorium Polski.

Zaistniały rozwój sytuacji skłania do podejmowania działań zmierzających do stosowania adekwatnych środków zapobiegawczych. Stało się koniecznością przygotowanie sztabów kryzysowych, które muszą być powoływane w sytuacjach zagrożenia atakiem terrorystycznym.

Należy nieustannie doskonalić ich struktury organizacyjne oraz strategię i taktykę działania. Pomimo stosowania zabezpieczenia technicznego w chronionych obiektach, tworzenie uzbrojonych formacji ochronnych nie gwarantuje stuprocentowego bezpieczeństwa.

Pracownicy wydziałów ds. bezpieczeństwa w instytucjach o wysokim stopniu ryzyka mogą podjąć działania wyprzedzające, by zmniejszyć narażenie na przemoc ze strony terrorystów i przestępców. Właściwie zorganizowane i przeprowadzone szkolenia z personelem tych instytucji mogą podnieść szansę przeżycia w przypadku ataku terrorystycznego, napadu rabunkowego, uprowadzenia lub pojmania w charakterze zakładnika.

Europejskie instytucje ścigania i agendy rządowe mają doświadczenie, że pracownicy, którzy zostali przeszkoleni w zakresie postępowania w sytuacjach kryzysowych, funkcjonują w miarę racjonalnie. Ma to szczególne znaczenie w przypadku napadu lub pojmania w charakterze zakładnika.

W specjalnie przygotowanych pomieszczeniach Uniwersytetu Szczecińskiego, gdzie na potrzeby kształcenia studentów stworzono Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej, istnieje możliwość takich specjalistycznych szkoleń. Uniwersytet w Szczecinie wyszedł również naprzeciw zapotrzebowaniu stosownych służb wynikającemu z ustawy o zarządzaniu kryzysowym na badania i symulacje dowolnych liczby scenariuszy, od pojedynczych epizodów do kompleksowego działania ratowniczego w przypadku katastrof naturalnych.

Z uwagi na teoretyczną i praktyczną wartość tych zagadnień, istotne jest, by pracownicy instytucji odpowiedzialnych za rozwiązywanie sytuacji kryzysowych, a także personel obiektów szczególnie narażonych na atak terrorystyczny, posiadali wiedzę

w tej materii. Należy dążyć do wprowadzania pewnych i sprawdzonych w sytuacjach kryzysowych modeli zachowań i rozwiązań, które mogą pozwolić na podniesienie szansy przeżycia uczestników sytuacji kryzysowej.

Załączniki

Załącznik 1

Kwestionariusz ankiety dla studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne z zakresu „Edukacja dla bezpieczeństwa”

1. Co skłoniło Panią/Pana do podjęcia studiów na kierunku bezpieczeństwo narodowe w Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego:
(właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
 - a) chęć podjęcia służby w policji
 - b) chęć podjęcia służby w Wojsku Polskim
 - c) chęć podjęcia służby w Straży Granicznej
 - d) chęć podjęcia pracy w komórkach zarządzania kryzysowego miast i powiatów
 - e) inne.....
2. Jakie formy przedmiotów (zajęć) specjalistycznych na kierunku bezpieczeństwo uważa Pani/Pan za bardziej celowe:
(właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
 - a) teoretyczne
 - b) praktyczne
3. Który z wymienionych przedmiotów specjalistycznych realizowanych w procesie dydaktycznym był dla Pani/Pana najbardziej atrakcyjny:
(właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
 - a) Prewencja
 - b) Zarządzanie kryzysowe
 - c) Taktyka i technika interwencji z elementami samoobrony
 - d) Typologia broni / wyszkolenie strzeleckie

4. Proszę określić, od jakiej epoki historycznej, według Pani/Pana, powinny być przekazywane treści w przedmiotach teoretycznych związanych z bezpieczeństwem: (właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) antyk
 - b) wieki średnie
 - c) czasy nowożytne
 - d) współczesność
5. Czy uważa Pani/Pan, że realizowane zajęcia praktyczne w oparciu o infrastrukturę Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej pomogą w pracy zawodowej (właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) Tak
 - b) Nie
6. Jak ocenia Pani/Pan (w skali od 1-10) przygotowanie merytoryczne wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne:
-
7. Czy uważa Pani/Pan, że zajęcia z przedmiotów specjalistycznych powinny być realizowane we wcześniejszym okresie studiów; (właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) Tak
 - b) Nie
8. Czy uważa Pani/Pan, że organizacja podróży naukowo-dydaktycznych do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w państwie jest istotnym elementem edukacji dla bezpieczeństwa; (właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) Tak
 - b) Nie
9. Czy Pani/Pana zdaniem rozbudowa infrastruktury Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej o strzelnicę (*na broń palną bojową*) przyczyni się do podniesienia skuteczności edukacji i praktycznego przygotowania do pracy w strukturach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa: (właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) Tak
 - b) Nie

10. O jakie elementy (pracownie) zdaniem Pani/Pana powinno być rozbudowane Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej:
(właściwą odpowiedź zaznacz kółkiem)
- a) Pracownia kryminalistyki
 - b) Pomieszczenie służbowe dyżurnego jednostki (policji, wojska, innych służb)
 - c) Pracownia pierwszej pomocy przedlekarskiej
 - d) Pracownia odnowy biologicznej
 - e) inne (jakie?):
11. W jakim stopniu podjęte studia spełniają/spełniły Pani/Pana oczekiwania; oceń w skali 1-10.
-

Metryczka

(właściwe dane zaznacz kółkiem)

Wiek:

- a) 20–25
- b) 26–30
- c) 31–35
- d) 36 i więcej

Płeć:

- a) K
- b) M

Wykształcenie:

- a) Średnie
- b) Licencjat
- c) Magisterskie

Załącznik 2

Kwestionariusz ankiety dotyczy wiedzy oraz doświadczenia zawodowego policjantów w kwestii zagrożeń terrorystycznych. Również oceny działań prewencyjnych zapobiegających potencjalnym atakom terrorystycznym. Ankieta jest anonimowa i posłuży jedynie celom naukowym. Dziękuję za poświęcony czas na wypełnienie ankiety.

Kwestionariusz ankiety

1. Jak ocenia Pan(i) stopień zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu (np. napad rabunkowy, zamach bombowy itp.) na terenie kraju?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
 1. Wysoce prawdopodobny
 2. Prawdopodobny
 3. Mało prawdopodobny
 4. Niemożliwy
 5. Nie mam zdania
2. Czy zna Pan(i) metody i taktykę ataków terrorystycznych?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
 1. Tak
 2. Nie
3. Czy zna Pan(i) zasady postępowania na wypadek zagrożenia zamachem bombowym?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
 1. Tak
 2. Nie
4. Jeżeli tak (odp. 1) to wiedzę tę nabył(a) Pan(i) podczas szkolenia zorganizowanego przez:
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
 1. Jednostkę policji, w której obecnie służę
 2. Szkołę policji.....
 3. Inną instytucję (wymienić jaką) :.....
5. Czy zna Pan(i) zasady zachowania się w czasie ataku terrorystycznego?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
 1. Tak
 2. Nie

6. Czy zna Pan(i) zasady postępowania w sytuacji zakładnika?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie
7. Czy zetknął(a) się Pan(i) z pojęciem „Syndromu Sztokholmskiego”?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie
8. Czy zna Pan(i) zasady zabezpieczenia miejsca zdarzenia po zaistniałym ataku terrorystycznym do czasu przybycia organów ścigania w celu uniknięcia zatarcia śladów kryminalistycznych?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie
9. Czy zna Pan(i) metody rozwiązywania sytuacji z zakładnikami?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie
10. Jeżeli tak (odp. 1) to proszę je wymienić:
.....
11. Czy zna Pan(i) procedury bezpiecznego wykonywania służby patrolowej w sytuacji podwyższonego zagrożenia zamachami terrorystycznymi?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie
12. Czy uważa Pan(i), że istnieje potrzeba opracowania specjalistycznego programu szkolenia profilaktyki prewencyjnej przeciwdziałania atakom terrorystycznym?
(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)
1. Tak
 2. Nie

13. Czy uważa Pan(i), że posiadanie specjalistycznego przygotowania z zakresu postępowania w przypadku zagrożenia zamachem terrorystycznym może podnieść szansę przeżycia?

(numer wybranej odpowiedzi proszę zaznaczyć kółkiem)

1. Zdecydowanie tak
2. Tak
3. Trudno powiedzieć
4. Nie
5. Zdecydowanie nie

Metryczka

(w każdym z pytań proszę wybrać właściwą odpowiedź i zaznaczyć kółkiem)

1. Wiek:

1. 21–25 lat
2. 26–30 lat
3. 31–35 lat
4. 36–40 lat
5. 41–45 lat
6. 46–50 lat
7. 51 i więcej lat

2. Płeć:

1. Mężczyzna
2. Kobieta

3. Przebyte szkolenia policyjne:

1. Szkolenie podstawowe
2. Wymień ukończone kursy doskonalenia zawodowego

.....

3. Szkolenie oficerskie

4. Szkolenia zagraniczne (podaj rodzaj i miejsce odbytego kursu)

.....

17. Staż służby:

1. Poniżej 1 roku
2. Powyżej 1 roku do 3 lat
3. Powyżej 3 lat do 7 lat
4. Powyżej 7 lat do 15 lat
5. Powyżej 15 lat do 20 lat
6. Powyżej 20 lat

18. Jednostka policji:

1. Komisariat policji
2. Komenda powiatowa policji/KMP
3. Komenda wojewódzka policji
4. Oddział prewencji policji

19. Województwo [np.: zachodniopomorskie]

.....

Bibliografia

Zamieszczona poniżej bibliografia opracowań polskojęzycznych ma na celu umożliwienie i ułatwienie studentom oraz badaczom poszukiwania dokumentów i literatury z zakresu bezpieczeństwa narodowego i wewnętrznego oraz zagrożeń kryzysowych. Zebrana literatura dotyczy zarówno kwestii prawnych, analitycznych, związanych z podejmowaniem negocjacji, medycznych, teorii i praktyki zwalczania terroryzmu, konfliktów zbrojnych i misji pokojowych, jak i innych zagadnień z dziedziny bezpieczeństwa.

I. Dokumenty opublikowane

Antyterrorystyczny kurs negocjowania o zakładników. Departament Stanu USA. Biuro Bezpieczeństwa Dyplomatycznego. Program Pomocy Antyterrorystycznej, bmw, 1993.

Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2013.

Decyzja Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 1.03.1978 r. w sprawie powołania Plutonów Specjalnych.

Decyzja Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 19.07.1980 r. o powołaniu Drużyn Specjalnych.

Decyzja 001/85 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej w przedmiocie realizacji Zarządzenia 0054/84 MSW w sprawie zadań resortu spraw wewnętrznych w zakresie walki z terroryzmem.

Decyzja nr 86/95 Komendanta Głównego Policji z dnia 7.07.1995 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego programu szkolenia i doskonalenia zawodowego etatowych pododdziałów antyterrorystycznych Policji.

Decyzja Komendanta Głównego Policji nr 1/2000 z dnia 29.02.2000 r. o powołaniu Centralnego Biura Śledczego.

Decyzja nr 290 Komendanta Głównego Policji z dnia 13.08.2014 r. w sprawie określenia podziału zadań służbowych policjantów wykonujących czynności w zakresie sporządzania i przekazywania dokumentacji kontroli operacyjnej. Dz. Urz. KGP z 2014, poz. 53 z późn. zm.

Decyzja z dnia 28.02.1976 r. w sprawie utworzenia Wydziału Zabezpieczenia Komendy Stołecznej Milicji Obywatelskiej do zwalczania aktów przemocy.

Decret z dnia 5.12.1918 r. o organizacji państwowej Milicji Ludowej (Dz. Pr. Nr 19, poz. 53).

Decret z dnia 7.12.1954 r. o zniesieniu urzędu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego i utworzeniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego.

Decret z dnia 9.01.1919 r. o organizacji Policji Komunalnej (Dz. Pr. Nr 5, poz. 98).

Europol: TE-Sat 2012: Eu Terrorism Situation and Trend Raport, Hague 2012.

Europol: TE-Sat 2014: Eu Terrorism Situation and Trend Raport, Hague 2014.

Kierowanie sytuacją kryzysową, Waszyngton 1993.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, ze zm.).

- Konwencja Ligi Narodów o zapobieganiu i karaniu terroryzmu, bmv, 1937.
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza (Dz. U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543).
- Konwencja o morzu pełnym sporządzona w Genewie z dnia 29.04.1958 r. (Dz. U. z 1963 r., poz. 33. 187 zał.).
- Konwencja w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 129, poz. 635).
- Metodyka uzgadniania planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, Komenda Główna Policji, Biuro Prewencji, Warszawa 2011.
- Opanowanie terroryzmu i innych większych zaburzeń na terenie infrastruktury Wojskowych Sił Lądowych. 12 Regulamin Sił Lądowych USA nr 190–152.
- Paryska Karta Nowej Europy przyjęta na Szczycie Konferencji i Bezpieczeństwa w Europie w dniach 19–21.11.1990 r.
- Porozumienie Komendanta Głównego Policji z szefem Biura Ochrony Rządu z dnia 11.06.2007 r. w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w miejscach, gdzie przebywają osoby chronione przez BOR.
- Procedury postępowania Policji podczas zabezpieczania imprez masowych, zgromadzeń, manifestacji oraz innych wystąpień o charakterze masowym*, Warszawa 2000.
- Przegląd informacji służbowych i publikacji dotyczących problematyki zwalczania terroryzmu. Materiały Biura Operacyjnego Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej za rok 1987.
- Radykalny terroryzm islamski, „Wychowankowie Afganistanu”. Materiały FBI, Qantiko 1999.
- Raport Grupy ds. Zwalczania Terroryzmu*, Waszyngton 1986.
- Raport o stanie i prognozach przestępczości*, Warszawa 1998.
- Rola Policji w zarządzaniu sytuacją kryzysową. Podręcznik dla uczestnika kursu*, bmv, 1994.
- Rozkaz Ministra Spraw Wewnętrznych nr 001/90 z dnia 13.07.1990 r. w sprawie powołania wojskowej jednostki antyterrorystycznej GROM.
- Rozkaz nr 5/94 Komendanta Głównego Policji z dnia 11.08.1994 r. w sprawie postępowania Policji w działaniach minersko-pirotechnicznych.
- Rozkaz Specjalny Ministra Obrony Narodowej z dnia 4.08.1995 r. w sprawie przyjęcia i kontynuowania tradycji „Cichociemnych” – spadochroniarzy Armii Krajowej.
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14.07.2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania oraz sposobu organizacji straży ochrony kolei (Dz. U. Nr 164, poz. 1718).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153).
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28.12.2001 r. w sprawie osób, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne, oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu (Dz. U. z 2014 r., poz. 277).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych Administracji z dnia 13.08.2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i czasie imprezy masowej (Dz. U. Nr 135, poz. 1113).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych Administracji z dnia 2.03.2010 r. w sprawie przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych (Dz. U. Nr 54, poz. 329).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie określania szczegółowych zasad współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi) z dnia 18.12.1998 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 161, poz. 1108).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10.06.2011 r. w sprawie sposobu dokumentowania prowadzonej przez Policję kontroli operacyjnej, przechowywania

- i przekazywania wniosków, zarządzeń i materiałów uzyskanych podczas stosowania tej kontroli, a także przetwarzania i niszczenia tych materiałów (Dz. U. z 2011 r. Nr 122, poz. 697 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13.03.2002 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Policję niejawnego nadzorowania, wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa (Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 239 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27.05.2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wydawania, posługiwania się, przechowywania i ewidencji dokumentów, które uniemożliwiają ustalenie danych identyfikujących policjanta lub osobę udzielającą pomocy Policji oraz środków, którymi posługują się przy wykonywaniu zadań służbowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 74, poz. 684 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10.06.2010 r. w sprawie warunków bezpieczeństwa, jakie powinny spełniać stadiony, na których mogą odbywać się mecze piłki nożnej (Dz. U. Nr 121, poz. 820).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10.01.2011 r. w sprawie sposobu utrwalania przebiegu imprezy masowej (Dz. U. Nr 16, poz. 73).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31.07.2009 r. w sprawie szczegółowego trybu ustalania szkód powstałych w związku z działaniami w miejscu i czasie trwania imprezy masowej oraz trybu występowania o wypłatę odszkodowań (Dz. U. Nr 121, poz. 1006).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15.10.1991 r. w sprawie zasad i trybu przyznawania świadczeń odszkodowawczych przysługujących w razie utraty życia lub poniesienia uszczerbku na zdrowiu albo szkody w mieniu podczas udzielania lub w związku z udzielaniem pomocy Policji, Urzędowi Ochrony Państwa lub Straży Granicznej (Dz. U. Nr 98, poz. 437 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2.10.2014 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych polegających na dokonaniu w sposób niejawnym nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej, oraz sposobu przekazywania, przetwarzania i niszczenia materiałów uzyskanych podczas stosowania tych czynności (Dz. U. z 2014 r., poz. 1362).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9.06.2011 r. w sprawie sposobu realizacji kompetencji prokuratora w zakresie nadzoru nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi (Dz. U. z 2011 r. Nr 121).
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10.07.2008 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2008 r. Nr 128, poz. 821).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15.12.2009 r., w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. Nr 226, poz. 1810).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16.10.2006 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i właściwości organów w tych sprawach (Dz. U. Nr 191, poz. 1415).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26.07.2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. Nr 141, poz. 1186.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.04.2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 540).

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.08.2011 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne (Dz. U. Nr 183, poz. 1087).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6.08.2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia oddziałów i pododdziałów Policji oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego (Dz. U. z 2013 r., poz. 1037).
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polski zatwierdzona w dniu 5.11.2014 r.
- Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej, przyjęta przez Radę ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w dniach 25–26.02.2010 r., tekst zatwierdzony przez Radę Europejską w dniach 25–26.03.2010.
- Strategia Unii Europejskiej w dziedzinie walki z terroryzmem*, Bruksela 2005.
- The World Almanac of Islamism, [Amerykańska Rada Polityki Zagranicznej], Maryland 2014.
- Uchwała nr 252 Rady Ministrów z dnia 6.12.2014 r. w sprawie „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019” (M. P. z dnia 24.12.2014 r., poz. 1218).
- Uchwała Prezydium Rady Ministrów z dnia 18.07.1951 r. o utworzeniu Centralnego Biura Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych.
- Umowa między RP a Republiką Czeską o współpracy w zwalczaniu przestępczości, ochronie porządku publicznego oraz o współpracy na terenach przygranicznych podpisanej w Warszawie dnia 21.06.2006 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 177, poz. 1246).
- Umowa między Rządem RP a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisanej w Wilnie dnia 14.03.2006 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 177, poz. 1244).
- Ustawa z dnia 20.05.1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r., poz. 482, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6.04.1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r., poz. 355, ze zm.).
- Ustawa z dnia 12.10.1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 1990 r. Nr 78, poz. 462, z 2014 r. poz. 1402, 1822 z późn zm.).
- Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z 2010 r. Nr 57, poz. 353, z 2012 r., poz. 908, z 2013 r., poz. 1635).
- Ustawa z dnia 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22.08.1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. Nr 133, poz. 883, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 21.05.1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2012 r. Nr 576).
- Ustawa z dnia 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz. U. Nr 116, poz. 1216).
- Ustawa z dnia 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2000 r. Nr 116, poz. 1216).
- Ustawa z dnia 16.03.2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2014 r., poz. 170, 502, 616, 1822).
- Ustawa z dnia 18.07.2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r., poz. 145).
- Ustawa z dnia 18.04.2002 r. o stanie kłęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 333).
- Ustawa z dnia 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9.06.2006 o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 708, z 2014 r., poz. 1411).
- Ustawa z dnia 9.06.2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2014 r., poz. 253, 502, 1055).

- Ustawa z dnia 8.09.2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2013 r., poz. 757).
- Ustawa z dnia 12.02.2007 r. o Policji (Dz. U. Nr 43, poz. 277).
- Ustawa z dnia 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z 2013 r., poz. 1166).
- Ustawa z dnia 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 611, 628, 829, z 2014 r., poz. 693).
- Ustawa z dnia 27.08.2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1404 z późn. zm.).
- Ustawa o z dnia 5.08.2010 r. ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228).
- Ustawa z dnia 24.05.2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 628.).
- Wytyczne Komendanta Głównego Policji z dnia 19.09.2006 r. w sprawie zasad organizacji i trybu wykonywania przez Policję zadań związanych z przejazdami uczestników imprez, uroczystości i zgromadzeń.
- Zagrożenie przestępczością gospodarczą w Polsce w 2001 r. Sprawozdanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji*, bmw, 2002.
- Zarządzenia nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24.09.2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz. Urz. KGP z 2014 r., poz. 65).
- Zarządzenia nr 24 Komendanta Głównego Policji z dnia 10.11.1998 r. w sprawie realizacji przez Policję zadań w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych (Dz. Urz. KGP z 1999 r. Nr 7, poz. 36 oraz z 2001 r. Nr 1, poz. 2).
- Zarządzenie nr 0054/84 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30.08.1984 r. w sprawie zadań resortu spraw wewnętrznych w zakresie walki z terroryzmem.
- Zarządzenie nr 096/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18.10.1990 r. w sprawie koordynacji działań przeciwko nasilającemu się zagrożeniu ze strony międzynarodowego terroryzmu.
- Zarządzenie nr 096/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18.10.1990 r. w sprawie koordynacji działań przeciwko nasilającemu się zagrożeniu ze strony międzynarodowego terroryzmu.
- Zarządzenie nr 19 Komendanta Głównego Policji z dnia 24.09.2001 r. w sprawie metod i form działań pododdziałów antyterrorystycznych Policji.
- Zarządzenie nr 4/02 z dnia 26.03.2002 r. Komendanta Głównego Policji w sprawie form i metod wykonywania negocjacji policyjnych.
- Zarządzenie nr 634 pf./2006 Komendanta Głównego Policji z dnia 30.06.2006 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policję czynności operacyjno-rozpoznawczych (niepublikowane).
- Zarządzeniem nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31.12.2004 r. w sprawie wprowadzenia w Policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych (Dz. Urz. KGP z 2005 r. Nr 3, poz. 8).

II. Opracowania

- I wojna światowa na Bałkanach. Działania militarne i polityczne w latach 1914–1918. Studia i materiały*, red. A. Krzak, Szczecin 2014.
- Adamczyk M., *Świadek koronny. Analiza prawno-kryminalistyczna*, Warszawa 2011.
- Adamski J., *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Warszawa 2007.
- Augustyniak B., Eichsteadt K., Kurowski M., Świecki D., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom I, Warszawa 2013.
- Aksamitowski A., Buchalski A., Cupryjak M., *Negocjacje w sytuacjach kryzysowych*, Szczecin 2018.
- Alexander Y., Hoenig M., *Superterroryzm – biologiczny, chemiczny i nuklearny*, Warszawa 2001.
- Alexander Y., Swetnam M., *Siewcy śmierci. Osama Bin Laden i inni Szefowie Al-Qaidy*, Warszawa 2001.

- Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, tom I, red. K. Szwagrzyk, Warszawa 2005.
- Augustyniak K., Rudzki K., *Szkolenie jako podstawa przygotowania do działań w sytuacjach kryzysowych. Policja w systemie bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2003.
- Awadziun A., Kochanowicz S., *Cichy front*, Szczecin 2012.
- Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Warszawa 1999.
- Bałandynowicz A., *Zapobieganie przestępczości*, Warszawa 1998.
- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Baran T., *Poradnik pirotechnika*, Warszawa 1989.
- Barcik J., *Akt terrorystyczny i jego sprawca*, Warszawa 2004.
- Barcz J., *Prawo materialne i polityki*, Warszawa 2003.
- Barnas R., *Terroryzm. Od Asasynów do Osamy bin Ladena*, Wrocław 2001.
- Bezpieczeństwo a rozwój naukowo-techniczny*, red. E. Jarmoch, Siedlce 2012.
- Bezpieczeństwo a wartości*, red. E. Jarmoch, Siedlce 2010.
- Bezpieczeństwo człowieka a komunikacja społeczna*, tom I, red. E. Jarmoch, A.W. Świderski, I.A. Trzpił, Siedlce 2011.
- Bezpieczeństwo człowieka a solidarność*, red. E. Jarmoch, A.W. Świderski, I.A. Trzpił, Siedlce 2013.
- Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategię*, red. R. Jakubczak, J. Flis, Warszawa 2006.
- Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, red. P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jałoszyński, Szczytno 2014.
- Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009.
- Białek T., *Terroryzm – manipulacja strachem*, Warszawa 2005.
- Biały wywiad. Otwarte źródła informacji – wokół teorii i praktyki*, red. W. Filipowski, W. Mądrzejewski, Warszawa 2012.
- Bielska T., *Zachowanie policjanta na miejscu incydentu z zakładnikami lub manifestowanej próby samobójczej*, Szczytno 2001.
- Błądek J., *Broń chemiczna i toksyczne środki przemysłowe*, Warszawa 2011.
- Bodansky Y., *Osama bin Laden – człowiek, który wypowiedział wojnę Ameryce*, Warszawa 2001.
- Bojarski T., Michalska-Warias A., Piórkowska-Flieger J., Szarczyk M., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Bolechów B., *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Toruń 2002.
- Boratyńska K.T., Górski A., Sakowicz A., Ważny A., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Borkowski R., *Konflikty współczesnego świata*, Kraków 2003.
- Borodziej W., *Terror i polityka. Policja niemiecka a polski ruch oporu w GG 1939–1944*, Warszawa 1985.
- Borucki M., *Terroryzm. Zło naszych czasów*, Warszawa 2002.
- Bógdał-Brzezińska A., Gawrycki M.F., *Cyberterroryzm i problemy bezpieczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie*, Warszawa 2003.
- Brakoniecka S., *W trosce o czystość wiary. Północno nigeryjski ruch 'Yan Izala a fundamentalistyczna myśl muzułmańska*, Warszawa 2014.
- Brewer J., Guelke I., Hume I., Moxon-Browne E., Wilford R., *The Police, Public Order and The State*, London 1988.
- Bryksa P., *Wybrane zagadnienia polityki bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej. Szanse i zagrożenia dla Polski*, Warszawa 2008.

- Brzeziński M., *Armia Izaaka. Walka i opór polskich Żydów*, Kraków 2013.
- Brzeziński Z., *O Polsce, Europie i świecie 1988–2001*, Warszawa 2002.
- Bukowski S., *Policja w systemie bezpieczeństwa państwa*, Słupsk 2013.
- Bukowski S., *Terroryzm europejski. Geneza i współczesne zagrożenia*, Słupsk 2010.
- Carson R., Butcher J., Mineka S., *Psychologia zaburzeń*, Gdańsk 2005.
- Castleden R., *Morderstwa polityczne, spiski, tajne zмовy*, Warszawa 2009.
- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*, Gdańsk 1993.
- Cichoń P., Perek R., *Prawne aspekty zabezpieczenia imprez masowych*, Katowice 2010.
- Cichorz T., Komar A., *Socjologia dla policjantów*, Szczytno 1995.
- Ciechanowski G., *Wojsko Polskie w Iraku 2003–2011*, Szczecin 2015.
- Cielecki T., *Prewencja kryminalna. Studium z profilaktyki kryminologicznej*, Opole 2004.
- Cierpiałkowska L., *Psychopatologia*, Warszawa 2011.
- Ciupiński A., Malak K., *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Warszawa 2004.
- Croddy E., Perez-Armendariz C., Hart J., *Broń chemiczna i biologiczna. Raport dla obywatela*, Warszawa 2003.
- Cupryjak M., *Bezpieczeństwo obiektów, osób i imprez masowych w świetle zagrożeń terrorystycznych i przestępczych. Wybrane aspekty*, Szczecin 2015.
- Cupryjak M., *Prewencja antyterrorystyczna państwa demokratycznego*, Szczecin 2019.
- Cupryjak M., *Prewencja antyterrorystyczna w świetle współczesnych zagrożeń*, Szczecin 2010.
- Dietl W., Hirschmann K., Tophoven R., *Terroryzm*, Warszawa 2009.
- Domarańczyk Z., *Terroryzm*, Warszawa 1979.
- Durys P., *Broń chemiczna. Działania na rzecz zakazu i eliminacji*, Warszawa 2009.
- Edukacja – profilaktyka – terapia. Wymiary prewencji kryminalnej*, red. M. Stefański, Gdańsk 2009.
- Edukacja warunkiem bezpieczeństwa w XXI wieku*, red. D. Sienkiewicz, M. Kopczewski, Koszalin 2014.
- Felher W., Dziubek I.T., *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, Warszawa 2010.
- Filipkowski W., *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w aspekcie finansowym*, Kraków 2004.
- Gabriel-Węglowski M., *Ustawa o świadku koronnym. Komentarz. Zarys instytucji w Europie*, Warszawa 2011.
- Gibas-Krzak D., Krzak A., *Południowosłowiańska mozaika. Charakterystyka geograficzno-polityczna państw postjugosłowiańskich*, Szczecin 2010.
- Globalizacja. Problemy i konsekwencje*, red. W. Durki, J. Jonczek, D. Sierżański, Szczecin 2003.
- Gniadecki K., *Prawo morza*, Gdynia 1990.
- Gołębiowski J., *Praca operacyjna w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, Warszawa 2008.
- Gołębiowski J., *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, Kraków 2011.
- Górski R., *Polscy zamachowcy – droga do wolności*, Kraków 2008.
- Grabowski W., *Policja w planach Delegatury Rządu RP na Kraj*, Kraków 1995.
- Grotowicz V., *Terroryzm w Europie Zachodniej – w imię narodu i lepszej sprawy*, Wrocław 2000.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka, czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008.
- Grzelak A., *Korupcja w prawie Unii Europejskiej*, Toruń 2003.
- Grzeszczyk W., *Przebieg postępowania przygotowawczego*, [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Kodeks postępowania karnego*, Warszawa 1997.
- Guła P., Letkiewicz A., Socha R., *Policyjne oddziały i pododdziały zwarte w Polsce. Historia i teraźniejszość*, Szczytno 2010.

- Guła P., Prońko J., Wiśniewski B., *Zarządzanie informacją w sytuacjach kryzysowych*, Bielsko-Biała 2009.
- Guła P., Tarnawski P., Zubrzycki W., *Terroryzm – zagrożenia i przeciwdziałanie*, Kraków 2005.
- Hanausek T., *Prawo policyjne*, Katowice 1992.
- Hempel A., *Pogrobowcy klęski. Rzecz o policji „granatowej” w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Warszawa 1990.
- Hempel A., *Policja granatowa w okupacyjnym systemie administracyjnym Generalnego Gubernatorstwa*, Warszawa 1987.
- Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2002.
- Hogan J., *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008.
- Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2007.
- Hołyst B., *Zagadnienia ładu społecznego*, Warszawa 2014.
- Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2004.
- Jak wystrzegać się, przygotować lub przetrwać w sytuacji zakładnika. Terroryzm i bezpieczeństwo międzynarodowe*, Nowy Jork 1987.
- Jakubczak R., Flis J., *Bezpieczeństwo Narodowe Polski w XXI wieku*, Warszawa 2006.
- Jałoszyński K., *Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji 1976–2014*, Szcztyno 2014.
- Jałoszyński K., *Jednostka kontrterrorystyczna – element działań bojowych w systemie bezpieczeństwa antyterrorystycznego*, Szcztyno 2011.
- Jałoszyński K., *Pododdział antyterrorystyczny – uzbrojenie i wyposażenie*, Warszawa 2001.
- Jałoszyński K., *Sily zbrojne wobec terroryzmu*, Bielsko-Biała 2011.
- Jałoszyński K., *Technika posługiwania się bronią. Antyterrorystyczne wyszkolenie strzeleckie*, Legionowo 1999.
- Jałoszyński K., *Terroryzm antyizraelski. Przedsięwzięcia kontrterrorystyczne w Izraelu*, Warszawa 2001.
- Jałoszyński K., *Terroryzm i walka z nim we współczesnym świecie*, Legionowo 2002.
- Jałoszyński K., *Współczesne zagrożenia terroryzmem*, Szcztyno 2013.
- Jałoszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008.
- Jałoszyński K., Zubrzycki W., Jabłoński J., *Kontrterroryzm. Sily specjalne, działania, wydarzenia w 2016 roku*, Szcztyno 2017.
- Jasiński A., *Architektura w czasach terroryzmu. Miasto – przestrzeń publiczna – budynek*, Warszawa 2013.
- Jaworski R., *Antagonistic polygraph examination*, Wrocław 2008.
- Jaworski R., *Konfrontacyjne badania poligraficzne*, Kraków 2010.
- Jemioło T., *Globalizacja szanse i zagrożenia*, Warszawa 2000.
- Jusik J., *Narzeczone Allacha. Terrorystki – samobójczynie z Czeczenii*, Katowice 2006.
- Kaczmarek J., *Problemy współczesnego świata – terroryzm i konflikty zbrojne a fundamentalizm islamski*, Wrocław 1999.
- Karabin J., Kowalczyk T., Stawski W., *Ochrona osób i konwojowanie*, Warszawa 2002.
- Karabin J., Seruga W., Stawski M., Stawski W., Zaborski A., Zaborski W., *Organizacja ochrony osób i mienia oraz taktyka i dokumentowanie działań ochronnych*, Warszawa 2003.
- Klejnowska M., *Oskarżony jako osobowe źródło informacji o przestępstwie*, Kraków 2004.
- Kochanek E., *Podstawy bezpieczeństwa energetycznego państwa*, Szczecin, 2014.
- Kořakowski P., *NKWD i GRU na ziemiach polskich w latach 1939–1945. Kulisy wywiadu i kontrwywiadu*, Warszawa 2002.

- Konflikty militarne i niemilitarne na Bałkanach w XX i XXI wieku w perspektywie polemologicznej*, red. D. Gibas-Krzak, A. Krzak, Szczecin–Warszawa 2013.
- Konopski L., *Historia broni chemicznej*, Warszawa 2009.
- Konstam A., *Pirates, Terror on the High Seas*, Oxford 2001.
- Kosowski B., *Programowanie działań na wypadek zaistnienia sytuacji kryzysowych*, Kraków 2006.
- Kosta R., *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji zachodniej w XXI wieku*, Toruń 2007.
- Kresy, *granice i pogranicza w historii wojskowej*, red. A. Olejko, J. Ślipiec, P. Korzeniowski, K. Mroczkowski, Oświęcim 2014.
- Królikowski H., *Wojskowa Formacja Specjalna GROM*, Gdańsk 2001.
- Kubiak K., *Wojny, konflikty zbrojne i spory u progu XXI wieku*, Warszawa 2007.
- Kubiak K., Makowski A., Mickiewicz P., *Polska wobec zagrożenia terroryzmem morskim*, Warszawa 2005.
- Kubowski J., *Broń jądrowa. Fizyka – budowa – działanie – skutki*, Warszawa 2003.
- Kuck J., *Współczesne zagrożenia w zarządzaniu i bezpieczeństwie*, Katowice 2014.
- Kuczyński M., *Krwawiąca Europa. Konflikty zbrojne i punkty zapalne w latach 1990–2000. Tło historyczne i stan obecny*, Warszawa 2001.
- Kulisz M.Z., *Zarządzanie strategiczne bezpieczeństwem Rzeczypospolitej Polskiej. Racjonalność działań głównych organów władzy wykonawczej w procesie zapewnienia bezpieczeństwa*, Radom 2010.
- Kwiatkowski S., Kwiatkowska-Drożdż A., *O bezpieczeństwie obywateli i zarządzaniu kryzysowym*, Tychy 2005.
- Lasocki Z., *Polacy w austriackich obozach barakowych dla uchodźców i internowanych*, Szczecin 2019.
- Lasocki Z., *Wspomnienia i dokumenty z działalności dyplomatycznej w latach 1919–1927*, Szczecin 2020.
- Lasocki Z., *Wspomnienia szefa administracji Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Komisji Rządzącej*, Szczecin 2018.
- Latkowski S., Pytlakowski P., *Biuro Tajnych Spraw. Kulisy Centralnego Biura Śledczego*, Warszawa 2012.
- Lidwa W., Krzeszowski W., Więcek W., *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, Warszawa 2010.
- Liedel K., *Zarządzanie informacją w walce z terroryzmem*, Warszawa 2010.
- Liedel K., Piasecka P., Aleksandrowicz T., *Bezpieczeństwo w XXI wieku, Asymetryczny świat*, Warszawa 2011.
- Liston R.A., *Terrorism*, New York 1977.
- Lorak K., *Inwigilacja elektroniczna i bezpośrednia*, Gdynia 2003.
- Lotnictwo i wojska pancerne w XX i XXI wieku. Studia i materiały*, red. P. Jastrzębski, K. Rosiak, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2010.
- Łopuski J., *Prawo morskie*, Bydgoszcz 1996.
- Łukaszuk L., *Międzynarodowe prawo morza*, Warszawa 1997.
- Machowski J., *Piractwo w świetle historii i prawa*, Warszawa 2000.
- Madej M., *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru atlantyckiego*, Warszawa 2007.
- Majka-Rostek D., *Komunikacja społeczna a wyzwania współczesności*, Warszawa 2010.
- Małodobry Z., *Zadania Policji w zabezpieczeniu imprez masowych*, Katowice 2010.
- Marczak J., Jakubczak R., Skrabacz A., *Doświadczenia organizacji bezpieczeństwa narodowego Polski od X do XXI wieku. Wnioski dla Polski w XXI wieku*, Warszawa 2013.
- Marczewska-Rytko M., *Haktywizm. Cyberterroryzm, haking, protest obywatelski, cyberaktywizm, e-mobilizacja*, Lublin 2014.

- Maslow A., *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2013.
- Mądrzejowski W., *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Warszawa 2008.
- Mediacje. Teoria i praktyka, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2014.
- Medycyna ratunkowa i katastrof, red. A. Zawadzki, Warszawa 2008.
- Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń podsystemu niemilitarnego w systemie obronnym RP, red. W. Kitler, Warszawa 2006.
- Miasta trwogi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016.
- Michniak J., *Dowodzenie i tęczność*, Warszawa 2005.
- Międzynarodowe uwarunkowania zimnej wojny, tom I, red. J. Piątek, W. Wróblewski, Szczecin 2006.
- Misiuk A., *Historia policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008.
- Misiuk A., *Instytucje policyjne w Polsce. Zarys dziejów od X wieku do współczesności*, Szczecino 2006.
- Mitnick K., *Sztuka podstęp*, Gliwice 2003.
- Mroziewicz K., *Moc, niemoc, przemoc*, Warszawa 2005.
- „Na ostrzu miecza stoją nasze sprawy...”. Studia o służbach specjalnych, wojnie i bezpieczeństwie Polski, Europy i świata. Z okazji 70-lecia profesora doktora habilitowanego Wiesława Wróblewskiego, red. A. Aksamitowski, P. Zając, Szczecin 2012.
- Nowak E., *Zarządzanie kryzysowe w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych*, Warszawa 2007.
- Nowak W., Nowak E., *Podstawy logistyki w sytuacjach kryzysowych z elementami zarządzania logistycznego*, Łódź–Warszawa 2009.
- Nowakowski Z., Pomykała M., Rajchel J., Rajchel K., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów prawno-organizacyjnych Policji*, red. H. Tokarski, Warszawa 2009.
- Ochrona osób i mienia, red. M. Enerlich, J. Wojtal, M. Milewicz, Toruń 2003.
- Oficerowie grup dyspozycyjnych. Socjologiczna analiza procesu bezpieczeństwa narodowego, red. T. Kołodziejczyk, D.S. Kozerański, J. Maciejewski, Wrocław 2008.
- Olbricht M., Rutkowski J., *Bezpieczeństwo prac minersko-pirotechnicznych w działaniach antyterrorystycznych*, Legionowo 1997.
- Olbricht M., Rutkowski J., *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Legionowo 1996.
- Oleksiewicz I., *Polityka antyterrorystyczna Unii Europejskiej*, Lublin 2013.
- Osobowe środki pracy operacyjnej. Zagadnienia źródłoznawcze, red. F. Musiał, Kraków 2013.
- Owen M., *Nielatwy dzień*, Kraków 2013.
- Państwo wobec współczesnych zagrożeń, red. M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2014.
- Pawłowski A., *Tradycje etyki zawodowej w służbach policyjnych na ziemiach polskich*, Szczecino 2003.
- Pawłowski J., *Terroryzm we współczesnym świecie*, Warszawa 2001.
- Pease A., *Mowa ciała. Jak odczytywać myśli innych ludzi z ich gestów*, Kielce 2003.
- Perspektywy bezpieczeństwa energetycznego państwa i województwa zachodniopomorskiego, red. M. Cupryjak, M. Jasztal, M. Sikora, Szczecin 2016.
- Perzyński M., *Zawód pirat. Opowieść o morskich rozbójnikach od epoki brązu do ery atomu*, Gdańsk 2012.
- Pfarrer C., *Operacja „Geronimo”*, Kraków 2012.
- Pieprzny S., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Rzeszów 2012.
- Pieprzny S., *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Kraków 2003.
- Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000.

- Pilżys J., *Planowanie w zarządzaniu kryzysowym*, Szczecin 2012.
- Pilżys J., *Wojska obrony przeciwlotniczej 1918–2013. Zasady działań taktycznych*, Szczecin 2014.
- Planowanie cywilne w zarządzaniu kryzysowym*, red. W. Kitler, Warszawa 2011.
- Planowanie i organizacja działań Policji w warunkach stanów nadzwyczajnych*, Warszawa 1998.
- Poczucie bezpieczeństwa publicznego i ocena działań Policji w percepcji mieszkańców Słupska*, red. M. Stefański, Słupsk 2012.
- Poczucie bezpieczeństwa publicznego i ocena pracy Policji w percepcji mieszkańców Słupska*, red. A. Jaworska, M. Stefański, Słupsk 2007.
- Podraza A., Potakowski P., Wiak K., *Cyberterroryzm zagrożeniem XIX wieku. Perspektywa politologiczna i prawna*, Warszawa 2013.
- Podstawy negocjacji w sytuacjach kryzysowych. Federalne Biuro Śledcze. Grupa Reagowania na sytuacje kryzysowe*, Quantico 1994.
- Polacy w misjach poza granicami kraju*, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2015.
- Policja i inne podmioty państwowe w zagrożeniu terrorystycznym, przestępczym, sił natury i uwarunkowaniach społecznych*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, P. Ostrowski, Szczecin 2018.
- Policyjne siły specjalne w Polsce*, red. K. Jałoszyński, W. Zubrzycki, A. Babiński, Szczecino 2015.
- Political psychology*, red. M. Herman, San Francisco 1996.
- Polityka obronna i Siły Zbrojne Polski w latach „zimnej wojny” 1945–1989. Dokumenty*, tom IV, red. Z. Kozak, W. Wróblewski, Szczecin 2006.
- Polityka obronna Polski i jej Siły Zbrojne w latach 1945–1980*, tom II, red. C. Skuza, W. Wróblewski, Szczecin 2006.
- Polityka obronna Polski i jej Sił Zbrojnych w latach 1981–1989*, tom III, red. W. Wróblewski, A. Żebrowski, Szczecin 2006.
- Polo M., *Opisanie świata*, Warszawa 1993.
- Polska ustawa antyterrorystyczna – odpowiedź na zagrożenia współczesnym terroryzmem*, red. W. Zubrzycki, K. Jałoszyński, A. Babiński, Szczecino 2016.
- Pomorze Militarne. Wokół zagadnień polityki i obronności Pomorza Zachodniego w polskim 70-leciu*, red. A. Aksamitowski, D. Faszcz, Szczecin 2017.
- Potkański W., *Terroryzm na usługach ugrupowań lewicowych i anarchistycznych w Królestwie Polskim do 1914 r.*, Warszawa 2016.
- Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Nowoczesne technologie i praca operacyjna*, red. L. Paprzycki, Z. Rau, Warszawa 2009.
- Prawne i historyczne ujęcie wojny i terroryzmu*, red. M. Cupryjak, P. Nowak, P. Ostrowski, Szczecin 2016,
- Prawo i polityka na wschód od Europy*, red. J. Marszałek-Kawa, P. Wawrzyński, Toruń 2014.
- Prewencja i edukacja w kształtowaniu bezpieczeństwa społeczności lokalnej*, red. A. Jaworska, M. Stefański, Słupsk 2007.
- Piracy and Armed Robbery Against Ships. Annual Report*, London 2009.
- Prusakowski M., *Bioterror – jak nie dać się zabić*, Gdańsk 2001.
- Przeciwdziałanie zagrożeniom i skutkom zamachów terrorystycznych w kontekście bezpieczeństwa Gazoportu w Świnoujściu* [także pełna wersja w języku angielskim *Countermeasures against threats and results of terrorist attacks in the context of Świnoujście LNG terminal security*], red. M. Cupryjak, T. Czapiewski, M. Jasztal, Szczecin 2013.
- Przestępczość zorganizowana*, red. E.W. Pływaczewska, Warszawa 2011.
- Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, red. E.W. Pływaczewska, Kraków 2005.

- Przestępczość zorganizowana. Fenomen. Współczesne zagrożenie. Zwalczanie. Ujęcie praktyczne*, red. W. Jasińska, W. Mądrzejowska, K. Wiciak, Szczytno 2013.
- Ratownicy morscy. Ludzie – akcje – jednostki*, red. D. Konkol, Gdynia 2011.
- Rau Z., *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kraków 2002.
- Regester M., Larkin J., *Zarządzanie kryzysem*, Warszawa 2005.
- Reuter C., *Zamachowcy – samobójcy, współczesność i historia*, Warszawa 2003.
- Rogozińska-Mitrut J., *Podstawy zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2010.
- Rola środków masowego przekazu w przeciwdziałaniu terroryzmowi i w walce z nim*, red. K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, Szczytno 2012.
- Romańczuk M., *Implikacje doktryny militarnej Federacji Rosyjskiej na obszarze postradzieckim*, Szczecin 2015.
- Rosja w XXI wieku. Zagrożenia, wyzwania, perspektywy*, red. M. Studenna-Skrukwa, A. Strykowska, Poznań 2014.
- Róg M., *Policja w społeczeństwie okresu przejściowego*, Szczytno 1995.
- Ruthven M., *Islam*, Warszawa 2001.
- Seligman M., Walker E., Rosenhan D., *Psychopatologia*, Poznań 2003.
- Semenov J., *Zarządzanie ryzykiem w gospodarce morskiej*, tom I, Szczecin 2003.
- Seruga W., Zaborski A., *Podstawy prawne wykonywania zawodu oraz wybrane zagadnienia z kryminalistyki, kryminologii i terroryzmu*, Warszawa 2002.
- Sieńko J., Szlachcic B., *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa w dobie walki z terroryzmem*, Warszawa 2005.
- Skuza C., *Pojałtańskie bezpieczeństwo militarne państw Europy Wschodniej*, Szczecin 2012.
- Skuza C., *Walka o odzyskanie majątku polskiego utraconego w wyniku II wojny światowej*, Szczecin 2014.
- Służby państwowe, organizacje rządowe i samorządowe wobec zagrożeń współczesności*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014.
- Służby specjalne i inne podmioty w systemie bezpieczeństwa państwa*, red. M. Cupryjak, T. Grzywański, P. Nowak, Szczecin 2016.
- Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*, tom I–II, red. A. Krzak, D. Gibas-Krzak, Szczecin 2012.
- Socha R., *Działania polskiej Policji w stanach nadzwyczajnych. Doświadczenia. Stan obecny. Doskonalenie*, Warszawa 2013.
- Spignesi S., *Na celowniku*, Warszawa 2003.
- Społeczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*, red. T. Goban-Klas, P. Sienkiewicz, Kraków 1999.
- Sprengel B., *Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Zarys problematyki*, Toruń 2008.
- Stadion otwarty czy zamknięty? Przyczyny, fakty i skutki zachowań kibiców*, red. K. Arys, M. Arys, Szczecin 2015.
- Stefański M., *Portret własny policjanta, czyli dylematy etycznych postaw*, Słupsk 1996.
- Stefański M., *Prewencyjno-edukacyjne działania policji w systemie bezpieczeństwa publicznego*, Słupsk 2012.
- Stefański M., *Sytuacyjne i podmiotowe uwarunkowania podejmowania interwencji policyjnej. Działania i skuteczność służb patrolowo-interwencyjnych*, Słupsk 2003.
- Stefański M., *Uspołecznienie policji jako proces kształtowania poczucia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym. Kierunki rozwoju służb prewencyjnych policji w Polsce*, Szczytno 2007.

- Stoner J.A., Frejman R.E., Gilbert D.R. jr., *Kierowanie*, Warszawa 2001.
- Strentz T., *Przygotowanie osób o wysokim potencjale padnięcia ofiarą porywacza*, Quantico 1991.
- Strentz T., *Syndrom Sztokholmski: polityka aparatu ścigania a układ jażni u zakładników*, Quantico 1991.
- Suchorzewska K., *Ochrona prawna systemów informatycznych wobec zagrożenia cyberterroryzmem*, Warszawa 2010.
- Sun Pin, *Metody wojskowe*, Gliwice 2004.
- Sun Tzu, *Sztuka wojny*, Gliwice 2004.
- Sylwestrzak A., *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 2007.
- System reagowania kryzysowego*, red. J. Gryz, W. Kitler, Toruń 2007.
- Szczucki E., *Chemia środków trujących. Cz. 3. Chemia toksykologiczna*, Warszawa 1973.
- Szkurłat I., *Terroryzm a polityka bezpieczeństwa Państw Europy Zachodniej na przełomie XX i XXI wieku*, Słupsk 2008.
- Szmid L., *Terroryzm a państwo*, Lublin 1979.
- Szumski A., *Wykorzystanie taktyki i techniki kryminalistycznej w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych*, Wrocław 2010.
- Tamulewicz J., *Wody i klimat Ziemi – pogoda i klimat*, Poznań 1996.
- Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Teoria i praktyka prewencji kryminalnej*, red. A. Jaworska, M. Stefański, Słupsk 2008.
- Terroryzm dawniej i dziś*, red. P. Jaroszyński, ks. P. Tarasiewicz, I. Chłodna, M. Smoleń-Wawrzusiszyn, Lublin 2010.
- Tomczak M., *Terroryzm w RFN i Berlinie Zachodnim*, Poznań 1986.
- Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji*, red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski, Szczecino 2003.
- Villamarin L., *Sieć Al-Kaida*, Warszawa 2008.
- Walczak A., *Piractwo i terroryzm morski*, Szczecin 2004.
- Waltoś S., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2008.
- Wielowymiarowe ujęcie bezpieczeństwa społecznego. Prawo – przestępczość – terroryzm*, red. S. Bylina, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2016.
- Wielowymiarowy charakter współczesnego bezpieczeństwa*, red. M. Cupryjak, Z. Kozak, J. Pilżys, Szczecin 2015.
- Wierzbicki R., *Ekstradycja przestępców*, Warszawa 1978.
- Williams P., *Al-Kaida*, Poznań 2007.
- Williams P.L., *Al-Kaida bractwo terroru*, Warszawa 2002.
- Williams P.L., *Al-Kaida. Międzynarodowy terroryzm, zorganizowana przestępczość i nadciągająca apokalipsa*, Poznań 2007.
- Wojciechowski S., *Terroryzm na początku XXI wieku. Pojęcie, istota i przyczyna zjawiska*, Bydgoszcz–Poznań 2011.
- Wojciechowski S., Fiedler R., *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Poznań 2009.
- Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom I, red. A. Aksamitowski, D. Gałąj-Dempniak, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2016.
- Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom II, red. A. Aksamitowski, P. Chrobak, D. Gałąj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2017.

- Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom III, red. A. Aksamitowski, D. Gałąj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2018.
- Wojna – wojsko – bezpieczeństwo. Studia i materiały*, tom IV, red. autorów, Oświęcim 2019.
- Wójcik J.W., *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Warszawa 2011.
- Wróblewski R., *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, Siedlce 2013.
- Współczesny terroryzm. Wymiary działania i skutki*, red. A. Aksamitowski, S. Bylina, M. Cupryjak, Szczecin 2018.
- Współczesny wymiar funkcjonowania Policji*, red. B. Wiśniewski, Z. Piątek, Warszawa 2009.
- Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, tom I–II, red. J. Piątek, R. Podgórzanska, Szczecin 2007.
- Wybrane problemy badawcze historii wojskowej*, red. K. Kościelniaka, Z. Pilarczyk, Toruń 2014.
- Wybrane zagadnienia bezpieczeństwa dla edukacji*, red. S.Z. Bukowski, M. Cupryjak, Szczecin 2009.
- Wybrane zagadnienia współczesnego bezpieczeństwa społecznego*, red. M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.
- Wybranowski D., *Boko Haram – sekta radykalnego islamu jako czynnik eskalacji konfliktów etniczno-religijnych we współczesnej Nigerii*, Poznań 2012.
- Z dziejów wojen morskich. Studia i szkice*, red. A. Aksamitowski, M. Franz, Oświęcim 2015.
- Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w województwie zachodniopomorskim. Diagnostyka i profilaktyka*, red. T. Czapiewski, M. Sikora, Szczecin 2013.
- Zajac P., *Attaché paryski 1821–1926*, Szczecin 2011.
- Zaremba M., *Wielka trwoga. Polska 1944–1947*, Warszawa 2012.
- Zarządzanie kryzysowe a media i granice państw w erze globalizacji*, red. M. Koziński, Słupsk 2010.
- Zarządzanie kryzysowe wyzwaniem dla edukacji*, red. A. Urban, Szczecino 2007.
- Zarządzanie logistyczne w sytuacjach kryzysowych. Historia – teraźniejszość – przyszłość*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2013.
- Zieliński K., *Bezpieczeństwo obywateli podczas kryzysów niemilitarnych i reagowanie w razie katastrof i klęsk żywiołowych*, Warszawa 2004.
- Zięba R., *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.
- Zimbardo P.G., Ruch F.L., *Psychologia i życie*, Warszawa 1988.
- Zubrzycki W., *Antyterrorystyczne formacje Policji w przypadku zbrojnej agresji na RP*, Szczecino 2014.
- Zubrzycki W., *Atlas zjednoczona Europa wobec zamachów terrorystycznych*, Warszawa 2009.
- Zubrzycki W., *Pododdziały antyterrorystyczne Policji*, Warszawa 2010.
- Zubrzycki W., *Przez PZ do terroryzmu*, tom I, Szczecino 2015.
- Zubrzycki W., *Współczesne zagrożenia terrorystyczne oraz metody ich zwalczania*, Szczecino 2007.
- Zubrzycki W., Babiński A., *Procedury bezpieczeństwa w UE*, Warszawa 2017.
- Zubrzycki W., Przyjemczak J., *Paramedyk / Paramedic*, Gdańsk 2018.
- Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.
- Zwalczanie zagrożeń współczesnego świata*, red. G. Ciechanowski, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.
- Żebrowski A., *Ewolucja polskich służb specjalnych. Wybrane obszary walki informacyjnej*, Kraków 2005.
- Żebrowski A., *Zarządzanie kryzysowe elementem bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków 2012.
- Żołnierze z Pomorza Zachodniego w Afganistanie*, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2016.

Żołnierze z Pomorza Zachodniego w komisjach rozjemczych i operacjach pokojowych ONZ, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2013.

Żołnierze z Pomorza Zachodniego w rejonie Zatoki Perskiej, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2014.

Żurawski P. vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wymiar militarny*, Warszawa 2012.

III. Artykuły

Adamczuk M., *Czeczeńskie kobiety w strategii działania bojowników kaukaskich*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 8.

Adamczyk M., *Wybrane problemy instytucji małego świadka koronnego w odniesieniu do instytucji świadka koronnego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2009, nr 9.

Aksamitowski A., *Antyczne oddziały elitarnie i ich dowódcy. Od wojny trojańskiej do dominacji Teb*, [w:] *Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom II, red. A. Aksamitowski, P. Chrobak, D. Gałąj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2017.

Aksamitowski A., *Antyczni piraci mórz europejskich*, [w:] *Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.

Aksamitowski A., *Fortyfikacyjna osłona granic II Rzeczypospolitej na kierunku Białoruskiego Obszaru Operacyjnego*, [w:] *Kresy, granice i pogranicza w historii wojskowej*, red. A. Olejko, J. Ślipiec, P. Kozłowski, K. Mroczkowski, Oświęcim 2014.

Aksamitowski A., *Historyczne, geograficzne i fortifikacyjne uwarunkowania obszaru Cyrenajki. Charakterystyka i rola twierdzy „Tobruk” 1940–1941*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2014, nr 3.

Aksamitowski A., *Logistyka w wojnach i konfliktach od antyku do czasów nowożytnych*, [w:] *Zarządzanie logistyczne w sytuacjach kryzysowych. Historia – przeszłość – teraźniejszość*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2013.

Aksamitowski A., *Policja państwowa w Warszawie na tle przemian w policji w latach 1918–1939*, [w:] *„Na ostrzu miecza stoją nasze sprawy...”*. Studia o służbach specjalnych, wojnie i bezpieczeństwie Polski, Europy i świata. Z okazji 70-lecia profesora doktora habilitowanego Wiesława Wróblewskiego, red. A. Aksamitowski, P. Zając, Szczecin 2012.

Aksamitowski A., *Północnoeuropejski teatr działań wojennych w latach II wojny światowej*, [w:] *Wokół spraw morskich Polski i sąsiadów*, red. G. Ciechanowski, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2013.

Aksamitowski A., *Ruchy partyzanckie w Ameryce Łacińskiej. Terroryzm czy wojna ludowa*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.

Aksamitowski A., *Śródziemnomorski teatr wojny*, [w:] *Konflikty militarne i niemilitarne na Bałkanach w XX i XXI wieku w perspektywie polemologicznej*, red. D. Gibas-Krzak, A. Krzak, Szczecin–Warszawa 2013.

Aksamitowski A., *Warszawski Rejon Umocniony – system obronny centrum ziem polskich*, [w:] *Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, red. A. Aksamitowski, D. Gałąj-Dempniak, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2016.

Aksamitowski A., *Wielcy ludzie antyku a powinności żołnierskie*, [w:] *O powinnościach żołnierskich*, tom I, *Na fundamencie historii i tradycji*, red. A. Drzewiecki, Oświęcim 2016.

Aksamitowski A., *Wywiad w wojnach antycznych*, [w:] *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Przeszłość teraźniejszość, przyszłość. Materiały i studia*, tom I, red. A. Krzak, D. Gibas-Krzak, Szczecin–Warszawa 2012.

Aksamitowski A., *Zamachy na moskiewskie metro*, [w:] *Miasta trwogi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016.

- Aksamitowski A., *Zmagania włosko-austriackie podczas I wojny światowej. Wojna w górach*, [w:] *I wojna światowa na Bałkanach. Działania militarne i polityczne w latach 1914–1918. Studia i materiały*, red. A. Krzak, Szczecin 2014.
- Balcerowicz B., *Czym jest współczesna wojna?*, „Ethos” 2005, nr 3–4.
- Bąkowski T., *Prawne formy ograniczania wolności oraz praw człowieka i obywatela w ustawie o stanie klęski żywiołowej*, „Państwo i Prawo” 2003, z. 8.
- Biela A., Bryk D., Kida G., Wołóńciewicz M., *Psychologiczne uwarunkowania terroryzmu jako zjawiska globalnego*, [w:] *Terroryzm dawniej i dziś*, red. P. Jaroszyński, ks. P. Tarasiewicz, I. Chłodna, M. Smoleń-Wawrzusiszyn, Lublin 2010.
- Bielak F., Kopociński W., *Terroryzm polityczny w Republice Federalnej Niemiec*, „Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych” 1982, nr 29.
- Borkowski R., *Terroryzm*, [w:] *Konflikty współczesnego świata*, red. R. Borkowski, Kraków 2001.
- Brzeziński M., *Kategorie bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009.
- Bylina S., *Dążenie do pokoju jako forma dialogu we współczesnym nauczaniu Kościoła katolickiego*, [w:] *Bezpieczeństwo człowieka a komunikacja społeczna*, tom I, red. E. Jarmoch, A.W. Świderski, I.A. Trzpił, Siedlce 2011.
- Cabaj K., Koziński M., Bardadyn E., *Komunikowanie się w zarządzaniu kryzysowym*, [w:] *Zarządzanie kryzysowe a media i granice państw w erze globalizacji*, red. M. Koziński, Słupsk 2010.
- Chloupek I., *Grenzschutzgruppe 9*, „Komandos” 2001, nr 7–8.
- Chloupek I., *Specjaliści*, „Komandos” 2001, nr 1.
- Ciechanowski G., *Okręty Marynarki Wojennej w operacji „Pustynna Burza”*, [w:] *Żołnierze z Pomorza Zachodniego w rejonie Zatoki Perskiej. Wspomnienia – relacje – refleksje*, red. G. Ciechanowski, Szczecin 2014.
- Ciechanowski G., *Terrorysta numer jeden minionej dekady*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Ciechanowski G., *W mundurze na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Wybrane problemy badawcze historii wojskowej*, red. K. Kościelniak, Z. Pilarczyk, Toruń 2014.
- Creenshaw M., *The psychology of political terrorism*, [w:] *Political psychology*, ed. M. Herman, San Francisco 1996.
- Cupryjak M., *Bezpieczeństwo EURO 2012 w Polsce w świetle zagrożeń terrorystycznych*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Cupryjak M., *Bezpieczeństwo instytucji finansowej w świetle obowiązujących przepisów prawnych*, [w:] *„Na ostrzu miecza stoją nasze sprawy...”. Studia o służbach specjalnych, wojnie i bezpieczeństwie Polski, Europy i świata. Z okazji 70-lecia profesora doktora habilitowanego Wiesława Wróblewskiego*, red. A. Aksamitowski, P. Zając, Szczecin 2012.
- Cupryjak M., *Działania prewencyjne Policji na rzecz podniesienia bezpieczeństwa na akwenach wodnych województwa Zachodniopomorskiego*, [w:] *Wybrane zagadnienia współczesnego bezpieczeństwa społecznego*, red. M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.
- Cupryjak M., *Koncepcja perspektywicznego systemu zarządzania kryzysem terrorystycznym na szczeblu państwa w warunkach wyzwań współczesnego terroryzmu*, [w:] *Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, tom II, red. J. Piątek, R. Podgórsańska, Szczecin 2007.
- Cupryjak M., *Logistyczne zabezpieczenie działań antyterrorystycznych w Polsce*, [w:] *Zarządzanie logistyczne w sytuacjach kryzysowych. Historia – teraźniejszość – przyszłość*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2013.
- Cupryjak M., *Negocjacje policyjne w systemie zarządzania kryzysowego w Polsce*, [w:] *Przez PZ do terroryzmu*, red. W. Zubrzycki, Szczytno 2015.

- Cupryjak M., *Ocena poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego*, [w:] *Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom II, red. A. Aksamitowski, P. Chrobak, R. Gałąj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2017.
- Cupryjak M., *Ocena zagrożenia województwa zachodniopomorskiego w związku z możliwością wystąpienia ataków terrorystycznych*, [w:] *Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w województwie zachodniopomorskim. Diagnoza i profilaktyka*, red. T. Czapiewski, M. Sikora, Szczecin 2013.
- Cupryjak M., *Ochrona zachodniej granicy państwa polskiego na Pomorzu Zachodnim po 1945 roku*, „Przegląd Zachodniopomorski” 1992, tom VII (XXXVI), z. 3.
- Cupryjak M., *Procedury reagowania na akty zagrażające bezpieczeństwu obiektom portowym i statkom*, [w:] *Bezpieczeństwo i ochrona statków i portów morskich*, red. K. Chwesiuk, C. Christowa, A. Ostrokowski, J. Sadowski, Szczecin 2005.
- Cupryjak M., *Profilaktyka prewencji kryminalnej w aspekcie przygotowania osób i instytucji zagrożonych sytuacją kryzysową*, [w:] *Edukacja – profilaktyka – terapia. Wymiar prewencji kryminalnej*, red. M. Stefański, Gdańsk 2009.
- Cupryjak M., *Program szkolenia w ramach przygotowania personelu instytucji zagrożonych zamachem terrorystycznym*, [w:] *Wielowymiarowe ujęcie bezpieczeństwa społecznego. Prawo – przestępczość – terroryzm*, red. S. Bylina, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2016.
- Cupryjak M., *Przygotowanie na sytuacje kryzysowe pracowników instytucji zagrożonych zamachem terrorystycznym (przestępczym)*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju regionalnego*, red. E. Janowicz, Słupsk 2007.
- Cupryjak M., *Przygotowanie personelu urzędu pocztowego na zagrożenie zamachem terrorystycznym/przestępczym*, [w:] *Materiały z VI Sympozjum Poczty Polskiej nt. Logistyka teleinformatyczna – nowym obliczem poczty*, Szczecin 1999.
- Cupryjak M., *Rola i zadania Policji w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na stadionach*, [w:] *Stadion otwarty czy zamknięty? Przyczyny, fakty i skutki zachowań kibiców*, red. K. Arys, M. Arys, Szczecin 2015.
- Cupryjak M., *Rola i zadania Policji, Żandarmerii Wojskowej, Biura Ochrony Rządu i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w antyterrorystycznym zabezpieczeniu siedziby Wielonarodowego Korpusu Północny-Wschód w Szczecinie i ochrony VIP-ów podczas uroczystości i ćwiczeń*, „Biuletyn Informacyjny. Towarzystwo Wiedzy Obronnej” 2010, nr 1/55 (rok XV).
- Cupryjak M., *Sprawozdanie z Konferencji Naukowej nt.: Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, „Pomorze militarne” 2013, cz. VI, z. 1.*
- Cupryjak M., *System zarządzania kryzysem terrorystycznym i prowadzenie działań profilaktycznych na przykładzie województwa zachodniopomorskiego przeciwdziałających aktom terroru i działalności grup przestępczych*, „Biuletyn Informacyjny. Towarzystwo Wiedzy Obronnej”, 2004, z. 4/34.
- Cupryjak M., *Terroryzm bombowy w aspekcie bezpieczeństwa obiektów infrastruktury krytycznej i obiektów „miękkich”*, [w:] *Służby państwowe, organizacje rządowe i samorządowe wobec zagrożeń współczesności*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014.
- Cupryjak M., *Terroryzm w czasie pokoju i wojny*, [w:] *Przygotowania obronne w Policji. Wybrane zagadnienia i akty prawne*, red. A. Tyburska, Szczecino 2014.
- Cupryjak M., *Tragedia sportowców ekipy Izraela podczas igrzysk olimpijskich. Monachium – 5–6 września 1972*, [w:] *Miasta tworgi. Terroryzm na obszarze zurbanizowanym*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Z. Kozak, Szczecin 2016.
- Cupryjak M., *Wpływ terroryzmu na środowisko bezpieczeństwa*, [w:] *Materiały V Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Zarządzanie kryzysowe”*, Gdynia 2007 [wydanie na CD – www.amw.gdynia.pl].
- Cupryjak M., *Współczesne zagrożenia terrorystyczne na świecie i ich wpływ na strategię i taktykę pracy instytucji reagowania kryzysowego RP*, [w:] *Materiały IV międzynarodowej konferencji naukowej „Zarządzanie kryzysowe”*, Szczecin 2006.

- Cupryjak M., *Współpraca pracowników ochrony z Policją w aspekcie zagrożeń obiektów podlegających obowiązkowej ochronie*, [w:] *Prewencja i edukacja w kształtowaniu bezpieczeństwa społeczności lokalnej*, red. A. Jaworska, M. Stefański, Słupsk 2007.
- Cupryjak M., *Wybrane aspekty przeciwdziałania atakom terrorystycznym skierowanym przeciwko obiektom portowym*, [w:] *Materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Zarządzanie kryzysowe”*, Szczecin 2005.
- Cupryjak M., *Wybrane aspekty przeciwdziałania terroryzmowi*, [w:] *Materiały I Konferencji Naukowej „Zarządzanie kryzysowe”*, Szczecin 2003.
- Cupryjak M., *Wybrane aspekty przeciwdziałania terroryzmowi*, [w:] *Materiały I Konferencji Naukowej „Zarządzanie kryzysowe”*, Szczecin 2003.
- Cupryjak M., *Wybrane aspekty zarządzania kryzysem terrorystycznym*, [w:] *Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. Terroryzm i konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI wieku, Terroryzm globalne wyzwanie*, red. K. Kowalczyk, W. Wróblewski, Toruń 2006.
- Cupryjak M., *Wybrane pojęcia leksykalne z zakresu terroryzmu i antyterroryzmu*, [w:] *Zwalczanie zagrożeń współczesnego świata*, red. G. Ciechanowski, M. Cupryjak, P. Nowak, Szczecin 2015.
- Cupryjak M., *Wybrane procedury reagowania na akty zagrażające bezpieczeństwu obiektom portowym i statkom*, [w:] *Materiały do ćwiczenia*, Szczecin 2005.
- Cupryjak M., *Wyspecjalizowane siły do działań kontrterrorystycznych i antyterrorystycznych*, [w:] *Perspektywy bezpieczeństwa energetycznego państwa i województwa zachodniopomorskiego*, red. M. Cupryjak, M. Sikora, M. Jasztal, Szczecin 2016.
- Cupryjak M., *Wyspecjalizowane siły do działań kontrterrorystycznych i antyterrorystycznych*, [w:] *Współczesny terroryzm. Wymiary działania i skutki*, red. A. Aksamitowski, S. Bylina, M. Cupryjak, Szczecin 2018.
- Cupryjak M., *Zabezpieczenie antyterrorystyczne w działaniach ratowniczych podczas sytuacji kryzysowych*, [w:] *Materiały II Konferencji Naukowej Zarządzanie kryzysowe*, Szczecin 2004.
- Cupryjak M., *Zagrożenia terrorystyczne na świecie i ich charakterystyka. Ocena zagrożenia działaniami terrorystycznymi polskich portów morskich*, [w:] *Materiały do ćwiczenia*, Szczecin 2005.
- Cupryjak M., *Zarządzanie kryzysem terrorystycznym w świetle doświadczeń państw Unii Europejskiej i USA*, [w:] *Materiały pokonferencyjne*, red. A. Urban, Szczecino 2007.
- Cupryjak M., *Zarządzanie kryzysem terrorystycznym. Wybrane aspekty*, [w:] *Wojna – wojsko – bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*, tom III, red. A. Aksamitowski, R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2018.
- Cupryjak M., *Zarządzanie sytuacją kryzysową zaistniałą na terenie Gazoportu*, [w:] *Przeciwdziałanie zagrożeniom i skutkom zamachów terrorystycznych w kontekście bezpieczeństwa Gazoportu w Świnoujściu [także w języku angielskim Countermeasures against threats and results of terrorist attacks in the context of Świnoujście LNG terminal security]*, red. M. Cupryjak, T. Czapiewski, M. Jasztal, Szczecin 2013.
- Cupryjak M., *Zespół negocjacyjny jako „narzędzie” oddane do dyspozycji dowódcy operacji/akcji policyjnej w czasie rozwiązywania sytuacji kryzysowych*, [w:] *Bezpieczeństwo i ochrona ludności oraz infrastruktury krytycznej wybrzeża i miast regionu nadmorskiego. VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa Zarządzanie Kryzysowe 2010. Bezpieczeństwo regionalne*, red. A. Ostrokoński, Gdynia 2010 [wersja elektroniczna].
- Cupryjak M., Cupryjak D., *Banki a zagrożenie terroryzmem – przygotowanie personelu banku na zagrożenie zamachem terrorystycznym (przestępczym). Materiały z II Ogólnopolskiej Konferencji Bezpieczny Bank nt. „Finansowe i techniczne bezpieczeństwo banku”*, Szczecin 1999.
- Cupryjak M., Merecki S., *Geneza i zadania lotnictwa resortu spraw wewnętrznych*, [w:] *Lotnictwo i wojska pancerne w XX i XXI wieku. Studia i materiały*, red. P. Jastrzębski, K. Rosiak, H. Walczak, A. Wojtaszak, Szczecin 2010.

- Czarnecki M., *W Nigerii kietkuje islamski kalifat. Boko Haram przekształca partyzantów w armię*, „Gazeta Wyborcza” z dnia 5.09.2014 r.
- Czyżak M., *Wybrane aspekty zjawiska cyberterroryzmu*, „Telekomunikacja i Techniki Informacyjne” 2010, nr 1–2.
- Filar M., *Terroryzm – problemy definicyjne oraz regulacje prawne w polskim prawie karnym w świetle prawa międzynarodowego i porównawczego*, [w:] *Terroryzm*, red. V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2000.
- Filipkowski W., *System przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej*, [w:] *Przestępczość zorganizowana*, red. E.W. Pływaczewski, Warszawa 2011.
- Gabriel-Węglowski M., *Instytucja świadka koronnego w walce z przestępczością zorganizowaną w Polsce*, [w:] *Przestępczość zorganizowana. Fenomen. Współczesne zagrożenie. Zwalczanie. Ujęcie praktyczne*, red. W. Jasiński, W. Mądrzejowski, K. Wiciak, Szczecin 2013.
- Gan R., *Oddziały i pododdziały prewencji wobec współczesnych zagrożeń*, [w:] *Służby państwowe, organizacje rządowe i samorządowe wobec zagrożeń współczesności*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014.
- Gancarz G., *Podstawy współpracy w zakresie zwalczania terroryzmu w prawie UE*, [w:] *Główne wątki debaty europejskiej w 2008 r.*, red. M. Kałużńska, Warszawa 2008.
- Garrison A.H., *Defining Terrorism: Philosophy of the Bomb, Propaganda by Deed and Change Through Fear and Violence*, „Criminal Justice Studies” 2004, vol. 17, no. 3.
- Gieorgica M., *Rola analizy informacji w public relations*, [w:] *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, Warszawa 2013.
- Gierasimiuk T., Dąbrowa P., *Bezpieczeństwo na kolei*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem w transporcie kolejowym*, red. J. Wołęjszo, R. Paszkowski, W. Nyszk, K. Szeląg, Warszawa 2014.
- Gierszewski J., *Pojęcie i uwarunkowania bezpieczeństwa wewnętrznego*, [w:] *Wybrane problemy bezpieczeństwa. Dziedziny bezpieczeństwa*, red. A. Urban, Słupsk 2013.
- Grabowski D., *Terroryzm polityczny. Próba charakterystyki psychologicznej zjawiska*, [w:] *Kryzysy – katastrofy – kataklizmy. Zjawiska współczesnej cywilizacji*, red. K. Popiołek, Poznań 2004.
- Grabowski J., *Szmalcownicy warszawscy 1939–1942*, „Zeszyty Historyczne” 2003, nr 143.
- Guz T., *Filozoficzne aspekty problematyki bezpieczeństwa człowieka*, [w:] *Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego*, red. J. Świtek, M. Kuć, G. Gozdór, Lublin 2007.
- Górniak J., *Rola organizacji pozarządowych w systemie obronnym państwa*, [w:] *Policja i inne podmioty państwowe w zagrożeniu terrorystycznym, przestępczym, sił natury i uwarunkowaniach społecznych*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, P. Ostrowski, Szczecin 2018.
- Hanausek T., *Kryminalistyka w Polsce przełomu wieków*, „Problemy Kryminalistyki” 2001, nr 232.
- Herbowski P., *50 lat badań poligraficznych w polskim procesie karnym*, „Problemy Kryminalistyki” 2013, nr 280.
- Herbowski P., *Wybrane instrumenty prawne służące zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w Polsce. Analiza krytyczna*, [w:] *Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.
- Hines L., Sundin J., Rona R., Wesseley S., Fear N., *Posttraumatic Stress Disorder post Iraq and Afghanistan: prevalence among military sub-groups*, „Canadian Journal of Psychiatry” 2014, vol. 59, no. 9.
- Hołyst B., *Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnej*, „Problemy Kryminalistyki” 1990, nr 189–190.
- Horosiewicz K., *Nadzór przełożonych nad współpracą policjantów z osobowymi źródłami informacji*, „Przegląd Policyjny” 2013, nr 3.
- Indeck K., *W sprawie definicji normatywnej terroryzmu*, [w:] *Przestępczość zorganizowana. Świadek koronny. Terroryzm*, red. E.W. Pływaczewski, Kraków 2005.

- Jałoszyński K., *Dowodzenie akcją (operacją) policyjną z wykorzystaniem pododdziału antyterrorystycznego*, [w:] *Zarządzanie kryzysowe wyzwaniem dla edukacji*, red. A. Urban, Szcztytno 2007.
- Jałoszyński K., *Obiekty infrastruktury krytycznej a działania defensywne i ofensywne w obszarze zagrożeń terrorystycznych*, [w:] *Ochrona infrastruktury krytycznej*, red. A. Tyburska, Szcztytno 2010.
- Jałoszyński K., *Terroryzm współczesny*, „Policja” 2000, nr 1–2.
- Jasiński F., *Unia Europejska wobec zjawiska terroryzmu*, „Wspólnoty Europejskie” 2001, nr 6.
- Jaworski R., *Aktualne zagadnienia informacji i dowodów pochodzących ze źródeł osobowych*, [w:] *Czynności procesowo-kryminalistyczne w polskich procedurach*, red. V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2004.
- Jones A., *Cyber terrorism: Fact or fiction*, „Computer Fraud & Security” 2005, no. 6.
- Karp H., *Terroryzm medialny*, [w:] *Terroryzm dawniej i dziś*, red. P. Jaroszyński, Lublin 2010.
- Kłodkowski J., *Terroryzm chemiczny i biologiczny – działania wojsk i instytucji pozamilitarnych w sytuacjach kryzysowych*, [w:] *Terroryzm BMR*, red. S. Śladowski, Wrocław–Szklarska Poręba 2002.
- Kopczewski M., Krawczyk J., *Wykorzystanie przez terrorystów systemów elektronicznych stosowanych do urządzeń wybuchowych – doświadczenia afgańskie*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Kozak Z., *Geneza, przebieg i skutki zamachu terrorystycznego w teatrze na Dubrowce*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Koziej S., *Triada globalnych zagrożeń asymetrycznych: konsekwencja proliferacji terroryzmu, broni nuklearnej i technologii raketowych*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 19.
- Kubicka-Jakuczun J., *Terrorysty. Kobiety i mężczyźni*, „Nowiny Lekarskie” 2012, nr 5.
- Leszczyński T., *Związki terroryzmu z przestępczością zorganizowaną*, „Myśl Wojskowa” 2005, nr 2.
- Levy J.S., *The causes of war: a review of theories and evidence*, [w:] *Behavior, Society, and Nuclear War*, red. P.E. Tetlock, J.L. Husbands, R. Jervis, P.C. Stern, C. Tilly, Nowy Jork 1989.
- Liedel K., *To nie był cyberterroryzm*, „Rzeczpospolita” z dnia 28–29.01.2012 r.
- Lonca R., *Polska wobec obecnych zagrożeń terroryzmu globalnego*, [w:] *Przestępczość zorganizowana. Świadek koronny. Terroryzm*, red. E.W. Pływaczewski, Kraków 2005.
- Łaciak M., Nagy S., *Problemy bezpieczeństwa technicznego i charakterystyka zagrożeń związanych z terminalem rozładunkowym LNG*, „Wiertnictwo, Nafta, Gaz” 2010, tom 27, z. 4.
- Łopuski J., *Wstęp do teorii współczesnego prawa morskiego*, [w:] *Prawo morskie*, red. J. Łopuski, Bydgoszcz 1996.
- Małek A., *Sekurytyzacja ryzyka terroryzmu*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2007, nr 5/6.
- Mansfield E.D., Snyder J., *Democratization and the Danger of War*, „International Security” 1995, vol. 20, no. 1.
- Mądrzejowski W., *Pojęcie przestępczości zorganizowanej i działalność zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce*, [w:] *Przestępczość zorganizowana. Fenomen. Współczesne zagrożenie. Zwalczanie. Ujęcie praktyczne*, red. W. Jasiński, W. Mądrzejowski, K. Wiciak, Szcztytno 2013.
- Mąka J., *Ustawa o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych – czy jest potrzebna w obecnym stanie prawnym w Polsce?*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 4.
- Mider D., *Analiza pojęcia cyberterroryzm. Próba uporządkowania chaosu*, „Annales Universitatis Mariae Cuire-Skłodowska” 2013, vol. XX (2).
- Misiuk A., *Systemy policyjne na świecie. Dotychczasowe doświadczenia oraz kierunki rozwoju*, „Przegląd Policyjny” 1999, nr 2.
- Moczuk E., *Bezpieczeństwo jako kategoria pojęciowa i praktyczna*, [w:] *Wspólnotowa odmiana prewencji kryminalnej*, red. A. Jaworska, G. Durka, Gdańsk 2009.

- Moravcsik A., *Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*, „International Organization” 1997, vol. 51, no. 4.
- Musiał B., *Brudne odcienie granatu*, „Rzeczpospolita” z dnia 6.08.2011 r.
- Netczuk R., *Tajny współpracownik i tajny agent w projektach ustaw o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych. Uwagi de lege ferenda*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2010, nr 3.
- Niwczyk A., *Fale terroru*, [w:] *Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, tom 2, red. J. Piątek, R. Podgórska, Szczecin 2007.
- Nowak-Jeziorański J., *Strategia usypiania*, „Gazeta Wyborcza” z dnia 23.02.2000 r.
- Osierda A., *Prawne aspekty współpracy administracji publicznej w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, [w:] *Współpraca służb porządku publicznego z administracją rządową i samorządową*, red. A. Osierda, B. Wiśniewski, Bielsko-Biała 2008.
- Ostrokólski A., *Ewolucja terroryzmu nowym zagrożeniem bezpieczeństwa ludności i państwa*, [w:] *Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.
- Ozimek K., *Piraci XXI wieku u wybrzeży Somalii*, [w:] *Zwalczanie piractwa, terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Aspekty historyczne, prawne i praktyczne*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2015.
- Piechura R., *Wokół problematyki materiału dowodowego w postępowaniu ze świadkiem koronnym*, [w:] *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, red. E.W. Pływaczewski, Kraków 2005.
- Pietrzyk E., *Wykorzystanie materiałów kompromitujących w pracy operacyjnej z osobowymi źródłami informacji*, [w:] *Osobowe środki pracy operacyjnej – zagadnienia źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2013.
- Pilżys J., *Dowodzenie jednostkami ratownictwa w sytuacjach kryzysowych – zasady, uwarunkowania i funkcjonowanie*, [w:] *Służby państwowe i organizacje rządowe oraz samorządowe wobec współczesnych zagrożeń*, red. M. Cupryjak, J. Pilżys, Szczecin 2014.
- Pilżys J., *Miejsce i rola edukacji dla bezpieczeństwa w wychowaniu i kształceniu młodzieży*, [w:] *Edukacja warunkiem bezpieczeństwa w XXI wieku*, Koszalin 2014.
- Pilżys J., *Piechota polska w dwudziestolecie międzywojennym 1918–1939. Wybrane problemy organizacji, uzbrojenia i szkolenia*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2014, nr 1.
- Pilżys J., *Postrzeganie bezpieczeństwa we współczesnym świecie*, [w:] *Współczesne wymiary polskiej polityki bezpieczeństwa*, red. M. Górka, Warszawa 2014.
- Pilżys J., *Wpływ migracji na bezpieczeństwo i porządek publiczny państwa*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały*, red. A. Aksamitowski, M. Cupryjak, Szczecin 2012.
- Piowarczyk R., *Rola infrastruktury krytycznej w zarządzaniu kryzysowym – w aktualnych i projektowanych regulacjach prawnych. Znaczenie systemów teleinformatycznych w ochronie infrastruktury krytycznej*, [w:] *Monitorowanie zagrożeń w zarządzaniu kryzysowym. XIV edycja konferencji z cyklu Zarządzanie Kryzysowe i Ratownictwo*, red. Z. Piątek, Warszawa 2010.
- Plachta M., *Zwalczanie nie zna granic*, „Rzeczpospolita” z dnia 4.08.2000 r.
- Pływaczewski E.W., *Świadek koronny jako instrument zwalczania przestępczości zorganizowanej*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8.
- Popławski B., *Boko Haram – ideologia i działalność*, „Infos” 2015, nr 3.
- Popovic I., French M., *Does unemployment lead greater alcohol consumption?*, „Journal of Industrial Relations” 2013, nr 52 (2).
- Prońko J., *Teoretyczne aspekty współdziałania*, [w:] *Współdziałanie struktur organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych i administracji z pozostałymi elementami systemu obronnego*, red. E. Nowak, B. Wiśniewski, Warszawa 2006.

- Prońko J., *Unifikacja struktur zarządzania w sytuacjach kryzysowych*, [w:] *Materiał III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Zarządzanie Kryzysowe”*, Szczecin 2005.
- Rau Z., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze w polskim systemie prawa – działania w kierunku uniwersalnej ustawy*, [w:] *Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Nowoczesne technologie i praca operacyjna*, red. L. Paprzycki, Z. Rau, Warszawa 2009.
- Resztak I., *Zjawisko terroryzmu*, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 7–8.
- Romańczuk M., *Pozycja Federacji Rosyjskiej na świecie po 1991 roku*, [w:] *Rosja w XXI wieku. Zagrożenia, wyzwania, perspektywy*, red. M. Studenna-Skrucka, A. Strykowski, Poznań 2014.
- Scraton P., *Wprowadzenie: być świadkiem terroru, przewidywać wojnę*, [w:] *11 września. Przyczyny i konsekwencje w opiniach intelektualistów*, red. P. Scraton, Warszawa 2003.
- Stachowiak S., *Źródła informacji o popełnionym przestępstwie w polskim postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 2.
- Stec K., *Wybrane prawne narzędzia ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 19.
- Stefański M., *Policja w demokratycznych strukturach państwa polskiego*, „Przegląd Policyjny” 2003, nr 3.
- Stefański M., *Procedury podejmowania interwencji policyjnych*, „Policja” 2004, nr 1–2.
- Stępiński S., *Bezpieczeństwo meczów piłki nożnej w sezonie 2012/2013 na terenie województwa zachodniopomorskiego*, [w:] *Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w województwie zachodniopomorskim. Diagnoza i profilaktyka*, red. T. Czapiewski, M. Sikora, Szczecin 2013.
- Szubrycht T., *Cyberterroryzm jako nowa forma zagrożenia terrorystycznego*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2005, XLVI (1).
- Taylor M., Jenkins K., *The psychological impact of September 11 terrorism on Australian inpatients*, „Australasian Psychiatry” 2004, nr 12 (3).
- Tobota M., *Od džihadu Maitatsine do starć Boko Haram – eskalacja islamizmu w północnej Nigerii*, [w:] *Zachód a świat islamu – zrozumieć innego*, red. I. Kończak, Łódź 2012.
- Tokarski H., *Współdziałanie i współpraca jako czynnik optymalizujący możliwości straży gminnych i miejskich*, [w:] *Przemiany i perspektywy straży miejskich i gminnych w ochronie bezpieczeństwa publicznego. Materiały pokonferencyjne*, Warszawa 2008.
- Tomaszewski T., *Projekt ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych – analiza krytyczna*, [w:] *Co nowego w kryminalistyce – przegląd zagadnień z zakresu zwalczania przestępczości*, red. E. Gruza, M. Goc, T. Tomaszewski, Warszawa 2010.
- Trubas M., *Wprowadzenie do bezpieczeństwa*, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa*, tom I, red. E.W. Raddecki, Szczecin 2013.
- Tyburska A., *Przygotowanie menadżerów w zakresie zarządzania kryzysowego – koncepcja treści programowych dla studentów studiów podyplomowych w zakresie „zarządzania kryzysowego”*, [w:] *Zarządzanie kryzysowe wyzwaniem dla edukacji*, red. A. Urban, Szczecin 2007.
- Tyrała P., *Zarządzanie bezpieczeństwem – wprowadzenie*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, Kraków 2000.
- Ura E., *Uprawnienia organów administracji w czasie stanu klęski żywiołowej*, [w:] *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa*, red. J., Łukasiewicz, Rzeszów 2002.
- Urbański J., Morgaś W., Kopacz Z., *Żegluga morska, jej przedmiot, zasady zarządzania oraz zarządzanie jej bezpieczeństwem morskim i ochroną na południowym Bałtyku*, „Zeszyty Naukowe AMW” 2007, nr 4 (171).
- Wendt A., *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics*, „International Organization” 1992, vol. 46, no. 2.

- Wiśniewski B., *Wybrane problemy zagrożeń obiektów podlegających szczególnej ochronie*, [w:] *Człowiek i technika w systemach bezpieczeństwa i ochrony*, red. K. Chwesiuk, A. Ostrokólski, J. Sadowski, E. Kołodziński, Szczecin 2006.
- Wojciechowski S., *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.
- Wojtaszczyk K.A., *Bezpieczeństwo państwa – konceptualizacja pojęć*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009.
- Zubrzycki W., *Działania specjalne policji*, [w:] *Pierwsza pomoc w działaniach specjalnych policji*, red. W. Zubrzycki, P. Jastrzębski, K. Ulbrich, G. Achremczyk, A. Bonus-Dzięgo, Szczecino 2011.

IV. Atlasy, encyklopedie, leksykony, słowniki

- Aurebach W., *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.
- Encyklopedia prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych*, red. Kłafkowski A., Simoni-des J., Frelek R., Gilas J., Perczyński M., Warszawa 1976.
- Encyklopedia terroryzmu*, red. K. Karolczak, Warszawa 2005.
- Grajewski I., Wójcicki J., *Mały leksykon morski*, Warszawa 1981.
- Leksykon bezpieczeństwa morskiego*, red. T. Szubrycht, Gdynia 2008.
- Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.
- Łopuski J., *Encyklopedia powszechna prawa morskiego*, Gdańsk 1982.
- Nouschi M., *Mały atlas XX wieku. Historia*, Warszawa 2006.
- Pilżys J., *Leksykon bezpieczeństwa ekonomicznego*, Szczecin 2012.
- Puchalski J., *Poradnik ratownika morskiego*, Gdynia 2007.
- Słownik języka polskiego*, red. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2014.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002.
- Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, red. W. Kopaliński, Warszawa 1989.
- Wielki słownik wyrazów obcych*, red. A. Latusek, Kraków 2008.

V. Netografia

- Getta żydowskie, www.izrael.badacz.org/historia/szoa_getto.html.
- Granatowa policja, http://www.irekw.intemetdsl.pl/granatowa_policja.html.
- Grupa Reagowania Operacyjno-Manewrowego, <http://www.komandos.dit.pl/grom.htm>.
- Grupy Specjalne Straży Granicznej, <http://www.komandos.dit.pl/gskosg>.
- Policja, <http://www.info.policja.pl>.
- Policja Państwowa, <http://policjapanstwowa.pl/index.php/pl>.
- Struktura Organizacyjna Komendy Głównej Policji, <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/struktura-organizacyjna/15645.html>.
- Urząd Ochrony Państwa, <http://www.komandos.dit.pl/uop.htm>.

Spis fotografii, rysunków i tabel

Spis fotografii

Fot. 1.1.	Prof. W. Wróblewski ze studentami bezpieczeństwa w 2012 roku	17
Fot. 1.2.	Prof. G. Ciechanowski z grupą studentów bezpieczeństwa po spotkaniu z przedstawicielem Żandarmerii Wojskowej	21
Fot. 1.3.	Prof. B. Kromolicka (Dziekan Wydziału Humanistycznego), prof. H. Walczak, prof. G. Ciechanowski	25
Fot. 1.4.	Gen. Rajmund Andrzejczak (obecnie Szef Sztabu Generalnego WP) z prof. Andrzejem Aksamitowskim (kierownikiem KBnKiP) podczas uzgadniania współpracy z 12. Dywizją Zmechanizowaną	29
Fot. 1.5.	Spotkanie studentów bezpieczeństwa z kadrą Wielonarodowego Korpusu Północny Wschód	32
Fot. 1.6.	Kadra Katedry ze studentami podczas absolutorium	39
Fot. 3.1.	Współpraca Policji i Żandarmerii Wojskowej	53
Fot. 3.2.	Prewencyjne działania policjantów w czasie przygotowania do Misji Unii Europejskiej w Kosowie	54
Fot. 3.3.	Stanowiska pracy dowódcy i jego sztabu	56
Fot. 3.4.	Doskonalenie taktyki antyterrorystycznej	58
Fot. 3.5.	Kontrterrorystyczne zabezpieczenie akwenu	59
Fot. 3.6.	Podejmowanie ładunku przez robota pirotechnicznego	60
Fot. 3.7.	Poligon WP w Wędrzynie – miejsce ćwiczeń antyterrorystycznych	63
Fot. 3.8.	Sala symulacji Szkoły Policji w Słupsku	64
Fot. 3.9.	Ćwiczenia antyterrorystyczne z ochroną VIP-a	66
Fot. 3.10.	Prewencyjne zabezpieczenie imprezy masowej – policyjny patrol na koniach służbowych	67
Fot. 3.11.	Inspekcja kierownictwa KWP w Szczecinie i dowódców zabezpieczenia Złotu żaglowców w Porcie Szczecin – lipiec 2018	68
Fot. 3.12.	Edukacja dzieci na rzecz bezpieczeństwa w ruchu drogowym	69
Fot. 3.13.	Edukacja na rzecz bezpieczeństwa dzieci	71
Fot. 4.1.	Widok sali operacyjnej	88
Fot. 4.2.	Praca w centrum dowodzenia	89

Fot. 4.3.	Praca członków sztabu kryzysowego	89
Fot. 4.4.	Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców	90
Fot. 4.5.	Praca na tablicy interaktywnej	90
Fot. 4.6.	Pomieszczenie sztabu kryzysowego	91
Fot. 4.7.	Pomieszczenie sztabu kryzysowego – poziom powiatu	91
Fot. 4.8.	Praca członków sztabu kryzysowego – poziom powiatu	92
Fot. 4.9.	Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców – poziom powiatu	92
Fot. 4.10.	Praca członków sztabu kryzysowego – poziom powiatu	93
Fot. 4.11.	Stanowiska pracy dowódcy i jego zastępców – poziom powiatu	93
Fot. 4.12.	Sala ćwiczeń siłowych	94
Fot. 4.13.	Stanowiska pracy rzecznika prasowego	94
Fot. 4.14.	Stanowiska pracy rzecznika prasowego	95
Fot. 4.15.	Stanowiska pracy systemu monitoringu	95
Fot. 4.16.	Stanowiska pracy systemu monitoringu	96
Fot. 4.17.	Stanowiska pracy systemu monitoringu	96
Fot. 4.18.	Stanowiska pracy systemu monitoringu	97
Fot. 4.19.	Stanowisko trenera laserowego do strzelania statycznego	97
Fot. 4.20.	Stanowisko strzeleckie trenera laserowego	98
Fot. 4.21.	Stanowisko strzeleckie trenera laserowego	98
Fot. 4.22.	Stanowisko strzeleckie trenera laserowego	99
Fot. 4.23.	Stanowiska kasowe na sali symulacji napadowej	99
Fot. 4.24.	Boksy kasowe – widok z boku	100
Fot. 4.25.	Stanowiska do ćwiczeń siłowych	100
Fot. 4.26.	Stanowiska do ćwiczeń siłowych	101
Fot. 4.27.	Stanowiska do ćwiczeń siłowych i obciążeń wysiłkowych	101
Fot. 4.28.	Stanowiska do ćwiczeń siłowych i obciążeń wysiłkowych	102
Fot. 4.29.	Studenci BN po obronie prac dyplomowych	109

Spis rysunków

Rys. 2.1.	Motywy podjęcia studiów	42
Rys. 2.2.	Preferowane formy realizacji zajęć	43
Rys. 2.3.	Atrakcyjność przedmiotów specjalistycznych realizowanych w procesie dydaktycznym	43
Rys. 2.4.	Wybór epoki historycznej, od której powinny być przekazywane treści w przedmiotach teoretycznych związanych z bezpieczeństwem	44

Rys. 2.5.	Realizacja zajęć praktycznych w Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej i ich przydatność w pracy zawodowej	44
Rys. 2.6.	Ocena poziomu przygotowania merytorycznego wykładowców realizujących przedmioty specjalistyczne	45
Rys. 2.7.	Czy realizacja zajęć z przedmiotów specjalistycznych powinna następować we wcześniejszym okresie studiów?	45
Rys. 2.8.	Organizacja podróży naukowo-dydaktycznych do instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo jako ważny element edukacji dla bezpieczeństwa	46
Rys. 2.9.	O jakie pracownie (elementy) powinno być rozbudowane Centrum Negocjacji i Edukacji Kryzysowej?	46
Rys. 2.10.	Ocena spełnienia oczekiwań w związku z podjęciem studiów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne	47
Rys. 2.11.	Struktura badanych respondentów ze względu na wiek	48
Rys. 2.12.	Struktura badanych respondentów ze względu na płeć	48
Rys. 2.13.	Struktura badanych respondentów ze względu na posiadane wykształcenie	49

Spis tabel

Tabela 3.1.	Wiek	54
Tabela 3.2.	Płeć	55
Tabela 3.3.	Staż służby	55
Tabela 3.4.	Służba w jednostkach policji	56
Tabela 3.5.	Ocena stopnia zagrożenia bezpieczeństwa działaniami noszącymi znamiona terroryzmu (np. napad rabunkowy, zamach bombowy itp.)	57
Tabela 3.6.	Znajomość metod i taktyk ataków terrorystycznych	58
Tabela 3.7.	Znajomość zasady postępowania na wypadek zagrożenia zamachem bombowym	59
Tabela 3.8.	Instytucja organizująca szkolenia z zakresu zagrożenia bombowego	60
Tabela 3.9.	Znajomość zasad zachowania się w czasie ataku terrorystycznego	61
Tabela 3.10.	Znajomość zasady postępowania w sytuacji zakładnika	61
Tabela 3.11.	Znajomość pojęcia „syndrom sztokholmski”	62
Tabela 3.12.	Znajomość zasad zabezpieczenia miejsca zdarzenia po zaistniałym ataku terrorystycznym do czasu przybycia organów ścigania w celu uniknięcia zatarcia śladów kryminalistycznych	63
Tabela 3.13.	Znajomość metod rozwiązywania sytuacji z zakładnikami	65
Tabela 3.14.	Znajomość procedury bezpiecznego wykonywania służby patrolowej w sytuacji podwyższonego zagrożenia zamachami terrorystycznymi	66
Tabela 3.15.	Potrzeba opracowania specjalistycznego programu szkolenia z zakresu profilaktyki prewencyjnej przeciwdziałania atakom terrorystycznym	68

Tabela 3.16. Posiadanie specjalistycznego przygotowania z zakresu postępowania w przypadku zagrożenia zamachem terrorystycznym a kwestia podniesienia szansy przeżycia	69
Tabela 4.1. Planowany zakres inwestycji oraz wykaz kosztów aparatury naukowo-badawczej	84
Tabela 4.2. Wyposażenie Pracowni Edukacji Ratownictwa Przedmedycznego	103
Tabela 4.3. Wyposażenie Pracowni Odnowy Biologicznej	104
Tabela 4.4. Doposażenie Sali Zarządzania Kryzysowego	105
Tabela 4.5. Wyposażenie pracowni Pomieszczenie Dyżurnego Jednostki Policji	106
Tabela 4.6. Wyposażenie pracowni Laboratorium Kryminalistyki	107
Tabela 4.7. Doposażenie Sali Symulacji Napadowej	108

Streszczenie

W opracowaniu poruszono tematykę kształcenia studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne w Uniwersytecie Szczecińskim. Prowadzenie tych kierunków rozpoczęto w pierwszych latach XXI wieku. Opisano w nim historię powstania komórki naukowo-dydaktycznej i jej przemian.

W publikacji zawarto omówienie badań naukowych dotyczących studentów na kierunkach bezpieczeństwo narodowe oraz wewnętrzne w US. Przedstawiono też wyniki badań porównawczych w zakresie profilaktyki antyterrorystycznej wśród policjantów.

Edukacja kadr odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Polsce ma istotne znaczenie ze względu na geopolityczne położenie, zaangażowanie militarne w konflikty w wymiarze międzynarodowym oraz przynależności do NATO. Dlatego problematyka edukacji na rzecz bezpieczeństwa powinna być permanentnie badana i analizowana pod kątem ochrony obywateli i państwa. Prewencyjne działania mogą wyprzedzająco zwiększyć bezpieczeństwo Polski w wymiarze zagrożeń terrorystycznych. Badania naukowe odnoszące się do edukacji na rzecz bezpieczeństwa i profilaktyki antyterrorystycznej powinny przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.

Aby zidentyfikować oczekiwania studentów, autorzy przeprowadzili badania naukowe dotyczące oceny programów kształcenia na kierunkach bezpieczeństwo wewnętrzne i bezpieczeństwo narodowe Uniwersytetu Szczecińskiego, a uzyskane wyniki badań przedstawili w opracowaniu.

Summary

Education for Safety in Theory and Practice of the University of Szczecin

The study deals with the subject of educating students in the field of National and Internal Security at the University of Szczecin. Studies in this field began in the first years of the twenty-first century. It contains the history of the creation of a research and teaching unit and its transformations.

The study deals with the subject of research on students in the field of National and Internal Security in the US. The book also presents the results of comparative research in the field of anti-terrorist prevention among policemen.

Education of personnel responsible for security in Poland is of significant importance due to the geopolitical location, military involvement in conflicts in the international dimension and membership in NATO. Therefore, the issues of education for security should be constantly researched and analyzed in terms of protection of citizens and the state. Preventive actions may lead to an increase in Poland's security in terms of terrorist threats. Scientific research relating to education for security and anti-terrorism prevention should contribute to increasing security in public spaces.

In order to identify the expectations of students, the authors organized scientific research on the evaluation of education programs in the field of Internal Security and National Security at the University of Szczecin, and presented the obtained results in the study.

71-101 Szczecin, ul. Mickiewicza 64
tel. 91 444 20 06, 91 444 20 09
e-mail: wydawnictwo@usz.edu.pl
www.wn.usz.edu.pl

ISSN 0860-2751
ISBN 978-83-7972-562-5

9 788379 725625